

Pro gradu -avhandling
Geografi
Stadsgeografi

DIFFERENTIERAS DEN RUMSLIGA MOBILITETEN
REDAN I BARNDOMEN?

En enkätstudie om Helsingforsbornas
användning av stadsrummet

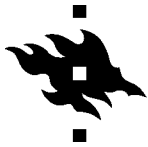
Oskar Rönnberg
2020

Handledare:
Venla Bernelius
Teemu Kemppainen

Magisterprogrammet i geografi
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Helsingfors universitet

Fakultet Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten		Institution Avdelningen för geovetenskaper och geografi
Författare Oskar Rönnberg		
Avhandlingens titel Differentieras den rumsliga mobiliteten redan i barndomen? En enkätstudie om Helsingforsbornas användning av stadsrummet		
Utbildningsprogram och studieinriktning Magisterprogrammet i geografi, Kultur-, stads- och planeringsgeografi		
Avhandlingens nivå Pro gradu, 30 sp.	Datum Juni 2020	Sidoantal 107 sidor + bilagor
<p>Referat</p> <p>Segregation brukar studeras som ett plats-baserat fenomen utifrån var människorna bor, men under de senaste tio åren har allt mer vikt lagts vid att förstå segregation som ett multi-kontextuellt fenomen, där mobiliteten i stadsrummet påverkar individens exponering för segregation. I Helsingfors, där den socioekonomiska och etniska segregationen ökat sedan 1990-talet, har sådan forskning inte gjorts förut, men det finns tecken på att till exempel alla ungdomar inte rör sig lika fritt i stadsrummet. Den här forskningens syfte är att undersöka hur de socioekonomiska skillnaderna och erfarenheter i ungdomen är kopplade till hur stadsborna rör sig i och använder stadsrummet i Helsingfors.</p> <p>Helsingforsbornas mobilitet i staden har i den här forskningen undersökts med hjälp av en webbenkätstudie (N=1 266) som genomfördes under våren 2020. Studien baserar sig på ett självselektionsurval och resultaten kan därför inte generaliseras att gälla för hela befolkningen. Den rumsliga mobiliteten analyserades med fyra olika mått: vilka delar av Helsingfors man regelbundet rör sig i, hur ofta man besöker Helsingfors centrum, hur stor del av olika vardagliga aktiviteter som är belägna nära hemmet, i centrum, i en annan stadsdel eller kommun, samt hur många olika utvalda platser i staden man besökt under det senaste året. De huvudsakliga forskningsmetoderna är regressions- och korrelationsanalyser samt statistiska tester.</p> <p>Den rumsliga mobiliteten varierar enligt utbildningsnivå, ålder, familjebakgrund och mobilitetspraktiker i ungdomen. Dessa variabler förklarar som mest en fjärdedel av variationen i mobilitet. Kopplingen är starkast för utbildningsnivå. Kulturellt och ekonomiskt kapital i ungdomen korrelerar också med mobilitet, men deras förklaringskraft försvagas då man kontrollerar för utbildning och ålder. De som hade ett lokalt aktivitetsrum som tonåringar lever fortfarande ett mer lokalt liv, och de som bor i samma bostadsområde som då de var unga hör till de minst mobila i dag. De som bor i de yttre förorterna är minst mobila och bland dem som bor i nordöstra och östra Helsingfors finns många som inte regelbundet rör sig i södra Helsingfors.</p> <p>Även om det finns många andra faktorer som förklarar graden av mobilitet än de som undersökts i den här forskningen, bekräftar resultaten att familjebakgrunden och tidigare erfarenheter påverkar individernas mobilitetspraktiker i staden. Resultaten indikerar att de som bor i de socioekonomiskt svagare förorterna löper en risk att i och med en låg nivå av mobilitet i hög grad exponeras för segregation i vardagslivets olika kontexter. Eftersom lågt utbildade är underrepresenterade i forskningens urval är det också möjligt att det i staden finns sådan immobilitet som inte kommer fram i den här forskningen. Resultaten understryker behovet av mer forskning i människornas, särskilt barn och ungas, multi-kontextuella segregation samt erfarenheter och uppfattningar om olika delar av och platser i staden.</p>		
Nyckelord stadsgeografi – mobilitet – segregation – social reproduktion – tidrum – Helsingfors		
Förvaringställe HELDA		
Övriga uppgifter		

Tiedekunta Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta		Osasto Geotieteiden ja maantieteen osasto
Tekijä Oskar Rönnerberg		
Tutkielman otsikko Eriytyykö liikkuvuus jo lapsuudessa? Kyselytutkimus helsinkiläisten kaupunkitilan käytöstä		
Koulutusohjelma ja opintosuunta Maantieteen maisteriohjelma, Ihmis- ja kaupunkimaantiede ja alueellinen suunnittelu		
Tutkielman taso Pro gradu, 30 op.	Aika Kesäkuu 2020	Sivumäärä 107 sivua + liitteet
<p>Tiivistelmä</p> <p>Segregaatiota tutkitaan tavallisesti paikkaperusteisena ilmiönä ihmisten asuinpaikan mukaan, mutta viime vuosikymmenellä segregaatiotutkimuksessa on alettu korostamaan segregaation ymmärtämistä multi-kontekstuaalisena ilmiönä, jossa liikkuvuus kaupunkitilassa vaikuttaa yksilön segregaatiolle altistumiseen. Helsingissä, jossa sosioekonominen ja etninen segregaatio on kasvanut 1990-luvulta alkaen, ei sellaista tutkimusta vielä ole tehty, mutta on viitteitä siitä, etteivät esimerkiksi kaikki nuoret liiku yhtä vapaasti kaupunkitilassa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia miten sosioekonomiset erot ja nuoruusiän kokemukset ovat yhteydessä kaupunkilaisten liikkumiseen ja kaupunkitilan käyttöön Helsingissä.</p> <p>Tutkimusta varten toteutettiin nettikyselytutkimus (N=1 266) keväällä 2020. Tutkimus perustuu itsevalikoitumisotantaan eikä tuloksia siten voi yleistää koko väestöä koskeviksi. Liikkuvuutta kaupungissa tutkittiin neljällä eri mittarilla: missä kaupungin osissa vastaaja tavallisesti liikkuu, kuinka usein käy Helsingin keskustassa, kuinka suuri osa arkisista aktiviteeteista on lähellä kotia, keskustassa, toisessa kaupunginosassa tai kunnassa, sekä kuinka monessa kysytyistä paikoissa vastaaja on käynyt viimeisen vuoden aikana. Tärkeimpiä tutkimusmenetelmiä ovat regressio- ja korrelaatioanalyysit sekä tilastolliset testit.</p> <p>Liikkuvuus kaupungissa vaihtelee koulutuksen, iän, perhetaustan ja nuoruusiän liikkumiskokemusten mukaan. Nämä muuttujat selittävät enimmillään neljänneksen liikkuvuusmuuttujan vaihtelusta. Nuoruusiän kulttuurinen ja taloudellinen pääoma korreloivat myös liikkuvuuden kanssa, mutta niiden selitysvaima heikkenee, kun koulutus ja ikä otetaan huomioon. Ne vastaajat, joiden elämä nuoruudessa keskittyi omaan naapurustoon, elävät yhä melko paikallista elämää ja erityisesti ne, jotka yhä asuvat samalla asuinalueella kuin teini-ikäisinä, kuuluvat kaikista vähiten liikkuviin. Vähiten liikkuvat asuvat varsinkin etäällä keskustasta sijaitsevista lähiöissä, ja Koillis- sekä Itä-Helsingissä asuvista verrattain moni ei säännöllisesti liiku Etelä-Helsingissä.</p> <p>Vaikka liikkuvuuteen vaikuttaa monet tekijät, joita ei tässä tutkimuksessa ole käsitelty, vahvistavat tutkimuksen tulokset sen, että perhetausta ja aiemmat kokemukset vaikuttavat ihmisten liikkumiskäytäntöihin. Tulokset antavat viitteitä siitä, että huono-osaisemmillä alueilla asuvilla on matalamman liikkuvuuden takia riski altistua segregaatiolle useissa arkielämän eri konteksteissa. Matalasti koulutettujen ollessa tutkimuksessa aliedustettuja on myös mahdollista, että kaupungissa on sellaista liikkumatto- muutta, joka ei tule esiin tässä tutkimuksessa. Tulokset korostavat lisätutkimuksen tarvetta ihmisten, varsinkin lasten ja nuorten, kokemasta multi-kontekstuaalisesta segregaatiosta sekä kokemuksista ja käsityksistä kaupungin eri osista ja paikoista.</p>		
Avainsanat kaupunkimaantiede – liikkuvuus – segregaatio – sosiaalinen reproduktio – aikatila – Helsinki		
Säilytyspaikka HELDA		
Muita tietoja		

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty Faculty of Science		Department Department of Geosciences and Geography
Author Oskar Rönnerberg		
Title of thesis Is spatial mobility differentiated already in childhood? A survey study of Helsinki's use of urban space		
Programme and study track Master's programme in Geography, Human and urban geography and spatial planning		
Level of the thesis Master's thesis, 30 cr.	Date June 2020	Number of pages 107 pages + appendices
<p>Abstract</p> <p>Segregation is usually treated as a place-based phenomenon based on residential locations, but during the last ten years more emphasis has been put on understanding segregation as a multi-contextual phenomenon, where mobility in urban space affects the individual's exposure to segregation. Such research has not yet been done in Helsinki, where socio-economic and ethnic segregation has been on the rise since the 1990's, but there is anecdotal evidence of for example young people from disadvantaged neighbourhoods not being as mobile in the urban space as others. The aim of this study is to find out how socioeconomic differences and experiences from the past are linked to how people move around and use urban space in Helsinki.</p> <p>A survey study was carried out (N=1 266) in spring 2020 for the purposes of this research. The study is based on a self-selected sample, so the results cannot be generalized for the whole population. Spatial mobility is analyzed with four measures: which parts of the city the respondent usually moves around in, how often they visit the city center, how many of their everyday activities are located near their home, in the city center and in other neighbourhoods and municipalities, and how many of the listed places in the survey they had visited during the last year. The main research methods are linear regression, correlation analyses and statistical tests.</p> <p>Spatial mobility varies based on education, age, family background and mobility practices in the youth. These factors explain at most a quarter of the variance in mobility. Cultural and economic capital also correlates with mobility, but their explanatory power diminishes when education and age are controlled for. The spatial mobility is low for them who had small activity spaces in their youth, and especially for them who still live in the same neighbourhood. Those who live in the outer suburbs are among the least mobile and many of the respondents in Northeastern and Eastern Helsinki do not regularly visit Southern Helsinki.</p> <p>Even though there are many different factors that influence the level of mobility that are not addressed in this study, the results confirm that family background and past experiences affect the individuals' mobility practices. The results indicate that people who live in disadvantaged neighbourhoods risk exposure to segregation in different contexts of everyday life as a result of low mobility. As people with low education are underrepresented in the study, it is possible that there are some kind of immobilities in the city that have not been covered in this study. The results underline the need for more research in multi-contextual segregation and the experiences and conceptions of the city, especially regarding children and young people.</p>		
Keywords urban geography – mobility – segregation – social reproduction – timespace – Helsinki		
Where deposited HELDA		
Additional information		

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	III
Figurförteckning.....	IV
Förord.....	1
1 Inledning	2
1.1 Bakgrund och syfte	2
1.2 Forskningsfrågor.....	5
1.3 Avhandlingens struktur	5
2 Teoretisk bakgrund.....	7
2.1 Rumslig mobilitet.....	7
2.1.1 Tidsgeografi och det sociala tidrummet	7
2.1.2 Mobilitet	10
2.1.3 Ett nytt mobilitetsparadigm	11
2.1.4 Ojämlika mobiliteter.....	12
2.1.5 Aktivitetsrum.....	14
2.2 Social isolering och socioekonomiska skillnader.....	16
2.2.1 Segregation.....	17
2.2.2 Multi-kontextuell segregation	20
2.2.3 Helsingfors som en segregerad stad	22
2.2.4 Exponering för segregation	23
2.2.5 Strukturer och aktörer: habitus och olika kapital	25
2.2.6 Än sen då? Social exkludering och grannskapseffekter.....	29
2.3 Differentierad rumslig mobilitet i barndomen – exempel från andra länder.....	33
3 Data och metoder.....	36
3.1 Enkäten.....	36
3.1.1 Enkätens struktur.....	38
3.1.2 Mättningsnivå	38
3.1.3 Forskningens genomförande	39
3.2 Analysvariabler och bearbetning av data	40
3.2.1 Responsvariabler: rumsligt beteende.....	41
3.2.2 Förklarande variabler	44
3.2.3 Mobilitetsindex.....	48
3.3 Datas representativitet	49
3.4 Analys av kopplingar mellan variablerna.....	51

4 Resultat.....	53
4.1 De förklarande variabelernas samvariation.....	53
4.2 Vilka delar av staden man rör sig i.....	54
4.3 Hur ofta man besöker centrum.....	60
4.4 Besök på olika slags platser i staden.....	63
4.5 Aktivitetsplatsernas regionala spridning	70
4.6 De mest och de minst mobila.....	73
4.7 Om områdesskillnader	78
4.8 Skillnader i de yngsta respondenternas mobilitet	82
4.9 Resultatens pålitlighet.....	83
5 Diskussion	86
5.1 Sammanfattning av forskningens centrala rön.....	86
5.2 Om tolkning av resultaten	88
5.3 Olika tidrumsliga upplevelser av staden.....	90
5.4 Social reproduktion genom tidrummet.....	92
5.5 Exponering för segregation.....	94
5.6 Frågor för fortsatt forskning.....	96
5.7 Avslutande ord.....	99
Litteratur.....	101
Bilagor	108
Bilaga 1 Webbenkäten.....	108
Bilaga 2 Regressionsanalyser	113

Tabellförteckning

Tabell 1. Summavariabler skapade utifrån fråga 11: "Har du besökt följande platser under det senaste året?" samt svarsfrekvenser.	43
Tabell 2. Summavariabler skapade utifrån fråga 15: "Kryssa för de påstående som beskriver ditt liv som tonåring" samt svarsfrekvenser (% av alla respondenter) och inbördes korrelationer.	46
Tabell 3. Respondenternas sociodemografiska karakteristika (N = 1 266).	50
Tabell 4. Samvariation mellan utbildningsnivå, ålder och andra förklarande variabler.	53
Tabell 5. I vilka områden rör du dig regelbundet i (inkl. bostadsområde), enligt utbildningsnivå?	55
Tabell 6. Sammanfattning av regressionsanalyserna. Utbildning, ålder och variabler för livet som tonåring som förklarande variabler och antal stordistrikt man rör sig i som responsvariabel.	56
Tabell 7. Hur ofta besöker du Helsingfors centrum? (%), enligt utbildningsnivå.	61
Tabell 8. Sambandet mellan livet som tonåring och hur ofta man besöker Helsingfors centrum, summavariabelns extremvärden.	62
Tabell 9. Korrelationer för besök på olika slags platser.	65
Tabell 10. Sammanfattning av regressionsanalyserna. Utbildning, ålder, kön och variabler för livet som tonåring som förklarande variabler och summavariabler för olika slags platser som responsvariabel.	66
Tabell 11. Sociodemografiska karakteristika för de minst och mest mobila respondenterna samt övriga respondenter.	74
Tabell 12. Påstående som gäller aktivitetsrummets utsträckning, skillnader mellan de minst och mest mobila (skalan -2-2).	76
Tabell 13. Sammanfattning av regressionsanalyserna med mobilitetsindexet som responsvariabel.	78
Tabell 14. Mobilitetsindex för personer med högst grundskole- eller yrkesskoleutbildning samt högre högstskoleutbildning enligt stordistrikt.	81
Tabell 15. Regressionsanalys med antalet stordistrikt man regelbundet besöker som responsvariabel (skalan 1-7).	113
Tabell 16. Regressionsanalys med summavariablerna för besök på olika platser som responsvariabel, de som bodde i Helsingfors som unga.	114
Tabell 17. Regressionsanalys med summavariablerna för besök på olika platser som responsvariabel, de som inte bodde i Helsingfors som unga.	115
Tabell 18. Regressionsanalys med mobilitetsindexet som responsvariabel (skalan 0-10), de som bodde i Helsingfors som unga.	116
Tabell 19. Regressionsanalys med mobilitetsindexet som responsvariabel (skalan 0-10), de som inte bodde i Helsingfors som unga.	117

Figurförteckning

Figur 1. Schema över analysernas förklarande och beroende variabler.	41
Figur 2. Antal svar och respondenternas åldersfördelning per stordistrikt.	51
Figur 3. Antal stordistrikt man rör sig i regelbundet, medelvärden för åldersgrupper med 95 procents konfidensintervall.	55
Figur 4. Antal stordistrikt man rör sig i regelbundet, medelvärde enligt bostadsområde (postnummerområden, N >25) med 95 procents konfidensintervall.	57
Figur 5. Områden man vanligen rör sig i, enligt bostadsområde (stordistrikt).	59
Figur 6. Låddiagram för värden på variabeln för besök på centrala platser i Helsingfors. Postnummerområden med minst 25 respondenter.	69
Figur 7. Andelen aktiviteter nära hemmet, i centrum, i en annan stadsdel samt utanför Helsingfors enligt bostadsområde (stordistrikt).	71
Figur 8. Andel minst och mest mobila respondenter postnummerområdesvis.	75
Figur 9. Mobilitetsindexets värden postnummerområdesvis.	79

Förord

”Geografin kan vi inte göra någonting åt, och det kan inte ni heller.”

Även om påståendet om geografins obönhörlighet tillskrivs Stalin (eller Paasikivi) och handlar om geopolitik, utmanar det en att tänka på vilka möjligheter vi som människor har att påverka våra liv utifrån de geografiska ramar som omger var och en av oss. Det kan väl inte vara sant att man inte kunde göra något åt geografin i dagens läge, då det är lättare än någonsin förut att resa och hålla kontakt med människor runt hela världen?

Geografin – uppdelningen av människor, funktioner och ting i rummet – är en av livets grundläggande strukturerande dimensioner. Var i rummet man befinner sig påverkar vilka människor och kulturer man kommer i kontakt med, vilka möjligheter man har tillgång till och slutligen hur ens livsbana ser ut.

Det sägs att det är en lottovinst att födas i Finland: det går inte att påverka var i världen man föds, men att komma till världen i ett nordiskt välfärdssamhälle ger en bättre förutsättning för livet än vad många andra samhällen i världen kan ge. Var i Finland och framför allt till vilken familj man föds har ändå betydelse för hur ens livsbana ser ut. Även om det är möjligt att överkomma de geografiska (och sociala) barriärer som omger oss, har inte alla människor samma resurser till att göra det. *Kanske vi kan göra något åt geografin, men eventuellt kan inte ni det.*

Platserna och lokalsamhället har enligt många mist sin betydelse då människorna på grund av förbättrade transport- och kommunikationsmöjligheter är mobilare och de sociala kontakterna är mer utspridda i rummet (bl.a. Cass m.fl. 2005; Sheller & Urry 2006; Harvey 1989). Den här utvecklingen påverkar givetvis olika människor på olika sätt, även beroende på var man är bosatt. Den här avhandlingen ser på hur mobilitetspraktikerna för stadsbor i Helsingfors ser ut: i vilka delar av staden de rör sig i och vilka platser i staden de har erfarenheter av, med mera. Föreliggande forskning närmar sig ämnet ur ett segregationsperspektiv: då staden är mer segregerad än förut – vilka möjligheter har människorna att överkomma de sociala barriärer som bildas mellan olika delar av staden, och hur skiljer sig dessa möjligheter mellan olika människor? Med andra ord: vad kan vi och ni göra åt geografin?

Arbetet med den här avhandlingen stötte på oväntade utmaningar då coronavirusepidemin förändrade vår tidsgeografi den här våren och gjorde det ursprungliga forskningsupplägget omöjligt att förverkliga. Jag vill rikta ett stort tack till min handledare, biträdande professor Venla Bernelius för all hjälp under graduprocessens gång, bland annat med att på kort tid byta forskningens upplägg och metoder, och till universitetslektor Teemu Kemppainen för mycket värdefulla kommentarer i arbetets slutskede.

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Segregation, sociala ojämlikheter och polarisering i staden är ett av stadsgeografins mest etablerade forskningsämnen (Park 1925 [1952]; Hamnett 1994; Nightingale 2012) och är ett centralt och angeläget tema för aktuell debatt inom såväl forskning (van Kempen & Murie 2009; Tammaru m.fl. 2016) som politik (OECD 2018). I Helsingfors har välfärdsskillnaderna mellan stadsdelarna varit förhållandevis små i internationell jämförelse, men under de tre senaste decennierna har staden börjat segregeras allt mer i socioekonomisk och etnisk bemärkelse (bl.a. Vaattovaara 1998; Kortteinen & Vaattovaara 2015; Vilkama 2011; Bernelius 2013). Det betyder att låg- och höginkomsttagare, lågt och högt utbildade samt finländare och nyinflyttade i allt högre grad bor i olika delar av staden och har fler grannar som delar samma sociala klass. Helsingfors stad har jobbat för att förebygga stadens sociala differentiering genom bland annat socialt blandat boende och extra stöd till skolor i socialt och ekonomiskt utsatta områden. Förebyggande av segregation är också ett av de centrala målen i stadens strategi (se Vilkama & Hirvonen 2018).

Att staden blir allt mer segregerad innebär att olika sociala grupper i allt mindre grad kommer i kontakt med varandra. Mobilitet i stadsrummet kunde delvis kompensera för denna avsaknad av interaktion med andra grupper i bostadsområdet – medan immobilitet, att inte röra sig utanför sitt bostadsområde, kan förstärka den isolering bostadssegregationen bidrar till. Under de senaste tio åren har även segregationsforskare fäst allt mer uppmärksamhet vid att i stället för att studera endast boendesegregation, behandla segregation som ett multi-kontextuellt fenomen som kan upplevas i människornas hela aktivitetsrum, i vardagslivets alla domäner (van Ham & Tammaru 2016; Wong & Shaw 2011; Park & Kwan 2018, m.fl.). Att i sin vardag endast exponeras för anhopad fattigdom kan ha negativa konsekvenser i synnerhet för de socialt och ekonomiskt mest utsatta människorna (jmf. Wilson 1987).

Flera studier i människornas aktivitetsrum och exponering för segregation från olika delar av världen pekar på att det är de socialt och ekonomiskt utsatta människorna som är minst mobila och har minst variation i var och bland vilka människor de rör sig. Fattiga människor och etniska minoriteter tenderar att ha mindre aktivitetsrum eller röra sig i högre grad bland människor som tillhör samma sociala grupp än de som hör till medelklassen eller majoritetsbefolkningen (bl.a. Shareck m.fl. 2014; Wang m.fl. 2012; Krivo m.fl. 2013; Järv m.fl. 2015). I Finland har segre-

gationsstudierna hittills fokuserat på boendesegregation eller segregation som härleds ur boendesegregation. I till exempel Estland har man dock visat att nivån av segregation minskar då man tar i beaktande människornas vardagliga mobilitet och de rum de vistas i (Silm & Ahas 2014; Silm m.fl. 2018). För att få en förståelse av hur segregationsprocesserna påverkar olika slags människor är det viktigt att göra motsvarande forskning i Finland.

Den här forskningen är ett bidrag till forskning av människornas rumsliga mobilitet ur ett segregationsperspektiv i Helsingfors. Till exempel Ratvio (2012) har förut forskat i hurdana olika livsstilar människor som bor i olika delar av stadsregionen har, vilket människornas mobilitet är en väsentlig del av. Det finns även några studier från Helsingforsregionen där man med hjälp av mjuk-GIS-metoder undersökt människornas aktivitetsrum och vardagliga rörelsemönster, men främst ur synvinkeln hur de hänger ihop med olika stadsstrukturella och individuella egenskaper (Hasanzadeh m.fl. 2018; Hasanzadeh m.fl. 2019).

I stället för att modellera ögonblickliga aktivitetsrum för olika individer eller grupper, är intresset i den här forskningen på det rumsliga beteendets tidsliga dynamik: hur tidigare erfarenheter och livsval påverkar framtida mobilitet och användning av stadsrummet, och hur detta hänger ihop med socioekonomisk bakgrund. Med hjälp av en webbenkätstudie undersöks i föreliggande forskning hur, i grov skala, människorna använder olika delar av stadsrummet, samt hur dessa mobilitetspraktiker är kopplade till erfarenheter och mobilitet i ungdomen.

Forskningens behov kommer från anekdotiska observationer om att Helsingforsungdomarnas rumsliga mobilitet och aktivitetsrum differentierats. Personal som jobbar med ungdomar vittnar om att ungdomar i socialt och ekonomiskt mer utsatta områden¹ inte rör sig lika fritt i stadsrummet, till exempel gällande besök i Helsingfors centrum, som andra unga. Detta har inte ännu dokumenterats eller bevisats i vetenskaplig forskning. Om det är så att ungdomar i de socialt och ekonomiskt utsatta områdena inte rör sig fritt i stadsrummet och inte känner sig hemma i staden utanför deras egna grannskap kan det vara ett resultat av fortgående segregations- och ojämlikhetsprocesser, där de sociala skillnaderna syns i stadsrummet som olika sociala grupper

---

¹ Begreppet *socialt och ekonomiskt utsatt område* (och *socioekonomisk utsatthet*) ska här inte förväxlas med den svenska polisens klassificering av områden som förutom av låg socioekonomisk status karakteriseras av att kriminella har en stor inverkan på lokalsamhället och att det uppstår parallella samhällsstrukturer (NOA 2017), utan används för att beskriva anhopning av olika egenskaper som är anknutna till dåliga livschanser, både på individuell och områdes- eller grupp-nivå, till exempel låg inkomst, (långtids-)arbetslöshet, låg utbildning och dåliga språkfärdigheter (jmf. fi. *huono-osaisuus*, eng. *disadvantaged*).

territorier där alla inte hör hemma (jmf. Harvey 1989: 214; Golledge & Stimson 1997: 279–280).

Syftet med den här forskningen är att undersöka hur segregationsprocesserna och de socioekonomiska skillnaderna är kopplade till hur stadsborna rör sig i och använder stadsrummet i Helsingfors. Eftersom det finns tecken på att den rumsliga mobiliteten håller på att differentieras i synnerhet för de unga är forskningens grepp tidrumsligt: är det redan från förut så att familjebakgrund och mobilitetspraktiker i ungdomen har en inverkan på hur mobil man är och hur man använder stadsrummet som vuxen? Ifall det är så finns det orsak att ta indikationerna om immobila unga på allvar, eftersom de lever i en mer segregerad stad än vad dagens vuxna gjorde som barn.

Till exempel Kortteinen & Vaattovaara (2015) frågar sig på vilket sätt den fortgående segregationen ger upphov till lokala fattigdomskulturer och hur dessa kommer att påverka livet i de enskilda grannskapen. Anhopad fattigdom kunde leda till social isolering, där särskilt de unga går miste om viktiga kontaktytor till det ”vanliga” samhället (jmf. Wilson 1987), och ifall unga i de socialt och ekonomiskt mest utsatta, segregerade områdena inte rör sig utanför sitt bostadsområde är det sannolikt att dessa kontaktytor börjar vara få. Enligt Junnilainen (2019), som studerat livet i två socialt och ekonomiskt utsatta förorter i Helsingfors och Åbo, kan man inte åtminstone i nuläget prata om fattigdomskulturer, utan om att ungdomarna i dessa områden är tvungna att navigera sin väg i en kulturell disharmoni, mitt emellan olika motstridiga rollmodeller.

Den här forskningen kan dock inte ge svar på huruvida observationerna från Helsingfors eventuellt är ett tecken på ett tilltagande fenomen, där vissa unga, som förenas av några individuella egenskaper eller av att de bor på särskilda platser i staden, skulle leva rumsligt isolerat. För att svara på detta borde forskningen rikta sig in på dem som är unga i dag, medan den här forskningens målgrupp är äldre än det. Forskningen kan däremot ge svar på till vilken grad familjebakgrunden samt erfarenheter och beteendemönster från ungdomen verkar hänga ihop med rumslig mobilitet i staden i vuxen ålder.

Där segregationsperspektivet framför allt motiverar behovet och syftet för forskningen, tar avhandlingen teoretiskt avstamp från tidsgeografen, som framhäver behovet av att studera det som begränsar och styr individernas liv i tid och rum, och hur det tidrumsliga beteendet bidrar till social reproduktion (Hägerstrand 1970; Pred 1981). Tidigare upplevelser antas forma framtida

handlingsmönster, vilket i den här forskningen testas med att undersöka kopplingen mellan familjebakgrund, (det rumsliga) livet som tonåring och mobilitet i staden i dag.

Avhandlingen har alltså två teoretiska och empiriska huvudspår: att å ena sidan ur ett segregationsperspektiv undersöka skillnader i hur stadsborna rör sig i stadsrummet och besöker olika platser, och å andra sidan söka förklaring till dessa skillnader i teorier om social reproduktion i såväl familjen som grannskapet. Avhandlingen utgår från två överbryggande teoretiska koncept: rumslig mobilitet och social isolering. Dessa är kopplade till varandra: social isolering kan vara ett resultat av brist på rumslig mobilitet i en segregerad stad, och såväl individuell social isolering som de negativa konsekvenserna av segregation i stadsrummet kan överkommas eller åtminstone lindras genom rumslig mobilitet.

1.2 Forskningsfrågor

Forskningsfrågorna kan formuleras som följer.

1. Vilka mönster och skillnader kan man urskilja i stadsbornas rumsliga mobilitet i staden?

- (hur) varierar den rumsliga mobiliteten och användningen av stadsrummet beroende på sociodemografiska faktorer, var i staden man bor och hur man ser på sitt eget liv?

2. Hur påverkar barndomen människornas tidrumsliga livsbanor gällande hur man använder staden?

- vilken koppling har rumslig mobilitet i staden till familjebakgrund, grannskap och mobilitet i ungdomen?

1.3 Avhandlingens struktur

I kapitel två presenteras den *teoretiska bakgrunden* för föreliggande forskning. Teorin är uppdelad under två överbryggande teoretiska koncept: rumslig mobilitet och social isolering. Till sist presenteras några exempel på hur användningen av stadsrummet och den rumsliga mobiliteten i andra främst europeiska länder är differentierad för barn och unga med olika familjebakgrund.

I kapitel tre redogörs för hur och med vilka *data och metoder* denna forskning gjorts. Även datas representativitet diskuteras.

Forskningens *resultat* presenteras i kapitel fyra. Resultaten presenteras först för vart och ett av de fyra olika mobilitetsmått som används i forskningen, varefter skillnader mellan olika delar av staden samt de minst och mest mobila gås igenom mer i detalj. Till sist diskuteras resultatens pålitlighet.

I det avslutande femte kapitlet presenteras först forskningens centrala resultat, varefter resultaten kopplas samman med forskningens teoretiska bakgrund och tidigare studier. Till sist diskuteras behov för vidare forskning i människornas rumsliga mobilitet och användning av stadsrummet.

I avhandlingens bilagor återfinns enkätstudiens frågeformulär samt tabeller från de regressionsanalyser som gjorts.

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Rumslig mobilitet

2.1.1 Tidsgeografi och det sociala tidrummet

Förutom att allting existerar i rummet, existerar allting även i tiden – det är omöjligt för en människa att befinna sig på två olika platser vid samma tidpunkt. På motsvarande sätt är det omöjligt att hoppa över en punkt på tidsskalan (Hägerstrand 1970: 10). Detta innebär att människans liv kan ritas som en tidsrumslig bana, där varje sekvens av livet är bundet till en punkt i rummet och en punkt i tiden. Att betrakta tid och rum som en enhet, *tidrum*, utgör grunden för tidsgeografin, som skapades av den svenska geografen Torsten Hägerstrand i slutet av 1960-talet.

Tidsgeografin undersöker *individens bana* genom tidrummet. Individbanan är ett sätt att visualisera individens positioner och rörelser i tidrummet: även om individen skulle stå stilla fortsätter banan att ritas ut, eftersom hen rör sig åtminstone i tiden. Individen är en del av en *population*, vars medlemmar existerar i samma tidrum. Tillsammans bildar alla populationens individbanor en *väv*, som visar ett mönster av vardagliga rutiner. Vad individerna de facto gör, deras målinriktade verksamhet, kallas i tidsgeografin för *projekt*. Ett projekt uppstår då en individ eller organisation sätter ett mål för någonting man vill uppnå, en idé, gör upp en plan för hur målet uppnås och anstränger sig för att nå målet (Ellegård 2019: 38–44). Ett individuellt projekt kan vara att städa hemmet, gå till skolan eller måla en tavla, medan till exempel utbildningsväsendet kan vara ett kollektivt projekt för samhället och en lyckad skidsemester kan vara ett kollektivt projekt för en familj. Om genomförandet av ett projekt kräver flera individer kallas de tillsammans för ett *verksamhetsknippe*. Platser där särskilda projekt utförs kallas för *stationer* (ibid.; Åquist 1992: 22–23).

En karta lämpar sig inte för att visualisera tidsrumslig verksamhet, eftersom den bara avbildar statiska mönster och har en bestämd skala (Hägerstrand 1982, enligt Åquist 1992: 21). Genom att förvandla den tvådimensionella kartan till ett tredimensionellt rum, där den tredje dimensionen är tid, går det att illustrera individens position och rörelse tillika i både tid och rum med det *tidsgeografiska diagrammet*. Fördelen med diagrammet är att det till skillnad från en karta inte är bundet till en viss skala och kan även visa alternativa projekt, banor och begränsningar.

Individbanan är egentligen individens livsbana – tidsgeografin kan undersöka och illustrera individens hela livsbana från födseln till döden, eller endast en del av den, till exempel dygnsbanan eller veckobanan. Det som är väldigt centralt för tidsgeografin är att den intresserar sig särskilt för de *restriktioner* som begränsar individernas livsbanor (Hägerstrand 1970: 10–11). Tiden och rummet i sig själv är en slags restriktioner – individens bana genom tidrummet är ett oavbrutet streck som inte kan ha några ”hål” vare sig i den rumsliga eller tidsliga dimensionen: individbanan börjar vid födseln och slutar vid döden, man är närvarande på någon plats hela tiden. Det går inte heller att hoppa till andra sidan jordklotet på en sekund – det tar tid att förflytta sig i rummet. I det tidsgeografiska diagrammet åskådliggörs detta med ett *prisma*, som visar det rumsliga område individen har möjlighet att nå innan hen nästa gång är tvungen att befinna sig vid en specifik plats. Storleken på prismet, det potentiella rummet för individens aktiviteter, beror självfallet till en stor del på vilka transportmedel individen har till sitt förfogande.

De restriktioner som begränsar och möjliggör individens beteende i tidsrummet kan delas in i kapacitets-, kopplings- och styrningsrestriktioner (Hägerstrand 1970). *Kapacitetsrestriktioner* är de begränsningar som individens biologiska egenskaper, och de redskap hen besitter, sätter för hens verksamhet. Sådana biologiska begränsningar är till exempel människans behov av vila och mat, som tvingar människan att dagligen ha tillgång till både en plats och tid för vila, och så vidare.

För att kunna genomföra olika projekt krävs ofta att hela verksamhetsknippen är tillgänglig samtidigt. Detta kan innebära att många människor måste befinna sig på samma plats samtidigt, och att de kan lägga en viss del av sin tid på att utföra projektet. För många projekt krävs också särskilda redskap – sådana kan vara exempelvis ett ledigt mötesrum med vederbörlig datateknik eller en grävmaskin. Dessa krav på samordning kallas för *kopplingsrestriktioner*. Den tredje typen av restriktioner kallas för *styrningsrestriktioner* och handlar om maktutövningens tidsrumsliga aspekter. Det handlar om kontroll av såväl olika rumsliga territorier (staten, tomtägaren, kulturinstitutioner osv.) som individens tidsanvändning (arbetstider, öppethållningstider osv.) (Hägerstrand 1970: 12–16; Åquist 1992: 23–24).

Hägerstrand framhäver att det alltså inte är tidsanvändningen i sig som tidsgeografin ska undersöka, utan att det intressanta är vad som begränsar och styr individens tidsanvändning (Hägerstrand 1972, enligt Åquist 1992: 34).

Hägerstrands tidsgeografiska modell lämpar sig väl för att beskriva människornas dagliga liv i tid och rum. Pred (1981) framhäver att Hägerstrands tidsgeografi, kombinerad med andra teoretiska ramverk, möjliggör en nytolkning av samhällsvetenskapernas centrala teorier. Den Hägerstrandska tidsgeografin har ändå kritiserats för att vara fysikalisk: med hjälp av omfattande empiriska data om människornas tidrumsliga beteende kan man visserligen utröna hur olika sociala praktiker ser ut och fungerar i tidrummet, men tidsgeografin klarar enligt Harvey (1989: 211–213) inte av att förklara till exempel hur de olika stationerna skapas, varför vissa projekt och kopplingsrestriktioner kopplade till dem blir dominerande eller hur platser, rum och tid tillges mening. Lenntorp (1999) poängterar att det inte heller ska vara tidsgeografins uppgift att göra det – i stället är tidsgeografin ett konceptuellt förhållningssätt som olika vetenskapsgrenar kan utnyttja i sin egen teoribildning.

Att kartlägga aktiviteter leder enligt Crang (2001: 194) ofta till att man producerar en *kadaveraktig geografi* – en geografi som består snarare av spår av handling än handlar om de levande människor som själv, mer eller mindre medvetet, bestämmer vilka val de gör i livet. I stället för att se på kroppar som rör sig i tidrummet, bör vi enligt Crang studera kroppar som *skapar* tidrummet. Det kan vi göra genom att i stället för endast ett tidrumsligt diagram även se temporaliteten som ett strukturerande medium, där alltså tiden strukturerar handling, praktiker, skillnader och repetition – i stället för att tidrummet endast vore en behållare för handling (ibid.: 187). En händelse är inte en fristående sekvens, utan är inbäddad i en temporal struktur som har ett förflutet och en framtid (ibid.: 197), liksom samhället inte heller är en massa bestående av skiljbara händelser och sekvenser (Bhaskar 1979, cit. i Pred 1981). Vardagslivets detaljer hänger ihop i tid och rum: de formas av det förflutna och utgör samtidigt grunden för det kommande (Pred 1981: 10).

Enligt Harvey (1989) kan vi inte förstå tid och rum som oberoende av social handling. Den symboliska ordningen av tid och rum lär oss ”vem och vad vi är i samhället”, vilket syns i tidrummet som att allting verkar ha sin tillgivna tid och plats (ibid.: 214). Därför är tidrummet även av central betydelse för den sociala reproduktionen, det vill säga upprätthållandet av den rådande sociala ordningen. Individen kan inte komma ifrån sina tidigare erfarenheter och praktiska medvetande i sina handlingar, och genom att samverka med andra individer från sin omgivning – de som bor i samma område, tillhör samma sociala klass eller annars förenas av någonting gemensamt – upprätthålls den sociala strukturen och de sociala normerna i samhället (Pred 1981: 11–12). Det här är inget som sker enbart genom socialisation, utan individen deltar aktivt i det genom att handla i relation till vad hen erfarit tidigare.

“[...]the ordinary individual is not only created by society, or socialized, but creates herself, purposively or habitually adding action elements to her path by internally reflecting upon or in other ways drawing upon what she has been externally exposed to, thereby contributing (usually unknowingly) to social reproduction and the perpetuation or transformation of society's structural relationship.” (Pred 1981: 12, kursivering i originalet)

En annan central aspekt av människans tidsgeografi som Pred (1981) tar upp är förhållandet mellan individens livsbana och den dagliga individbanan: allt som påverkar livsbanan, har även en inverkan på den dagliga individbanan, och allt som påverkar den dagliga individbanan kan potentiellt ha ett inflytande på individens livsbana. Det innebär dels att socialisation under barn-domstiden, särskilt familjebakgrunden, har en ofrivillig men stor inverkan på individens livs-bana, men även att små val man gör obemärkt kan förändra den riktning, även rumsligt, som ens liv tar i framtiden.

2.1.2 Mobilitet

För att använda olika rum, och för att det ska vara intressant att studera människornas tidrumsliga beteende, måste människorna röra på sig i rummet, det vill säga vara mobila. Banorna i det tidsgeografiska diagrammet betecknar i grund och botten människornas rumsliga mobilitet.

Mobilitet är ett brett begrepp och innefattar olika slags rörelser av människor, gods, pengar och information i olika geografiska skalor från det globala till det lokala (Hannam m.fl. 2006). Då det gäller människornas rörelser handlar mobilitet alltså om såväl migration (från flyktingskap till lokala flyttrörelser) och arbets- och fritidsresor, som pendling till arbete eller skola och andra resor som görs i vardagen. Mobilitet är inte bara den fysiska rörelsen – Cresswell (2006, 2010) hävdar att mobilitet existerar i samma förhållande till rörelse som plats i förhållande till läge: det innehåller olika slags betydelser. Förutom själva fysiska rörelsen innefattar mobilitet även representationer om mobilitet samt praktiker, både särskilda rörelsepraktiker (som att gå eller åka tåg) och förkroppsligade, invanda praktiker (ibid.). Den fysiska rörelsen är egentligen bara ett verktyg som gör det möjligt för människor att vara i kontakt med varandra och mötas genom tid och rum, rörelsen är inte viktig i sig (Urry 2012).

Kaufmann m.fl. (2004) beskriver rumslig mobilitet på ett tidsgeografiskt sätt som geografisk omflyttning längs en specifik bana genom tid och rum, där den mobilas förhållande till och interaktion med sin omgivning kan vara av betydelse.

"Spatial mobility traditionally refers to geographic displacement, i.e. the movement of entities from an origin to a destination along a specific trajectory that can be described in terms of space and time. Entities can be concrete (e.g. consumables, machinery or people) or abstract (e.g. information, ideas or norms). During this journey, entities may not only experience a change in status (e.g. value or importance), but the spatial mobility of entities may also influence the points of departure, traversal or destination." (Kaufmann m.fl. 2004: 746.)

Rumslig mobilitet kan alltså åtminstone i förlängningen leda till att den som är mobil, och de som "exponeras" för den mobila, kan uppleva social mobilitet, alltså förändring i individens sociala position. Kaufmann m.fl. kallar detta samband mellan rumslig och social mobilitet för *motilitet*.

Motsatsen till mobilitet kan definieras som beständighet (eng. fixity) eller *immobilitet*, att tingen inte rör på sig. I den positivistiska geografin sågs det att tingen hade sin fixerade plats i rummet som normen eller idealet. Från 1970-talet har tidsgeograferna, med ledning av Torsten Hägerstrand, intresserat sig för människornas vardagsmobilitet och på 1980-talet började humanistiska geografer se mobilitet som en fara för platsernas betydelse och identitet (Merriman 2009). Förbättrade transport- och kommunikationsmöjligheter har bidragit till ökad mobilitet och lett till att vår upplevelse av tid och rum komprimerats (Harvey 1989). Människornas liv är allt mindre bundet till en viss plats och även de sociala banden är fragmenterade i rummet, vilket har lett till att människorna i dag är allt rotlösare. Platserna och lokalsamhället sägs alltså till en viss grad ha mist sin betydelse.

2.1.3 Ett nytt mobilitetsparadigm

Även forskningen har, tvärvetenskapligt, intresserat sig allt mer för mobilitet, liksom för konsekvenser av mobilitet och exempelvis brist på mobilitet, i och med de stora omvälvningar som skett inom transport- och kommunikationsområdet. Denna utveckling har lett till att Sheller & Urry (2006) utropat ett nytt mobilitetsparadigm, som innebär att samhällsvetenskaperna upplever en mobilitetsvändning. Merriman (2009) menar dock att det är förhastat att påstå att samhällsvetenskaperna skulle ha upplevt en mobilitetsvändning endast på grund av uppkomsten av nya forskningsproblem, eftersom mobilitetsforskning inte är något nytt och bygger på långa forskningstraditioner. Å andra sidan har mobilitetsforskningen tidigare varit uppdelad på olika vetenskapsområden och egentligen inte handlat om mobilitet i sig, utan tagit den mänskliga rörligheten för givet, medan den nu samlas under mobilitetsapproachen (Cresswell 2010).

Grunden till det nya mobilitetsparadigmet är de mänskliga kontakternas dematerialisering i samhället. Tack vare möjligheten att vara mobil är människornas kontakter rumsligt spridda och bekantskapskretsen utgörs inte (endast) av personer som geografiskt är belägna nära varandra, till exempel i en landsby. Det sociala livet definieras snarare av nätverk. Medlemmarna i nätverken förenas av någonting annat än boendeortens läge: av olika sammanhang som man hamnat i eller sökt sig till utgående från till exempel sitt arbete, hobbyer eller andra intressen. Medlemskap i olika nätverk överlappar också mer sällan: ens arbetskompis är nödvändigtvis inte engagerad i den lokala idrotts- eller syförening man är aktiv i och ens utländska vänner som man lärt känna under sina utbytesstudier har kanske helt andra intressen än ens vänner hemma. De sociala nätverken är alltså mindre platsbundna än förut, vilket gör det möjligt för människor att röra sig friare i rummet. Samtidigt innebär det att man måste vara mobil för att vara socialt integrerad i ett samhälle (Cass m.fl. 2005; Sheller & Urry 2006).

2.1.4 Ojämlika mobiliteter

Mobilitet är en resurs som alla inte har lika tillgång till och förutsättningar att utnyttja. Det kostar pengar att resa och ju mindre pengar individen kan lägga ut på resekostnader, desto kortare avstånd har hen möjlighet att resa. Här handlar det inte endast om mobilitet som riktar sig till andra delar av landet eller utlandet, tvärtom kan resor till en närbelägen stad eller till och med månadskort till den lokala kollektivtrafiken vara för dyra för en låginkomsttagare. Följaktligen är det svårt att skapa, komma med i och upprätthålla nätverk om man inte har möjlighet att resa, det vill säga att vara fysiskt mobil. Låginkomsttagare och på annat vis socialt utsatta personer gör färre och kortare resor i vardagen än andra befolkningsgrupper (Lucas m.fl. 2016).

Urry (2012) kallar de resurser som krävs för att nätverka och vara mobil för *nätverkskapital*, som enligt honom är förenligt med de andra formerna av kapital som till exempel Pierre Bourdieu analyserat, det vill säga socialt och kulturellt kapital. Nätverkskapital är det som gör det möjligt att upprätthålla sociala kontakter till människor i avlägsna platser och ger orsak att utnyttja de nya mobiliteterna. Positiva återkopplingsmekanismer gör att de "nätverksrika" blir rikare och "nätverksfattiga" fattigare på nätverkskapital, vilket ökar de sociala ojämlikheterna (ibid.).

Mobiliteten hänger starkt ihop med socio-spatiala ojämlikheter: där de som är rika på nätverkskapital samt socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital lever mobila liv i ett samhälle där de sociala kontakterna snarare är rotlösa och spridda än lokala, kommer de kapitalfattiga att exkluderas alltmer, vilket resulterar i sämre livsmöjligheter. Social isolering i stadsrummet kan

antyda brist på kapital och förmodligen sämre möjligheter att delta i samhällslivet. Förbättrade transportförbindelser kunde främja nätverkande och möten för alla sociala grupper (Urry 2012), men det är inte självklart att den potentiella mobiliteten utnyttjas, om man har brist på ekonomiskt, kulturellt eller socialt kapital. Det finns empiriska bevis från Helsingfors för att personer som är ensamboende och har en låg socioekonomisk status har mindre sociala nätverk och ett mer lokalt liv, det vill säga en lägre grad av mobilitet, än personer med högre socioekonomisk status (Tarkiainen 2008). Detta samband gäller även på områdesnivå, oberoende av den individuella socioekonomiska nivån. Det sociala nätverket minskar och livet blir mer lokalt även med åldern särskilt för dem med låg socioekonomisk status (ibid.).

Det är ändå inte endast tillgången till kapital som avgör till vilken grad vi kan vara mobila; för att förstå de sociala ojämlikheter som kompressionen av tid och rum (som ligger bakom de ökande mobiliteterna) ger upphov till, måste man enligt Massey (1991) beakta den *maktgeometri* som finns inbakad i det. Rent geografiskt har olika människor och sociala grupper inte samma tillgång till viktiga flöden och förbindelser, men dessa ojämlikheter handlar inte bara om vem som är mobil och vem som inte är det, utan framför allt om makt: vilket förhållande man har till mobiliteten av människor, saker och idéer. Till exempel en papperslös flykting har förvisso varit mobil i den fysiska rörelsens betydelse, men har inte samma möjligheter att njuta av fördelarna av kompressionen av tid och rum som en kosmopolit. Å andra sidan kan man också ta del av mobilitetens fördelar i form av till exempel underhållning (med hjälp av tv, internet), mat från fjärran länder (restauranger) eller prylar producerade på andra sidan världen, även om man själv skulle vara immobil. Eller så kan man vara mobilitetens fånge, som invånarna i Rio de Janeiros kåkstäder som fått och gett världen mycket i form av till exempel fotboll, men som knappast någonsin varit i sin hemstads centrum (Massey 1991: 25–26).

Ålder är också en viktig faktor då det gäller den individuella mobiliteten: barn har inte samma frihet eller förutsättningar att vara mobila på egen hand som vuxna. Det egna grannskapet är följaktligen betydligt viktigare för barn och de tillbringar en betydande del av sin fritid där. En studie i Åbo visade att de platser barnen upplevde som viktiga för dem låg relativt nära hemmet (Kytä m.fl. 2009). Förutom åldern har också barnets socioekonomiska och etniska bakgrund en inverkan på hur lokalt barnets liv är: barn med lågt utbildade föräldrar och barn med utländsk bakgrund vistas mindre utanför det egna bostadsområdet än barn med högt utbildade föräldrar och barn som inte har utländsk bakgrund (van der Burgt 2006).

Den individuella mobiliteten, det vill säga friheten att röra sig i stadsrummet på egen hand utan medföljande vuxna, har bevisligen krympt för barn under de senaste årtiondena. Detta hänger ihop med bland annat en, särskilt inom de högre sociala klasserna, ökad ängslighet för barnens säkerhet av rädsla för kriminalitet och otrygghet i trafiken. Detta har lett till att så kallade ”curlingföräldrar” kör sina barn till olika hobbyer i stället för att låta barnen ta sig dit på egen hand. Barn leker också mindre utomhus än förut och tillbringar en större del av sin tid inomhus i sällskap av till exempel tv-spel och internet. (Karsten 1998, 2011; Nordbakke 2019; Romero Mikkelsen & Christensen 2009.)

2.1.5 Aktivitetsrum

Ett koncept som kan användas för att beskriva individens verksamhet och mobilitet inom tidrummet är *aktivitetsrum* (eng. activity space). Med aktivitetsrum avser man det rumsliga område som en individ har direkt kontakt med på grund av sina regelbundna aktiviteter och resor därtill (Golledge & Stimson 1997: 279). Aktivitetsrummet består av en hierarki av rörelser från, till, i och kring olika aktivitetsplatser, av vilka hemmet för de flesta är aktivitetsrummets centrala punkt (ibid.: 283–284). Golledge & Stimson poängterar att aktivitetsrummet även uttrycker individens roll i samhället, då det visar vilka aktiviteter individen väljer att delta i. Dessa val påverkas av bland annat individens socioekonomiska status, men också av de erfarenheter och uppfattningar vi har av staden. Aktivitetsrummet fungerar då som en indikator för individens aktiva sociala kontakter, självförtroende, förmåga och kännedom om staden (Schönfelder & Axhausen 2003). Vilka delar av staden en individ har kontakt med bidrar till att skapa vår bild av hurudana och ”vems” olika delar av staden är, eller som Golledge & Stimson (s. 279–280) uttrycker det: kontakt med olika områden har en stor inverkan på hur vi uppfattar olika territorier och därmed även vilka områden vi väljer att undvika.

Konceptet aktivitetsrum härstammar från geografin och transportplaneringen, men har på sistone även tillämpats särskilt flitigt inom forskning i hälsovetenskaperna (Patterson & Farber 2015). Aktivitetsrummet har använts som metod främst för att beräkna tillgänglighet till olika tjänster/möjligheter och undersöka resebeteende, segregation och social exkludering. Även om konceptet använts i över 40 år råder ännu inte konsensus om vad som är det lämpligaste sättet att mäta och vilka indikatorer som lämpar sig bäst för att beskriva aktivitetsrum (ibid.). Aktivitetsrummet kan beräknas till exempel som standardavvikelseellips, minsta konvexa polygoner, med en täthetsfunktion eller enklare som nätverk eller enskilda platser (ibid.; Schönfelder & Axhausen 2003). Till exempel Silm m.fl. (2018) använder ellipsen för att mäta aktivitetsrum-

mets utsträckning, men tar också i beaktande de enskilda aktivitetsplatsernas antal och slumpmässighet. Även om konceptet aktivitetsrum inte är nytt, har utvecklingen av geografiska informationssystem (GIS) och nya datakällor i form av platsinformation från mobiltelefoner möjliggjort allt mer avancerade och extensiva analyser av människornas aktivitetsrum (se t.ex. Järv m.fl. 2015; Silm m.fl. 2018).

Tidsgeografin använder inte konceptet aktivitetsrum särskilt mycket, eftersom det inte har en temporal dimension (Wong & Shaw 2011). Aktivitetsrummet är egentligen det tredimensionella tidsgeografiska diagrammets rumsliga dimension – en karta som visar aktörens aktivitetsplatser, eventuellt intensiteten av dem (dvs. hur stor del av sin tid aktören tillbringar där), men utan de banor som kopplar aktören från en plats till en annan i tiden. Aktivitetsrummet kan också innefatta platser som aktören inte besöker dagligen, medan det tidsgeografiska diagrammet beskriver aktörens sammanhängande bana genom tid och rum under en begränsad tid, till exempel ett dygn eller en vecka.

Hur människornas vardagsmobilitet, och således aktivitetsrum, ser ut varierar baserat på ålder, kön och sysselsättning samt hushållets och bostadsområdets egenskaper. Hasanzadeh m.fl. (2019) studerade aktivitetsrummen för ett urval 25–40-åringar bosatta i huvudstadsregionen i Finland. De identifierade tre distinkta typer av aktivitetsrum, som i första hand skiljs åt av det huvudsakliga transportmedlet som används för de vardagliga resorna. De geografiskt mest begränsade aktivitetsrummen innehas av personer som huvudsakligen går eller cyklar till sina aktivitetsplatser. I dessa aktivitetsrum sker en stor del av aktiviteterna nära hemmet och karakteriseras av en hög andel fritids-, kultur- och idrottsaktiviteter. I de kollektivtrafikorienterade aktivitetsrummen är aktiviteterna anhopade kring olika center som nås med kollektivtrafik, medan de bil-betonade aktivitetsrummen är mest polycentriska och har de längsta resorna.

De som bor i förorterna verkar ha mer aktiviteter utanför sitt grannskap än de som bor i innerstaden (Hasanzadeh m.fl. 2018). Ett litet aktivitetsrum kan då vara ett resultat av önskvärda planeringsideal – att man lyckats bygga en kompakt stad där aktivitetsplatserna kan nås gående – men det kan också vara ett tecken på social exkludering och avsaknad av mobilitet (Hasanzadeh m.fl. 2019). Aktivitetsrummets storlek har inte nödvändigtvis att göra med hur socialt integrerad man är i samhället – aktivitetsplatsernas antal och mångsidighet är däremot det (ibid.). Då man studerar multi-kontextuell segregation och social isolering är det därför ändamålsenligt att se på de platser individen vistas i för att utföra olika aktiviteter, i stället för att skapa geometriska kompositioner av aktiviteternas rumsliga fördelning.

2.2 Social isolering och socioekonomiska skillnader

I hälsovetenskaperna förstås social isolering som avsaknaden av fysisk och/eller psykologisk tillhörighet i de nätverk och grupper som individen vill eller behöver höra till, och hänger ofta ihop med marginalisering (Biordi & Nicholson 2013: 85). Social isolering kan upplevas i olika sociala lager: personen, den närmaste sociala kretsen, organisationer (arbete, skola, föreningar) och samhället som den största sociala strukturen (ibid.: 86). På ett motsvarande sätt ordnar Schnell & Yoav (2001) människans livsrum i olika territorier, där det personliga rummet och hemmet är de två intimaste skalorna och staden och staten det mest avlägsna. Där emellan kommer området för dagliga aktiviteter, såsom arbete, shopping och fritidsaktiviteter.

För att förstå vad social isolering är kan man se på olika sätt att mäta individens nivå av social isolering. Som mått på social isolering använder Tigges m.fl. (1998) fyra olika faktorer: 1) huruvida det finns en annan vuxen i hushållet, 2) antalet diskussionspartners utanför hemmet, samt huruvida individen har ett tätt förhållande till 3) någon som har arbete och 4) någon som har en universitetsutbildning.

Social isolering är alltså synonymt med att vara utanför eller att känna sig utanför. Det kan handla om att man inte är välkommen eller känner igen sig i sin familj, bland sina vänner eller i andra sociala grupper man vill vara del av; eller att man mot sin vilja inte över huvud taget har dessa sociala band och sammanhang. Social isolering kan också handla om att man inte känner sig som en del av lokalsamhället eller samhället i stort – att man inte är integrerad i samhället. Det kan bland annat innebära att man inte har tillgång till samhällets tjänster eller vet hur man ska gå till väga för att tillgå dem. Att inte ha kontakter till medlemmar från andra sociala grupper är också social isolering – till exempel etniska minoriteter kan vara socialt isolerade i etniska enklaver i staden och endast ha att göra med varandra, men att inte ha personliga förhållanden med personer som har arbete eller en högre utbildning innebär också social isolering, där man inte har samma kontaktytor till samhället.

Det är denna isolering som William J. Wilson tar upp i sin bok *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass and Public Policy* (1987), där han beskriver den sociala isoleringen i Chicagos ghetton som då präglades av ökande långtidsarbetslöshet och utflyttande arbetar- och medelklassfamiljer. Han definierar social isolering som ”saknaden av kontakt eller interaktion med individer och institutioner som representerar det vanliga samhället” (s. 60). Sociala

nätverk som når utanför koncentrationen av arbetslöshet och fattigdom är enligt Wilson en betydande faktor som lindrar social isolering, och i Chicagos ghetton på 1980-talet nådde ghetto-befolkningens sociala kontakter i allt mindre grad till andra delar av staden.

"Unlike poor urban whites or even inner-city blacks of earlier years, the residents of highly concentrated poverty neighbourhoods in the inner city today not only infrequently interact with those individuals or families who have had a stable work history and have had little involvement with welfare or public assistance, they also seldom have sustained contact with friends or relatives in the more stable areas of the city or in the suburbs." (Wilson 1987:60.)

2.2.1 Segregation

Social isolering kan upplevas inte endast av individer, men även av sociala grupper. Hur olika grupper är isolerade från andra förklaras ofta med separationen av dem i rummet. Som ett hypotetiskt exempel kan vi se på minoritetsgrupp A som bor i en stad där resten av befolkningen hör till majoritetsgrupp B. Grupp A har en stark minoritetsgemenskap där medlemmarna är bekanta och känner sig bekväma med andra gruppmedlemmar. Även om medlemmarna i grupp A bor utspritt över hela staden är de som grupp knappast socialt isolerade från grupp B, eftersom de i sin vardag är tvungna att interagera med medlemmar av grupp B, då största delen av deras grannar, butiksbiträden, läkare och arbetskontakter hör till grupp B.

Om alla medlemmar av grupp A däremot bor i samma stadsdel kan situationen vara en helt annan, i synnerhet om gemenskaps känslan i gruppen är stor. Utöver att deras vänner och andra betydelsefulla sociala band är med medlemmar av samma grupp, är nu även deras grannar, butiksbiträden, läkare och arbetskontakter med större sannolikhet andra medlemmar av minoritetsgrupp A. Risken för att grupp A helt och hållet är socialt isolerad från majoritetsgrupp B och samhället i stort är mycket större än i det förra scenariot. Här baserar sig isoleringen framför allt på den rumsliga fördelningen och separeringen av de två grupperna. Det är frågan om *socio-rumslig isolering*, eller med andra ord *segregation*. Geografiska segregationsstudier ser på både de processer som leder till att olika sociala grupper isoleras rumsligt från varandra och på hur den sociala isoleringen tar sig uttryck i rummet (Vanderbeck 2006).

Chicagoskolans humanekologer förklarade stadens förändring och tillväxt med hjälp av bland annat cirkelmodellen, där olika funktioner och befolkningsgrupper lokaliserar sig i sina egna zoner runt stadens handelscentrum (Burgess 1925 [1984]). Enligt modellen bosätter sig invandrare närmast stadskärnan i getton, och med växande avstånd ökar invånarnas sociala status.

Enligt Chicagoskolan är segregation ett naturligt tillstånd i staden, eftersom befolkningen organiserar sig i naturliga sociala grupper, som upptar ett eget område av staden. Dessa sociala grupper är inte statiska, utan förändras kontinuerligt i takt med individernas utveckling. Således växer det sociala avståndet med det rumsliga avståndet (Park 1925 [1952]).

"The point is that change of occupation, personal success or failure—changes of economic and social status, in short—tend to be registered in changes of location."
(Park 1925 [1952]: 170.)

Segregationsforskarna har intresserat sig i synnerhet för etnisk och socioekonomisk segregation. I USA har den ställvis extrema rassegregeringen av den svarta och vita befolkningen naturligtvis varit av särskilt intresse. Det extrema exemplet av segregation är apartheid-Sydafrika där den totala åtskillnaden av européer och afrikaner officiellt slutade år 1994, men motsvarande åtskillnad och förnedring baserat på religion eller etnicitet kan även ses i till exempel dagens Israel-Palestina.

Utöver etnisk segregation kan man i så gott som alla städer skönja någon grad av differentiering baserat på socioekonomiska faktorer. I takt med att inkomstskillnaderna vuxit (Piketty 2015), har även den rumsliga separationen av rika och fattiga ökat i de europeiska huvudstäderna. Nivån av socioekonomisk segregation är fortfarande låg i Europa jämfört med många andra delar av världen (t.ex. Nordamerika), men trenden är mot djupare ojämlikheter, som kan leda till bland annat social oro ifall rika och fattiga i allt högre grad kommer att leva åtskilda liv (Marcinćzak 2016).

Nivån av segregation tenderar att vara högre i stora, unga, produktiva och ojämlika städer (OECD 2018). Musterd m.fl. (2017) formulerar det så att städerna blir mer segregerade då samhället blir liberalare, eventuellt med en fördröjning. Det är i synnerhet de högsta och lägsta inkomstgrupperna som är mest segregerade, alltså åtskilda från andra inkomstgrupper, medan medelklassen upplever en lägre grad av segregation. I OECD:s (2018) jämförande studie framkom det att de rika är betydligt mer segregerade än de fattiga i de flesta länder, med undantag för Nederländerna och Danmark (av de länder som ingick i studien). Varför städer är segregerade kan bero på flera olika faktorer, vars betydelse varierar från stad till stad på grund av olika kontexter. Det kan handla om helt enkelt ekonomiska möjligheter – var bostäder finns att tillgå till ett måttligt, överkomligt pris – eller om boendepreferenser (OECD 2018).

Att olika sociala grupper koncentreras till sina egna stadsdelar är inte nödvändigtvis alltid dåligt eller skadligt. Invandrare har i alla tider föredragit att i sitt nya land bosätta sig nära andra

landsmän, eftersom de då kan få kamratstöd av andra människor med samma bakgrund som eventuellt kämpar eller kämpat med samma utmaningar i det nya landet. Samtidigt kan de utnyttja sina sociala nätverk inom sin diaspora för att få hjälp med integrationen till det nya hemlandet. Man kan skilja mellan *enklaver* och *getton*, där den senare är mer problematisk än den förra – de skiljer sig bland annat i graden av frivillighet och social exkludering (Marcuse 1997). Koncentrationen eller anhopningen av en social grupp till ett område i staden är alltså inte i sig ett problem, men då höga nivåer av fattigdom, arbetslöshet och social oordning anhopas ökar riskerna för marginalisering och ökande regionala och sociala ojämlikheter. Samtidigt kan de anhopade riskerna sätta orimligt stor press på områdets serviceutbud med tanke på principen om jämlika möjligheter, till exempel i skolor (Vilkama 2010: 197–198).

Ett vanligt sätt att mäta nivån av segregation i en stad är olikhetsindexet (t.ex. Duncan & Duncan 1955), som är kanske det mest kända av många index. Indexet jämför fördelningen av två grupper i rummet och är ett så kallat globalt index, som ger ett tal för hela det studerade området. Talet, som kan vara mellan 0 och 100 (eller 0 och 1), beskriver hur stor del av populationen i den ena gruppen som borde flytta för att grupperna skulle vara jämnt fördelade i rummet.

Massey & Denton (1988) påpekar dock att boendesegregation är ett multi-dimensionellt fenomen som inte kan mätas med ett enda index. Olikhetsindexets styrka och svaghet är att det är simpelt att räkna, men det möjliggör endast analys av två olika gruppers fördelning och gör jämförelser mellan olika kontexter opålitliga (ibid.). I stället föreslår de att man granskar boendesegregation genom dess fem olika dimensioner: *jämnhet* (t.ex. olikhetsindexet), *exponering* (eller *isolering*; möjligheten till kontakt och interaktion inom bostadsområdet), *koncentration* (andel av totala ytan som upptas av en (minoritets)grupp), *centralisering* (till vilken grad en grupp är bosatt i stadens centrum) och *anhopning* (till vilken grad områden bosatta av en (minoritets)grupp anhopas nära varandra, det vill säga bildar kluster). Senare har forskare argumenterat för att segregationens dimensioner är färre än fem och att jämnhet/anhopning och exponering är de mest relevanta och universella (se Wong & Shaw 2011: 130–131).

Som en del av boendesegregation innebär exponeringsdimensionen för Massey & Denton att individen sannolikt möter och interagerar med individer från andra sociala grupper (minoritet-majoritet) om de bor i samma område. Den tar däremot inte i beaktande till vilken grad människorna exponeras för andra grupper *utanför* sitt bostadsområde.

2.2.2 Multi-kontextuell segregation

Ur en geografisk synpunkt handlar segregation framför allt om den ojämna fördelningen av sociala grupper i rummet. Järv m.fl. (2015) påpekar att det dock ur sociologisk synpunkt är saknaden av interaktion mellan de olika grupperna (dvs. social isolering av grupperna) som är intressantast. Ifall de olika sociala grupperna är ojämnt fördelade i stadsrummet är mobilitet genom stadsrummet av hög betydelse, eftersom den kan kompensera för bristen på interaktion med olika grupper i bostadsområdet. Där etniska minoriteter kan bo i segregerade områden, men vara aktiva och assimilerade i samhället utanför sitt bostadsområde, kan boende i socialt blandade områden även vara isolerade trots mångfalden i sitt grannskap, ifall deras vardagsmobilitet är på en låg nivå (Schnell & Yoav 2001). Stadsstrukturen och stadsrummets utformning i övrigt har också en stor inverkan på vilka människor vi samvärvarar med i det offentliga rummet (Legeby 2013).

En studie av mobiliteten i USA:s 50 största städer visar att även om mobiliteten hos invånare i socialt och ekonomiskt utsatta områden är lika hög som hos den icke-fattiga och medelklassbefolkningen, består den relativa isoleringen och segregationen. Mobiliteten riktar sig alltså till områden med liknande befolkning (Wang m.fl. 2018; Sampson 2019). Således saknas den interaktion mellan olika samhällsklasser och raser som skulle bidra till samhällelig integration, vilket även hänger ihop med ökande inkomstklyftor och politisk polarisering (Wang m.fl. 2018). Sampson (2019) kallar detta för ”en ny form av social isolering”.

Under 2010-talet har flera segregationsforskare således påpekat att man för att få en djupare förståelse av segregationsprocesserna och den segregation, det vill säga isolering från andra sociala grupper, som människor upplever, måste se segregation som ett fenomen som sträcker sig bortom bostadsområdet, eftersom människorna i regel tillbringar en betydande del av sin tid utanför hemmet. Det kan betyda att de där ser och umgås även med sådana sociala grupper som inte är närvarande i bostadsområdet. Omvänt kan boendesegregationen utvidgas till de platser där människorna uträttar sina dagliga ärenden (Krivo m.fl. 2013; Wang m.fl. 2012; Silm m.fl. 2018).

Traditionellt har alltså förhållningssättet till segregation varit plats-baserat – man har mätt segregationen i förutbestämda rumsliga enheter såsom stadsdelar eller kvarter. För att bättre förstå människornas faktiska upplevelser av segregation måste utgångspunkten vara person-baserad, alltså utgå från den enskilda individens användning av tid och rum – aktivitetsrum (Järv m.fl. 2015). Enligt van Ham & Tammaru (2016) kunde man med hjälp av longitudinella data om

individernas rörelse i tid och rum göra mer heltäckande analyser av segregationen i vardagslivets olika domäner. De menar att ett domän-baserat förhållningssätt som kombinerar livsförloppsteori och tidsgeografi bättre kunde fånga upp den faktiska segregationen i människornas liv. Dessa vardagslivets domäner inbegriper utöver hemmet och grannskapet åtminstone utbildning, arbetsliv, fritid, transport samt virtuella domäner. Förutom att ett heltäckande personbaserat förhållningssätt till segregation, som beaktar alla olika livsdomäner tillika, ger en mer trovärdig bild av den segregation en individ eller grupp utsätts för, skriver van Ham & Tammaru (ibid.) att poängen med det förhållningssätt de föreslår i synnerhet är att förstå sambanden mellan de olika domänerna – vad det är som ligger bakom hur individens tidsrumsliga bana genom de olika domänerna ser ut. De medger dock att det inte är lätt att identifiera dessa strukturella mekanismer.

Park & Kwan (2018) anser att van Ham & Tammarus förslag inte beskriver människornas segregationsupplevelse genom tid och rum på ett tillräckligt heltäckande sätt, och föreslår i stället sitt eget koncept för segregation i människornas olika geografiska och temporala livssfärer – *multi-kontextuell segregation*. Enligt dem måste den individuella nivån av segregation beräknas systematiskt för olika tidpunkter baserat på de människor som vid respektive tidpunkt befinner sig i individens närhet, alltså inte utgående från dem som bor i respektive område.

Segregationsstudier som endast ser på boendesegregation har kritiserats för att i själva verket vara icke-rumsliga på grund av två metodologiska problem: de beaktar inte de rumsliga förhållandena mellan de rumsliga enheterna och den rumsliga måttenheten är konstgjord och kan ändras helt godtyckligt, vilket kan leda till felaktiga slutsatser om hur stark segregationen är (Park & Kwan 2018; Cowgill & Cowgill 1951). Att begränsa segregationsstudier att omfatta endast boendesegregation kan innebära stor osäkerhet i resultaten, något som kallas för *den osäkra geografiska kontextens problem* (Kwan 2012).

Man kan argumentera för att segregationsstudier med en plats-baserad approach, som blint stirrar på olikhetsindex för boendesegregation, är ofullständiga då de helt förbiser var människorna i verkligheten tillbringar sin tid, det vill säga de relevanta geografiska kontexter som Kwan (2012) skriver om. Vad som är relevant bestäms förstås av forskningsproblemet och -upplägget, och i många fall är ett fokus på olikheter i de olika sociala gruppernas fördelning i rummet väl motiverade, eftersom de kan öka de sociala ojämlikheterna och marginaliseringen av människor i samhället (Vilkama 2010). Segregationen i en del av vardagslivets domäner grundar sig dessutom direkt på segregationen i bostadsområdet; till exempel i länder där barnen hänvisas till

den närmaste skolan (närskoleprincipen i t.ex. Finland) är skolsegregationen en direkt produkt av segregationen, det vill säga sammansättningen av olika sociala grupper, i elevupptagningsområdet, som är skolans omgivande område och således elevernas bostadsområde.

2.2.3 Helsingfors som en segregerad stad

Segregation har varit ett angeläget forskningsämne för stadsforskare i Helsingfors under det senaste kvartssekle. I sin doktorsavhandling visade Vaattovaara (1998) att huvudstadsregionen håller på att differentieras socialt. Hon identifierade fyra faktorer som ligger bakom differentieringen och hur man väljer var i stadsregionen man bosätter sig: livsskede, förmögenhet, utbildning samt utländskhet och hyresboende. Arbetslöshet samt andelen personer med låg utbildning och inkomster hade på 1990-talet börjat anhopas i regionens norra och östra delar.

Samma utvecklingsgång har fortsatt även under de två senaste decennierna. Olika faktorer som beskriver en persons samhälleliga ställning korrelerar allt starkare på områdesnivå och allt fler människor i huvudstadsregionen bor i grannskap med anhopad social och ekonomisk utsatthet, varav största delen i Helsingfors lokaliseras till det östra stordistriktet (Kortteinen & Vaattovaara 2015). Personer med invandrarbakgrund anhopas till samma områden särskilt i stadens östra och nordöstra delar där arbetslösheten och andelen personer med små inkomster och låg utbildning är högst, samtidigt som den inhemska befolkningen i högre grad flyttar till områden där andelen personer med invandrarbakgrund är låg och bort från socioekonomiskt svagare områden (Vilkama 2011; Vilkama, Ahola & Vaattovaara 2016). Det är också i de socioekonomiskt svagare områdena som den sociala ordningen är störst (Kemppainen 2017).

Den tilltagande segregationen syns, genom de allt mer segregerade elevupptagningsområdena, även i skolorna bland annat som ökande, selektiva skolval och differentierande inlärningsresultat, men också i att enskilda skolor i högre grad än förut får ett rykte som ”bra” eller ”dåliga” (Bernelius 2013). Genom negativa återkopplingsmekanismer avspeglas detta i familjernas flyttbeslut, där framför allt flyttrörelserna för småbarnsfamiljer riktas bort från de socioekonomiskt svagaste områdena (Bernelius & Vilkama 2019). Bernelius & Vilkama uppdagade också att segregationen i Helsingfors är betydligt starkare för barnbefolkningen än vuxenbefolkningen.

Tilltagande segregation och bostadsmobilitet hänger ihop och stärker varandra, då många av dem som har möjlighet (jmf. Kemppainen m.fl. 2020) flyttar från ett socioekonomiskt svagt område till ett socioekonomiskt starkare område. Vilken koppling segregationen har till vardagsmobilitet och användning av stadsrummet har dock inte forskats i förut.

2.2.4 Exponering för segregation

Om segregation ska förstås som ett multi-dimensionellt och multi-kontextuellt fenomen där inte enbart befolkningens ojämna fördelning i stadsrummet, utan även de sociala effekterna av det, är viktiga, måste segregationen mätas med sådana indikatorer som tar i beaktande alla de vardagslivets kontexter som är betydelsefulla för individen. Med andra ord måste man mäta segregationen i människornas aktivitetsrum – där människorna tillbringar sin tid. Av de dimensioner Massey & Denton (1988) presenterade är det då exponeringsdimensionen som är relevant: vilka möjligheter för kontakt och potentiell interaktion har individen med människor som tillhör andra sociala grupper i de rum hen rör sig i?

Olika mått har utvecklats för att mäta exponering för medlemmar från andra sociala grupper. Denna approach kan också kallas för exponering för segregation, som då egentligen blir synonymt för isolering från andra sociala grupper: till vilken grad individen lever i en segregerad verklighet. Schnell & Yoav (2001) föreslår ett tvådimensionellt index för socio-rumslig isolering som tar i beaktande den interaktiva samt territoriella kontexten av aktörernas dagliga tidsrum. Den interaktiva dimensionen innefattar de människor aktören är i kontakt med personligen eller via till exempel telefon eller internet. I den territoriella dimensionen räknar man ut till vilken grad aktören exponeras för medlemmar av olika sociala grupper i de olika rum (territorier: hem, grannskap, staden, osv.) hen rör sig i. Exponeringen till olika grupper vägs baserat på den tid aktören tillbringar i olika rum, vilket kräver omfattande datainsamling med hjälp av antingen observationer, dagböcker eller enkäter (ibid.).

Wong & Shaw (2011) föreslår ett mått för exponering som baserar sig på aktörernas aktivitetsrum. Med hjälp av resedagböcker konstruerade de aktivitetsrummen för de individer som hörde till samplet och aggregerade dem gruppvis till förbestämda rumsliga enheter (folkräkningsområden). Sedan räknade de dessa gruppers exponering för andra grupper i respektive område. För att beräkna graden av exponering använde de dock folkräkningsdata, det vill säga statistik om dem som bor i området. Även om det i sig är en förbättring från plats- till person-baserad approach för beräkning av segregation, skulle den vara trovärdigare om den tog i beaktande de människor som vid respektive tidpunkt är i samma område – och således ta i beaktande vem och vilka grupper människorna de facto exponeras för.

Detta problem tog Park & Kwan (2018) i beaktande i sin studie, där de testade att räkna ut individernas multi-kontextuella segregationsnivå. Deras studie baserade sig på en analys av

människornas faktiska tidsrumsliga positioner (aktivitetsrum), som samlats in med hjälp av resedagböcker. Efter att man definierat individernas ”närmaste grannar” kan man räkna ut ett segregationsindex på individuell nivå som anger till vilken grad individen tillbringar sin tid bland människor ur samma eller olika sociala grupp som hen själv hör till.

Flera studier om skillnader i olika sociala gruppers aktivitetsrum/aktivitetsplatser och exponering för segregation pekar på att det är socioekonomiskt utsatta grupper som har minst variation i var och bland vem de rör sig. Wangs m.fl. (2012) studie i Peking visade på betydande skillnader i aktivitetsrum bland invånare från stadsdelar med olika social status. I Los Angeles visade det sig finnas ett samband mellan bostadsområdets och aktivitetsplatsernas socioekonomiska och etniska sammansättning (Krive m.fl. 2013). En studie i Kanada visade att lågt utbildade personer rörde sig mest i områden där det fanns många andra lågt utbildade, medan de högre utbildades aktivitetsrum var mer mångsidiga (Shareck m.fl. 2014). Wang & Li (2016) fick motsvarande resultat då de jämförde aktivitetsrummen för boende i offentligt och privat ägda bostäder i Hong Kong, och hittade inte betydande skillnader i aktivitetsrummens storlek. Däremot exponerades boende i offentligt ägda bostäder i högre grad till andra människor i samma, låga, socioekonomiska ställning. I en nederländsk studie (Boterman & Musterd 2016) framkom det att social klass (inkomstnivå) och etnicitet hänger ihop med hur mycket individen exponeras för andra grupper i sitt aktivitetsrum. Låg- och höginkomsttagare med nederländsk bakgrund hade de mest homogena aktivitetsrummen, medan låg- och medelinkomsttagare med invandrarbakgrund exponerades relativt mycket till mångfald.

I Estland noterade Silm & Ahas (2014) att nivån av segregation var lägre då man tog i beaktande människornas dagliga mobilitet än då man endast såg på boendesegregation. Järv m.fl. (2015) studerade skillnader i aktivitetsrummen hos den estnisk- och rysktalande befolkningen i Estland med hjälp av mobiltelefondata. De fann betydande skillnader i aktivitetsrummens rumsliga omfattning och form: de ryskspråkigas aktivitetsrum var mindre och deras aktivitetsplatser var koncentrerade främst till Tallinn och andra platser där det bor många ryskspråkiga. Majoritetsbefolkningens aktivitetsrum var betydligt större och deras aktivitetsplatser mer spridda i rummet. Detta kunde indikera lägre kapacitet av potentiell mobilitet hos de ryskspråkiga. Därtill upptäckte de att skillnaderna i det rumsliga beteendet blir större då man granskar aktiviteter över en längre tidsperiod – de etniska skillnaderna i rumsligt beteende verkar vara ännu större i de sporadiska än de regelbundna aktiviteterna.

Silm m.fl. (2018) fördjupade denna analys med att undersöka skillnader i etnisk segregation mellan olika åldersgrupper. Enligt assimilationsteorin skulle andra och tredje generationens invandrare vara mer integrerade i det nya samhället än sina föräldrar, men Silms m.fl. resultat visar det motsatta: segregationen var störst i de yngre ryskspråkiga åldersgrupperna både då det gällde boende och fritidsaktiviteter utanför hemmet, och deras aktivitetsrum var mindre och ensidigare än majoritetsbefolkningens. En möjlig förklaring som Silm m.fl. ger till den lägre mobiliteten och högre nivån av segregation i de yngre åldersgrupperna är betydelsen av sociala nätverk. Ungas sociala nätverk skapas långt i skolorna och via de vänskapsband som knyts där, och de kan vara mer bundna till områden med många ryskspråkiga på grund av familjeband. Dock var skillnaderna i rumsligt beteende betydligt lägre i platser för fritidsaktiviteter än boendesegregationen.

2.2.5 Strukturer och aktörer: habitus och olika kapital

Två inom samhällsvetenskaperna centrala koncept som beskriver människans beteende är *strukturer* och *aktörer* och den ömsesidiga relationen mellan dessa. Aktörskap är individers och grupperns förmåga att agera inom givna strukturella ramar (Stones 2015). Sociala strukturer formar individerna (som är aktörer), medan strukturerna i sin tur produceras av aktörerna (Johnson 2001). Människans autonomi handlar om till vilken grad människorna kan vara självständiga aktörer som fattar beslut oberoende av strukturer (voluntarism), och hur långt de styrs av de underliggande sociala strukturerna (determinism). Människans autonomi är ett av samhällsvetenskapernas fundamentala problem (Lundquist 1984; Stones 2015).

Där en förenklad föreställning av strukturernas påverkan på aktörerna endast innefattar externa strukturer som aktören internaliserat, betonar samhällsvetare som Pierre Bourdieu, Anthony Giddens och Jürgen Habermas även att aktörernas kunskaper och medvetenhet har ett socialt ursprung. För Bourdieu tar detta uttryck i *habitus*, för Giddens i *praktiskt medvetande* och för Habermas i *livsvärlden* (Stones 2015: 3), av vilka här Bourdieus idéer behandlas.

Bourdieu hävdar att sociala klasser, såsom exempelvis Marx beskriver dem antagonistiskt som proletärer och kapitalister, inte existerar. Det betyder ändå inte att det inte skulle finnas sociala skillnader i samhället: just dessa skillnader tar sig uttryck i aktörernas (människornas) *habitus*. I stället för sociala klasser talar Bourdieu om det sociala rummet, där aktörerna befinner sig i olika sociala positioner. Aktörernas positioner i det sociala rummets fält avgörs av två olika differentieringsprinciper: det *ekonomiska* samt *kulturella kapital* de besitter. Avstånden i det sociala rummet betecknar också hur mycket gemensamt de olika aktörerna har med varandra

och ger uttryck för olika livsstilar, som aktörer som ligger längre bort i det sociala rummet inte känner igen som sina egna. Ju längre ifrån varandra i det sociala rummet aktörerna befinner sig, desto mindre sannolikt är det att de skulle mötas personligen och trivas i varandras sällskap (Bourdieu 1990).

Avstånden i det sociala rummet står alltså för avstånd mellan aktörernas egenskaper i form av praktiker och tillgångar. Aktörer som ligger nära varandra i det sociala rummet bildar ett slags sociala klasser eller grupper, vars medlemmar delar en klass av *habitus*. Detta *habitus* produceras av de för aktörerna rådande sociala förutsättningar och villkor och leder till ”en systematisk uppsättning tillgångar och egenskaper som är inbördes förenade av en enhetlighet i stil” (ibid.: 18), och bildar därmed en kollektiv livsstil. Med andra ord är alltså *habitus* normer och sätt att uppträda som förvärfvas och internaliseras genom socialisation. *Habitus* blir då också det som skiljer olika praktiker och tillgångar och hur de uppfattas i en viss social position. Detta görs kollektivt och skillnaderna blir då symboliska, som ett gemensamt språk eller sociala koder för hur man ska uppträda (Bourdieu 1990).

Habitus produceras i samverkan med andra aktörer i det sociala rummet, där aktörernas positioner hänger ihop med deras tillgång till olika former av kapital. Bourdieu (1986) säger att den sociala världen är ackumulerad historia och struktureras av bland annat (ackumulerat) kapital. Kapital är tillgångar som aktörerna har och som de kan använda för att nå olika slags förtjänster. Även om det främst är ekonomiskt kapital, det vill säga pengar, andra materiella tillgångar och kunskap om ekonomins spelregler, som uppfattas som kapital inte minst inom ekonomisk teori, identifierar Bourdieu övriga former av kapital som måste tas i beaktande då man försöker förstå hur den sociala världen struktureras: kulturellt kapital och socialt kapital. Alla former av kapital kan dessutom beskrivas som *symboliskt kapital*, eftersom de förstås och deras värde som kapital erkänns genom gemensamma tolkningsmönster, det vill säga *habitus* (Bourdieu 1986).

Det finns tre olika former av *kulturellt kapital*: förkroppsligat, objektifierat och institutionaliserat (Bourdieu 1986). *Förkroppsligat* kulturellt kapital innebär kunskaper som kan förvärfvas både medvetet, till exempel genom utbildning, och omedvetet genom socialisation. Det är en viktig del av *habitus* och kan inte köpas eller flyttas över till en annan människa, utan kan endast fås genom förkroppsligande, vilket kostar framför allt tid – Bourdieu jämför det med bygga av muskler. Till exempel läskunskap, språkkunskap och olika sätt att bete sig är förkroppsligade kulturella kapital. Kulturellt kapital i *objektifierad* form består igen av materiella ting, såsom

böcker, målningar och instrument, som har både ett materiellt och symboliskt värde. Objektifierat kulturellt kapital kan således förvärfvas materiellt med hjälp av ekonomiskt kapital (exempelvis: köpa en gitarr), men för att ta till godo dess symboliska värde krävs förkroppsligat kulturellt kapital (kunskap att spela gitarr). *Institutionaliserat* kulturellt kapital är i sin tur akademiska kvalifikationer som objektifierats i form av olika slags certifikat och betyg. Detta kapital kan växlas till ekonomiskt kapital beroende på den prestige det vid en viss tidpunkt åtnjuter.

Familjen är central i förvärvandet av i synnerhet kulturellt kapital. Ju mer kulturellt kapital föräldrarna besitter, desto mindre tid och besvär krävs för att barnen ska förvärva samma volym av kulturellt kapital, vilket också betyder att de har möjlighet att med mindre möda förvärva mer kulturellt kapital än sina föräldrar (Bourdieu 1986). Den *sociala reproduktionen*, det vill säga upprätthållandet av den sociala ordningen, sker enligt Bourdieu främst genom familjen. Familjen är alltså en tillgång och ett privilegium för dem som har en ”normal” familj från vilket individerna får det kapital och den habitus som ger dem bättre möjligheter i livet (Bourdieu 1990: 119–120). Utbildningens ärftlighet är kanske den mest uppenbara formen av social reproduktion, och beror på att föräldrar med mycket kulturellt kapital, och för vilka det kulturella kapitalet är av större vikt än det ekonomiska kapitalet, investerar mer i sina barns utbildning än föräldrar som besitter mindre kulturellt kapital (ibid.: 31–32).

Socialt kapital är enligt Bourdieu (1986: 21) de resurser aktörerna har tillgång till genom sina sociala nätverk, det vill säga personliga kontakter och gruppmedlemskap. Volymen av aktörens sociala kapital är då beroende av storleken på de personliga kontakter aktören är kapabel att upprätthålla.

Putnam (2000) skiljer mellan inbundet och överbryggande socialt kapital. *Inbundet socialt kapital* är starka sociala band inom socialt homogena grupper, medan *överbryggande socialt kapital* är lösare sociala relationer mellan människor av olika social och etnisk bakgrund. Det överbryggande sociala kapitalet är viktigt för den sociala kohesionen och i synnerhet barn med få resurser gynnas av att känna människor med högre socioekonomisk status (Karsten 2011). Det finns dock bevis för att växande segregation och en förändrad barndom, där barnen tillbringar mindre tid utomhus i sitt grannskap på egen hand och föräldrarna i högre grad än förut organiserar sina barns sociala liv, minskar barnens möjligheter för att bygga dessa viktiga lösa band till andra sociala grupper (Karsten 2011). Det verkar också som att deltagande i organiserade fritidsaktiviteter styrker barnens sociala kapital så att de leker med sina kompisar på egen hand utomhus (Nordbakke 2019). Att inte ha hobbyer verkar alltså ha en negativ inverkan inte

bara på utsträckningen av barnens sociala nätverk, men också på deras självständiga aktiviteter utomhus i stadsrummet.

Finländsk empirisk forskning bekräftar Bourdieus tes om att utbildningssystemet bidrar till att reproducera det sociala rummets och de sociala förhållandenas struktur. Ungas (alltså familjens) sociala klass, habitus samt sociala och kulturella kapital har visat sig ha en stor betydelse för ungdomarnas framtidsutsikter. Skolframgången har, efter en period av utmärkta resultat i PISA-jämförelser, igen börjat differentieras enligt barnens socioekonomiska bakgrund (Salmela-Aro & Chmielewski 2019). Utbildningens ärftlighet har också ökat, även om möjligheterna för ett barn från en icke-akademisk familj att studera på universitet är betydligt större nu än för femtio år sedan. Möjligheterna för barn från akademiska hem att studera på universitet är över sex gånger så stora som för barn från icke-akademiska familjer (Kivinen m.fl. 2012). Familjebakgrunden och även grannskapet man bor i hänger också ihop med huruvida man fortsätter till gymnasium eller yrkesskola efter grundskolan (Kauppinen 2004), vilket syns som rätt stora områdesskillnader i Helsingfors i dag då 86 procent av de unga som bor på Drumsö, men endast 39 procent av dem som bor i Jakobacka, går i gymnasiet (Ranto 2018).

Liksom utbildningsnivån ärver barnen i hög grad sin sociala ställning och inkomstnivå från sina föräldrar. Enligt Sirniös (2016) studier i familjebakgrundens inverkan på barns framtida möjligheter uppnår barn till välbärgade och högt utbildade föräldrar relativt snabbt en hög inkomstnivå, medan ogynnsamma livshändelser till en större grad påverkar inkomsterna negativt för barn till låginkomstföräldrar. Det beror på att välbärgade och högutbildade föräldrar – det vill säga föräldrar med mycket ekonomiskt och kulturellt kapital – har bättre möjligheter att ge sina barn goda förutsättningar för livet. De här investeringarna i barnens framtid kan ske genom att de välbärgade föräldrarna ger sina barn ekonomiskt och materiellt stöd, genom optimerande skolval och val av bostadsområde eller genom att ge tillgång till vissa sociala kontakter (ibid.: 64). Likaså är social utsatthet i form av arbetslöshet, avhopp från skolan och att leva på utkomststöd sådant som i hög grad ärvs av föräldrarna, och brist på immateriella resurser (bl.a. kulturellt kapital) ligger ofta i bakgrunden. Generationsöverskridande social utsatthet förklaras alltså inte endast med brist på ekonomiska och materiella resurser, utan är starkt kopplad till föräldrarnas värderingar, attityder och beteende (Vauhkonen m.fl. 2017a; Vauhkonen m.fl. 2017b).

De differentierade förutsättningarna och aspirationerna har också en rumslig dimension, eftersom till exempel universitetsstudier ofta kräver att man flyttar till en ny stad. I linje med

utbildningens ärftlighet visar tidigare forskning att arbetarklassunga tenderar att stanna kvar, medan medelklassunga oftare flyttar till en ny ort för att studera (Jamieson 2000; Tolonen 2005; Allen & Hollingworth 2013). Tolonens studie visade också att ungdomarnas sociala kapital stödde deras förvärvande av kulturellt kapital, särskilt utbildning. Hur starkt det sociala kapitalet var berodde på hurudant förhållande ungdomarna hade till lokalsamhället: de som kände sig som en aktiv del av samhället hade ett starkare socialt kapital än de som kände sig exkluderade från det.

2.2.6 Än sen då? Social exkludering och grannskapseffekter

I ett segregerat område exponeras individen i hög grad för andra människor som är i samma samhällsställning eller livssituation. Om individens personliga nivå av rumslig mobilitet dessutom är låg – eller riktas till andra likadana områden – innebär det att hen i hela sitt livsrum rör sig bland, umgås med och exponeras för människor som delar till exempel socioekonomisk status eller etnisk härkomst. Men vad har det för betydelse, varför är det oroväckande?

Den frågan ställer Wilson (1987) i *The Truly Disadvantaged* – hur påverkar den växande koncentrationen av hög och extremt hög fattigdom (i innerstaden) de individer och familjer som bor där? Wilson svarar att han uppfattar det som att det samtidigt som arbetar- och medelklassfamiljer flyttar bort från dessa områden försvinner en så kallad social buffert som lindrar de negativa effekter som ökande långtidsarbetslöshet kan ha (s. 56). De ekonomiskt stabila familjerna utgör en sorts förebilder som tryggar att områdets samhällseliga institutioner hålls livskraftiga och att de unga lär sig från sina grannar att utbildning och arbete lönar sig och är normen. I de ghetton i Chicago där arbetar- och medelklassen flyttat ut beskriver Wilson att de invånare som är kvar blir socialt isolerade från människor som är i arbetslivet och blir således även utanför de nätverk som skulle lära dem arbetslivskunskaper och hjälpa hitta arbete i andra delar av staden. Arbetslöshet och laglöshet blir en livsstil i dessa ghetton och saknaden av förebilder både hemma, i grannskapet och i skolan bildar en ond cirkel där invånarnas beteendemönster avviker mer och mer från det som ses som normalt eller acceptabelt i samhället (s. 57–58).

I Wilsons fotspår studerade Young (2003) hur svarta fattiga män i Chicago ser på sin framtid. Han konstaterar att den sociala isoleringen och koncentrationen av fattigdom har en stor betydelse för hurudana möjligheter och alternativ människorna ser för sig själv i framtiden och hur de tänker och agerar gällande utbildning och sysselsättning. Till exempel framkom det i Youngs studier att afroamerikaner som regelbundet exponerades för vita amerikaner och personer med högre socioekonomisk status hade en större förmåga att argumentera om hur rasismen och andra

externa faktorer påverkar möjligheterna att klättra i social ställning. De hade också en djupare insikt i vad de själva måste göra för att kringgå dessa hinder. De unga afroamerikanerna konstruerade med andra ord verkligheten på olika sätt beroende på bland hurdana människor de rörde sig kring i sin vardag.

Det ska göras klart här att differentieringen av Helsingfors olika områden inte kan likställas med den koncentration av extrem fattigdom och arbetslöshet som Wilson beskriver i 1980-talets Chicago. Hur som helst finns det ändå en befogad oro för att en fortsatt ackumulering av fattigdom, arbetslöshet och personer med låg utbildningsnivå och svaga kunskaper i de inhemska språken till några få stadsdelar, kommer att leda till en djupare social isolering i den mening som Wilson beskriver det som brist på kontakt med andra människor som representerar det vanliga samhället. Denna segregation är relevant, eftersom den alltså kan påverka människornas, särskilt unga människors, möjligheter och framtidsutsikter (se även Junnilainen 2019).

Wilson (1987) kallar den sociala isoleringen och de avvikande beteendemönster den leder till för *koncentrationseffekter*; de är ett resultat av att flera av de allra sämst lottade segmenten av samhället oproportionerligt mycket koncentreras till samma område. Att till exempel sälja droger eller inte bry sig om skolgång och förvärvsarbete är alltså inte beroende endast på individen, aktören, själv, utan hen internaliserar de sociala strukturer som omger henne. I stället för koncentrationseffekter brukar man ofta prata om *grannskapseffekter*, som understryker att det är grannskapets egenskaper som påverkar individens liv, beteende och framtidsutsikter. De mekanismer som gör att grannskapets egenskaper påverkar enskilda individers egenskaper är kontextbundna och inte helt klara – Eerola & Saarimaa (2019) hävdar att forskningen inte ännu klarar av att på ett pålitligt sätt svara på varför grannskapet har betydelse, och att det vore viktigt för att veta hur grannskapen och deras invånare kunde stödas. Frågan är om huruvida effekterna är ett resultat av individuella faktorer eller beror på grannskapets egenskaper.

Att grannskapseffekter existerar argumenterar Sampson (2012) för i sin bok *Great American City* med just djupt inrotade sociala strukturer. Om människorna vore autonoma aktörer som fritt kunde välja mellan olika alternativ skulle inte grannskapets, eller till exempel familjens, sociala normer och delade förståelser fortsätta att reproduceras på samma sätt. Rådande normer och förståelser lever vidare i vår habitus, eller som Sampson skriver om grannskapens motsvarande effekt: social reproduktion sker i grannskapet eftersom framtiden är kodad i det förgångna i ett slags ”socialt DNA”. Vad detta betyder kan förklaras med ett exempel om barns attityder till skolgång. I Helsingfors har attityderna till skolgång bevisats variera mellan olika stadsdelar,

även efter att man beaktat individuella faktorer såsom föräldrarnas utbildningsnivå (Karvonen & Rahkonen 2002). Det betyder att en individ, som på ett individuellt plan har goda förutsättningar för att förhålla sig positivt till skolgång, ändå som ett resultat av samhällsstrukturella och lokalkulturella faktorer, det vill säga grannskapseffekter, kan skapa en negativ attityd till skolgång och bildning. Omvänt betyder det att ett barn vars familj inte stöder och uppmuntrar dess skolgång har bättre möjligheter att själv skapa en positiv attityd till skolgång, om hen går i en skola där en god attityd till skolgång är normen bland eleverna.

Då Sampson beskriver grannskapseffekter pratar han egentligen om social kausalitet i grannskapen, där olika individuella beslut (t.ex. flyttrörelser) påverkar grannskapets sociala sammansättning och dynamik, vilket åter påverkar individuella beslut samt kollektiva uppfattningar om grannskapet. Människan reagerar alltså på olikheter mellan grannskap, vilket formar uppfattningar, personliga förhållanden och beteende både inom och utanför grannskapet och därmed definierar och förändrar hela stadens sociala struktur (Sampson 2012: 357). Liksom Chicago-skolans tidiga humanekologer skriver Sampson att ojämlikheter är en grundläggande dimension som organiserar vardagslivet och staden – det är alltså ett naturligt tillstånd att social och ekonomisk utsatthet inte är jämnt fördelat över alla grannskap och lokalsamhällen.

De sociala strukturerna och den sociala kausaliteten är bara en typ av grannskapseffekter. Gals-ter (2012) delar in de mekanismer genom vilka grannskapseffekter inträffar i fyra grupper: social-interaktiva, miljöbetingade, geografiska samt institutionella. De *social-interaktiva* mekanismerna handlar om de sociala processer som sker i grannskapet, och innefattar bland annat socialisation, social kontroll och kohesion samt tävling. De *miljöbetingade* mekanismerna innebär att man exponeras för våld, föroreningar eller förfallna fysiska omgivningar, vilka kan förutom rent fysiska följder även ha psykologiska effekter på grannskapets invånare. De *geografiska* mekanismerna handlar om områdets läge i förhållande till de storskaliga politiska och ekonomiska strukturerna: till exempel att tillgången till lämpliga arbetsplatser eller välfungerande offentlig service är dålig. De *institutionella* mekanismerna involverar aktörer som inte bor i ifrågavarande grannskap, och har att göra med stigmatisering av grannskapet eller hur närvaron eller frånvaron av olika institutioner (såsom skolor, hälsovård, välgörenhetsorganisationer) och aktörer på lokalk marknaden (t.ex. pubar, matbutiker, olaglig droghandel) uppmuntrar eller motarbetar något visst slags beteende.

Huruvida grannskapet faktiskt kan ha en inverkan på individens framtid har forskats relativt flitigt. Hedman m.fl. (2015) studerade inkomstskillnaderna hos en hel kohort av stockholmare

som flyttat hemifrån under samma år. Deras resultat visar att exponering för koncentrerad fattigdom under barndomen hade en negativ effekt på framtida inkomster. Boende i ett fattigt grannskap (grannskapet definierades i studien som de 500 närmaste grannarna) 13–17 år efter flytten från barndomshemmet hade en stark negativ effekt på framtida inkomster, medan de 12 första årens boendeort inte hade så stor betydelse. I svensk kontext har man också bevisat att invandrare som bor i invandrartäta områden har en betydligt lägre inkomst än invandrare som bor i andra områden (Musterd m.fl. 2008), och att barn som i barndomen bor i områden med hög fattigdom med mycket hög sannolikhet även gör det senare i vuxenlivet, särskilt då det gäller etniska minoriteter (van Ham m.fl. 2014). Genom att jämföra syskon med andra personer från samma grannskap visade Manley, van Ham och Hedman (2020) att dessa rumsliga ojämlikheter inte enbart beror på familjebakgrunden, utan att det finns en grannskapseffekt som påverkar hurudana områden människorna bor i som vuxna. Att socialt och ekonomiskt utsatta familjer ofta bor i socialt och ekonomiskt utsatta områden gör det ännu svårare för barn att koppla bort familjebakgrundens inverkan på deras framtid, vilket gör det svårare för dem att vara rumsligt och socialt mobila (ibid.).

Segregationen har också en inverkan på flyttrörelser. Stora inkomstskillnader och en hög nivå av segregation gör det svårt att flytta från områden med lägre socioekonomisk status till områden med högre socioekonomisk status (Nieuwenhuis m.fl. 2020; Kemppainen m.fl. 2020). Likväl har det bevisats att boendesegregationen hänger ihop med segregationen av andra aktivitetsplatser. I en longitudinell svensk studie visade det sig att arbetsplatssegregationen minskar vid lägre nivåer av boendesegregation (Strömgren m.fl. 2014).

Social isolering kan förvärra en individs eller grupps sociala exkludering, det vill säga oförmåga att ta del av samhället och dess möjligheter, och vice versa. Till exempel en gles samhällsstruktur och ett dåligt kollektivtrafiknät kan avsevärt minska möjligheterna att delta i samhällets aktiviteter för sådana befolkningsgrupper som inte har goda förutsättningar att vara mobila (Rokem & Vaughan 2019). Till dessa hör bland annat låginkomsttagare, kvinnor, äldre, funktionsförhindrade och barn (Hine 2009: 430). De löper en större risk att utsättas för segregationens negativa effekter, inklusive risken att exkluderas från samhället (Church m.fl. 2000). Att bo i ett område med koncentrerad fattigdom kan också, i synnerhet för redan exkluderade eller diskriminerade sociala grupper, såsom etniska minoriteter och fattiga, leda till ökad social isolering som en följd av minskad tillgång till socialt kapital (Tigges m.fl. 1998).

Boende i ett socialt och ekonomiskt utsatt område påverkar alltså i regel människornas livsmöjligheter negativt, och därför är interaktion olika sociala grupper emellan viktigt. Kontakt med andra befolkningsgrupper och delar av staden med bättre resurser (ekonomiskt, kulturellt, socialt kapital) kunde minska på dessa ojämlikheter (Wang m.fl. 2018). Kontakterna olika sociala grupper emellan är inte viktiga endast för dem med färre resurser, utan bidrar även till att öka den sociala kohesionen i samhället då olika grupper får bättre förståelse för varandra. Detta kan minska de samhälleliga klyftorna i en tid då inkomstskillnaderna växer och den politiska polariseringen ökar.

2.3 Differentierad rumslig mobilitet i barndomen – exempel från andra länder

Studier i segregation och rumslig mobilitet begränsas oftast att gälla endast vuxna människor. Segregationen är ändå större för barnbefolkningen i Helsingfors och andra stora finska städer. I synnerhet barn med icke-västerländsk bakgrund har få grannar med finländsk bakgrund, vilket kan bero på att barnfamiljer flyttar bort från invandrartäta områden (Saikkonen m.fl. 2018; Bernelius & Vilkama 2019). Eftersom särskilt små barn har en begränsad frihet att röra sig utanför hemmet är det sannolikt att det är barnen och ungdomarna som allra hårdast möter det segregerade samhället och dess negativa konsekvenser (Karsten 1998). Alla barn har inte lika förutsättningar att få erfarenheter av platser utanför det egna bostadsområdet (van der Burgt 2006).

En del av de studier som undersöker barns aktivitetsrum fokuserar på de etniska skillnaderna. Karsten (1998) konstaterar att barn med invandrarbakgrund som bor i invandrartäta områden i Amsterdam har ett betydligt ensidigare och mindre mobilt aktivitetsmönster än barn med holländska föräldrar. Den stora skillnaden var att invandrarbarnen inte har så många hobbyer, utan går bara hem efter skolan, vilket även hänger ihop med att barnens tids-rumsliga beteende blivit mer reglerat och begränsat i och med att allt fler av fritidsaktiviteterna utanför hemmet är övervakade och instruerade. Dock konstaterar Karsten att barn från samma samhällsklass på ett vis ändå har mer gemensamt än barn av samma etniska härkomst: medelklassbarn har fler möjligheter än underklassbarn.

Att den stora skillnaden i barnens aktivitetsmönster är fritidsaktiviteterna kom också upp i den Bestens (2010) studie i Berlin. Hon jämförde skillnader i barns upplevelser av staden i två segregerade stadsdelar med hjälp av mentala kartor och hittade betydande skillnader i barnens socio-rumsliga världar mellan de två områdena. I det välbärgade området visade barnens mentala

kartor ett brett urval av platser i staden (och utanför den), i motsats till de smala aktivitetsrummen hos barn i det socioekonomiskt svagare området. Skillnaderna bestod till en del av att barnen i det välbärgade området aktivt deltog i berikande och ofta dyra fritidsaktiviteter, och hade därmed vänner även från olika delar av staden, medan andra generationens invandrabarn i det svagare området hade svårt att hitta en plats för aktiviteter de skulle vara intresserade av.

Deltagande i fritidsaktiviteter ordnade av föreningar har konstaterats variera mellan olika sociala grupper. I en studie av högstadieungdomar i Malmö konstaterade Blomdahl m.fl. (2017) att deltagande i förening är högre i högre socioekonomiska grupper, bland ungdomar med svensk bakgrund och ungdomar med höga skolbetyg. Detta syntes även på områdesnivå: i områden där medelinkomsten är låg var det betydligt färre som deltog i föreningsaktiviteter. Samma mönster syntes i Books (2012) studie av ungas geografiska rörlighet kopplad till fysisk aktivitet: hur mycket ungdomarna rörde sig till andra delar av staden hängde ihop med hur välbärgat området var – i den hyreshusstadsdel som ingick i studien var rörligheten minst.

Flera studier visar alltså att stora skillnader i barn och ungas aktivitetsmönster på fritiden beror på skillnader i familjebakgrund. Barn är till en viss grad kapabla att ta beslut som rör deras liv, men det är familjeuppfostran som påverkar barnens öppenhet till möjligheter och förmåga att engagera sig i självutvecklande verksamheter. Hurudan uppfostran man får och vilka kunskaper, rutiner och friheter man får genom den hänger starkt ihop med samhällsklass (den Besten 2010). Att staden erbjuder olika fritidsverksamheter särskilt i de svagare områdena kan till en del bidra att få barn med sämre förutsättningar att delta i berikande fritidsaktiviteter, men Book (2012) påpekar att förutom fysisk tillgänglighet behövs även social och kulturell tillgänglighet för att kunna ta del av utbudet av idrott och andra fritidsaktiviteter.

Avsaknad av rumslig mobilitet verkar å sin sida innebära ett mer tillgivet förhållande till det egna bostadsområdet. I Books (2012) studie var det ungdomarna i det socioekonomiskt svagaste området som var nöjdast med hur deras stadsdel var planerad för fysisk aktivitet, och de rörde sig också vant och fritt inom sitt område. Ungdomar som vistas en större del av sin tid i sitt bostadsområde knyter följaktligen fler betydelser till det. Gough & Franch (2005) intervjuade 40 ungdomar i två stadsdelar i staden Recife i kraftigt segregerade Brasilien. De som bodde i den fattiga stadsdelen hade så gott som hela sitt liv i grannskapet: deras familj och alla vänner bodde där, och de antog sig bo där även i fortsättningen. Det egna området var alltså inte endast en plats att bo på, utan en plats de hade ett speciellt förhållande till. Detta förhållande saknades

hos ungdomarna i den rika stadsdel Gough & Franch studerade: där hade ungdomarna rätt begränsade kopplingar till sitt bostadsområde och tillbringade en stor del av sin tid någon annanstans dels eftersom stadsrummet inte var inbjudande för att hänga i, dels eftersom de gick i privatskolor, vilket också innebar att en stor del av deras vänner var från andra stadsdelar.

Utöver de kulturella och sociala faktorerna är den fysiska tillgängligheten avgörande för möjligheterna till rumslig mobilitet. Enligt Oppenchaims (2014) studie av ungdomars mobilitet har de som bor i socioekonomiskt svagare områden i Paris en lägre mobilitetspotential än unga i resten av Parisregionen. Det som mest begränsar unga att röra sig utanför sitt bostadsområde är föräldrarnas brist på tid och pengar, vilket innebär att föräldrarna sällan har bil, medan bättre kollektivtrafik delvis kunde kompensera för dessa brister. I städernas utkanter är bilen ofta ändå det primära transportmedlet, samtidigt som de fattigaste, som ofta bor i städernas yttre förorter, är mindre benägna att äga en bil (Rokem & Vaughan 2019). I kombination med att invånarna i de perifera förorterna kan uträtta sina dagliga ärenden samt gå till skola och jobb i det egna bostadsområdet innebär det en låg rumslig mobilitet samt minskar invandrares kontakter till infödda svenskar (ibid.).

Vad har det då för betydelse om olika sociala gruppers aktivitetsrum överlappar eller ej, om de vistas i samma rum och är delar av samma sammanhang? Johansson & Hammarén (2010) undersökte vad ungdomar som bor i en multietnisk förort i Göteborg, men som valt att gå till två olika gymnasieskolor i innerstaden, tänker om sina skolval, framtidsplaner och sin livsstil. Trots att ungdomarna bytt miljö från invandrarförort till en ansedd gymnasieskola där invandrarstudenterandena är i minoritet, består den segregerade verkligheten i ungdomarnas berättelser. De delar upp stadsrummet i miljöer med låg och hög status, där låg status innebär områden med mycket invandrare och hög status ”vita” miljöer. I vissa fall bidrog lärare och klasskamrater till att förstärka denna bild av maktskillnader och segregation. En del ungdomar blev till och med tvungna att ändra sina planer och sänka sin ambitionsnivå på grund av de ramar som systemet erbjöd dem. I de båda studerade skolorna umgicks invandrarungdomarna främst med andra invandrarungdomar och bildade således etnifierade enklaver i skolan (ibid.).

Överlappande aktivitetsrum innebär alltså inte direkt att segregationen inte skulle finnas även utanför bostadsområdet. Ungdomarna i Johansson & Hammaréns studie hade förkroppsligat de status- och maktförhållanden samhället tillgett dem, och i varje fall kände att de inte hade det kulturella kapital som krävs för att vara en jämlik i innerstadsmiljön.

3 Data och metoder

Den här forskningen baserar sig på svaren på en webbenkät (n=1 266) och är kvantitativ till sin natur. Utöver deskriptiva analyser har korrelations- regressions- och variansanalys samt icke-parametriska och parametriska statistiska tester använts. Den statistiska analysen har utförts i statistikprogrammet SPSS. Dessutom har geografiska informationssystem använts för att visualisera den rumsliga fördelningen av en del data. För detta ändamål har programmet QGIS använts.

Enkäten är ett behändigt verktyg för att samla in information av ett stort antal människor på ett kostnadseffektivt sätt. Särskilt bra fungerar enkäter som metod då man undersöker exempelvis attityder, åsikter och beteenden som inte direkt går att observera eller som kan vara stigmatiserande eller svåra att berätta om åt en intervjuare (Nardi 2014: 72). Människornas tidrumsliga beteende och segregationen av olika befolkningsgruppers aktivitetsrum kunde visserligen undersökas med större noggrannhet till exempel med hjälp av platsdata från mobiltelefoner, såsom man gjort bland annat i Estland (Järv, Ahas & Witlox 2014; Silm & Ahas 2014; Järv m.fl. 2015; Silm m.fl. 2018). Då ambitionen är att göra en koppling mellan människornas erfarenheter från ungdomen och deras mobilitet i dag blir det ändå nödvändigt att fråga människorna själva, eftersom sådan information inte finns i några register eller dylikt. Då återstår i princip två alternativ: intervjuer och enkäter. Intervjuer är ett lämpligt metodval då man har en strikt avgränsad grupp man vill göra en fallstudie i. För att samla in information om ett större sampel är enkäten lämpligare, främst på grund av den arbetsmängd som intervjumetoderna kräver.

3.1 Enkäten

Insamlingen av data skedde med hjälp av en webbenkät i mars-april 2020. En webbenkätundersökning är väldigt enkel, snabb och billig att genomföra i jämförelse med pappersenkäter, men är inte helt problemfri gällande till exempel urvalets representativitet. Enkäten spreds på sociala medier, främst olika stadsdelsgrupper på Facebook, med självselektionsprincip. Enkäten rikta- des alltså inte till enskilt utvalda individer, men till en avvägd målgrupp: de som är medlemmar i någon av de utvalda lokala Facebook-grupperna. De som såg inlägget uppmuntrades till att sprida enkäten vidare i sina egna nätverk för att nå en så pass mångsidig skara människor som möjligt.

Enkätens målgrupp var i första hand människor som i sin ungdom bott i huvudstadsregionen eller åtminstone i Finland. Det möjliggör ett jämförande upplägg där åtminstone ett flertal av

respondenterna delar samma (tid)rumsliga och kulturella kontext, men där de individuella upplevelserna och erfarenheterna ändå är olika. Möjligheten att delta i undersökningen begränsades med två kriterier: att man i nuläget bor i Helsingfors och att man är minst 15 år gammal. Enkätens språk var finska, som också är de utnyttjade Facebook-gruppernas huvudsakligen använda språk.

Då man bygger upp en enkät måste man reflektera över åtminstone följande saker: Vad är det jag vill få svar på med min enkät? Hur ska jag operationalisera de fenomen jag vill mäta? Hur ska jag konstruera frågorna och svarsalternativen så att de lämpar sig för den slags analyser jag vill göra? Hur ska jag få målgruppen att svara på enkäten?

Utgångsläget för den här forskningen är att det inte finns tidigare forskning om skillnader i rumslig mobilitet bland människor med olika bakgrund och från olika stadsdelar i Helsingfors. Enkäten ska alltså för det första kunna ge svar på **hurvida det finns några sådana skillnader**, och **hurdana** de eventuella skillnaderna är. För det andra är forskningens fokus på hur erfarenheter och det kulturella kapital man förvärvat i sin ungdom eventuellt återspeglas i individernas rumsliga mobilitet i dag. Därför är det viktigt att samla in någon slags **information om respondenternas liv som ungdomar**: om deras mobilitetspraktiker, vad de gjorde under sin fritid och med sina föräldrar samt om deras attityder till skolgång.

Dessa ämnen kunde avhandlas i en oändlig mängd frågor på olika detaljnivå, men att genomföra en enkätstudie, i synnerhet på webben, är en balansgång mellan hur man kan få tillräckligt omfattande information av respondenterna samtidigt som så många som möjligt ska orka svara på enkäten. Då är det viktigt att enkäten är enkel att fylla i, att frågorna är entydiga, att svarsalternativen utesluter varandra och att antalet frågor är lagom. Det är oftast på sin plats att fundera om man kunde göra enkäten konsisare genom att minska på antalet frågor (Vehkalahti 2019). Om frågorna är för många är risken också överhängande att alla inte orkar svara på hela enkäten, och då kan svaren på frågor mot slutet av formuläret bli bristfälliga. Risken med för långa enkäter torde vara störst just i webbenkäter, då enkäten bara är en av de otaliga impulser mänskorna möter i sin snuttifierade tillvaro på webben och de sociala medierna. Egentligen borde vi enligt Toepoel (2016) omvärdera hur vi uppfattar enkäten som koncept och behandla webbenkäten som ett helt och hållet annat medium för forskning än den traditionella postenkäten. Webbenkäterna måste vara korta, koncisa och fokuserade.

3.1.1 Enkätens struktur

Frågorna i enkäten var uppdelade i fem olika kategorier (se Bilaga 1 för den fullständiga enkäten):

1. *Bakgrundsinformation*: respondentens bostadsområde (postnummer), ålder och kön.
2. *Vardag och fritid*: var respondenten gör olika aktiviteter såsom arbete, uppköp och olika fritidsaktiviteter. Sammanlagt tio olika aktiviteter, varav man i fyra (studier, arbete, matuppköp och andra uppköp) kunde välja endast ett svarsalternativ. I resten av frågorna (fritidsaktiviteter) var det möjligt att välja flera svarsalternativ. I denna kategori fanns också sex påståenden om mobilitet, ens bostadsområde och kännedom om staden, som man skulle ta ställning till.
3. *Helsingfors*: hur ofta respondenten besöker Helsingfors centrum, vilka delar av Helsingfors (stordistrikt) hen rör sig eller vistas i samt huruvida hen besökt olika platser (25 st., varav många i Helsingfors centrum) under det senaste året.
4. *Då du var tonåring*: var respondenten bodde som tonåring, hur ofta hen besökte Helsingfors centrum och vilka stordistrikt hen rörde sig eller vistades i, samt en lista med 24 påståenden av vilka respondenten skulle välja de som beskrev hens liv som tonåring.
5. *Framtiden*: frågor om respondentens livssituation, utbildningsnivå och framtids tankar. De som var studerande skulle dessutom ta ställning till vad de vill göra efter avslutad utbildning. Respondenterna skulle ta ställning till tre påståenden om deras nuvarande livssituation och om sin framtid, varefter enkäten avslutades med en öppen fråga om drömmar för framtiden.

3.1.2 Mättningsnivå

För att undvika en ur respondentens synvinkel lång och komplicerad enkät är den rumsliga detaljnivån grov i de frågor som rör rumsligt beteende. Områdena där respondenten vanligtvis rör sig frågades på stordistrikt-nivå för Helsingfors, dessutom finns övriga huvudstadsregionen, Nyland, Finland och utlandet som kompletterande alternativ. Där läget för olika aktiviteter frågas är svarsalternativen ”På gångavstånd från mitt hem”; ”I Helsingfors centrum”; ”I en annan stadsdel”; ”I en annan kommun” och ”Gäller ej mig”. Det är alltså inte det exakta läget som frågas, utan frågan möjliggör en analys av till vilken grad respondentens aktivitetsrum domineras av aktiviteter nära hemmet respektive i Helsingfors centrum. Vikten av de enskilda områdena och aktiviteterna i respondentens vardagsliv har inte frågats, vilket betyder att den temporala frekvensen med vilken respondenten besöker en viss plats kan variera mycket. Det är dock

inte heller den här forskningens ambition att konstruera tidsgeografiska diagram för respondenterna, utan det relevanta är huruvida respondenten är bekant med respektive områden från sin egen vardag.

För en noggrannare analys av de faktiska aktivitetsplatserna och aktivitetsrummen, samt en mer detaljerad analys av multi-kontextuell segregation, skulle en mjuk-GIS-enkät lämpa sig bättre som metod än det traditionella frågeformuläret, men det var inte på grund av praktiska omständigheter ett möjligt alternativ för den här forskningen.

3.1.3 Forskningens genomförande

Enkäten var öppen mellan den 27 mars och 13 april 2020. Sammanlagt 1 266 personer svarade på enkäten, då man räknat bort svar där respondenten uppgett att hen inte bor i Helsingfors (n=8), duplikatsvar (n=7) och svar som uppenbart kan klassas som oseriösa (n=2).

Webbenkäten förverkligades med Helsingfors universitets *E-lomake*-verktyg (<http://elomake.helsinki.fi>), som är utformad för bland annat forskningsbruk. Fördelen med att använda universitetets egna verktyg – framom andra motsvarande, gratis tillgängliga verktyg av privata tjänsteleverantörer – är att respondenternas svar då lagras på universitetets egna servrar. Forskaren har således bättre kontroll över hur materialet förvaltas. I en tid då vi överöses av diverse opinions- och marknadsundersökningar kan man även förvänta sig att respondentens förtroende för och motivation att delta i forskningen åtminstone inte försämras av att enkätens sidhuvud pryds av universitetets logotyp och att enkätens webbadress syftar till universitetet. Nackdelen med *E-lomake*-verktyget är att det inte är anpassat för mobilskrmar, utan fungerar bäst på en större datorskärm. Denna synpunkt kom fram även i den respons som respondenterna gav om enkäten: det är frustrerande att fylla i en lång enkät då man måste navigera av och an sidlänges på sidan för att läsa blankettens texter och se alla svarsalternativ.

Studiens deltagare har valts ut med självselektionsurval och utgör ett omdömesbaserat stickprov. Det betyder att i stället för att forskaren skulle ha valt ut de enskilda individer som bjuds in att delta i studien, har enkäten delats med sådana grupper av människor som tillhör forskningens målgrupp, varefter alla intresserade har haft möjlighet att fylla i enkäten. I den här forskningen delades enkäten i ett femtontal lokala Facebook-grupper. Ett självselektionsurval kan sällan ses som representativt, och resultaten kan inte generaliseras för hela populationen till samma grad som i studier som baserar sig på ett sannolikhetsurval. Huruvida man kan dra generella slutsatser på basis av ett omdömesbaserat stickprov eller självselektion är inte självklart och hänger mycket på forskarens sakkännedom (Vehkalahti 2019: 46–47).

Enkäten delades i följande grupper mellan den 27 mars och 5 april, vid olika tidpunkter för att nå maximal spridning av enkäten.

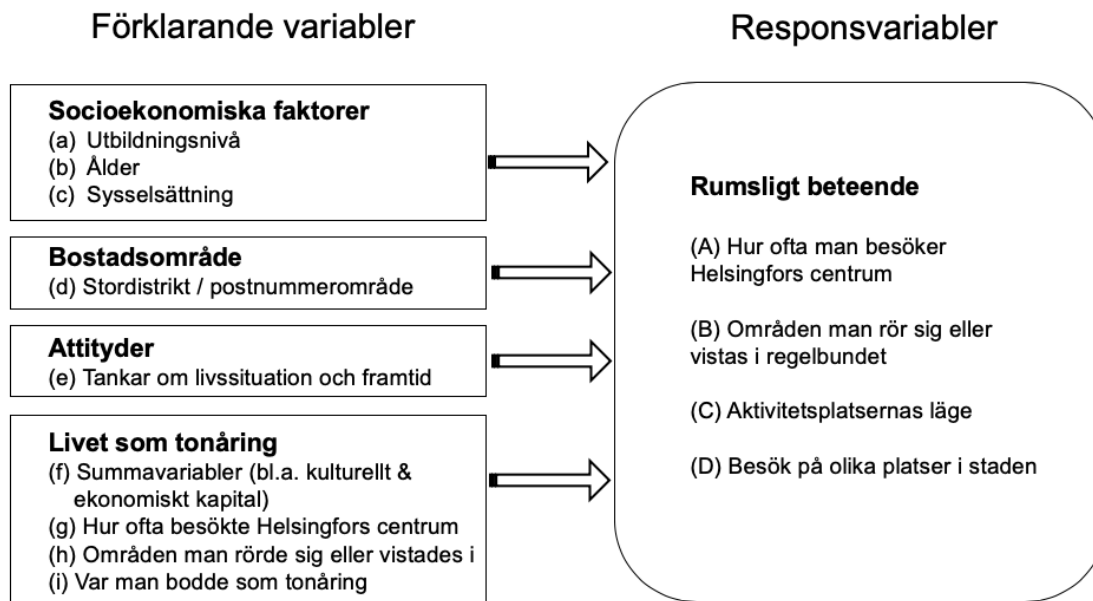
Puskaradio Helsinki	ca 50 000 medlemmar
Vuosaari	ca 15 700 medlemmar
Lauttasaari	ca 13 000 medlemmar
Laajasalo	ca 8 600 medlemmar
Malmi	ca 8 000 medlemmar
Arabian alue	ca 6 000 medlemmar
Kannelmäki-liike	ca 4 800 medlemmar
Munkki-liike – Munkin asia!	ca 3 800 medlemmar
Jakomäki Helsinki City	ca 3 200 medlemmar
Pihlajamäki	ca 2 700 medlemmar
Kontula	ca 2 700 medlemmar
Mellunmäki / Mellunkylä	ca 1 500 medlemmar
It's Pakila	ca 1 200 medlemmar
Myllypurolaiset	ca 900 medlemmar

De allra flesta svaren från ett enskilt område kom inom ett-två dygn från att inlägget publicerades i stadsdelens Facebook-grupp. De som såg inlägget uppmuntrades att dela den vidare till andra helsingforsare, vilket även många gjorde. Hur många som slutligen svarade på enkäten från olika delar av staden hänger inte direkt ihop med hur många medlemmar respektive grupp har, även om ett flertal respondenter förmodligen hittade enkäten från gruppen *Puskaradio Helsinki*, som är den största av grupperna och inte bunden till en viss stadsdel. Huruvida många människor reagerat på Facebook-inlägget genom att kommentera eller ”gilla” förefaller vara av stor betydelse för hur många som svarat på enkäten från respektive område. Dels kan det hänga ihop med Facebooks algoritmer och vilka inlägg som får mycket synlighet i Facebook-flödet, dels kan det vara så att människor är mer benägna att befatta sig med sådant som de ser att andra människor gett sin acceptans för, i det här fallet genom att gilla inlägget eller kommentera till exempel att de svarat.

3.2 Analysvariabler och bearbetning av data

Den här forskningens ambition är att utröna skillnader i rumslig mobilitet och rumsligt beteende i staden. De beroende variablerna, eller responsvariablerna, är då olika mått för rumsligt beteende. Variationen i dessa mått förklaras med en rad oberoende, eller förklarande variabler (Figur 1).

Figur 1. Schema över analysernas förklarande och beroende variabler.

3.2.1 Responsvariabler: rumsligt beteende

(A) Hur ofta man besöker Helsingfors centrum

Frekvensen av respondentens besök i Helsingfors centrum har samlats in med en fråga (fråga 9). Svarsalternativen är på en ordinalskala: Jag bor i centrum; Minst en gång i veckan; 1–3 gånger i månaden; 5–11 gånger i året; 1–4 gånger i året; Mer sällan; Har aldrig varit i centrum. De som uppgett att de bor i centrum har exkluderats från de analyser som gäller besöksfrekvensen i centrum. I en del analyser har denna variabel komprimerats till en dikotomisk variabel, där variabelns värden är Minst en gång i månaden; Mer sällan.

(B) Områden man rör sig eller vistas i regelbundet

Som analysvariabel används summan av de Helsingfors stordistrikt som respondenten i fråga 10a svarat sig röra sig eller vistas i mer eller mindre regelbundet. Variabeln får då ett värde mellan 1 och 7.

Respondenternas svar har korrigerats efteråt. Frågan verkar inte ha varit tillräckligt entydig för respondenterna, eftersom 13 procent av dem inte hade valt det stordistrikt de bor i som ett område de rör sig regelbundet i. Det har alltså varit oklart för en del respondenter huruvida frågan gäller endast övriga områden eller inklusive det man själv bor i. Eftersom detta skulle innebära

ett mätningssfel, särskilt då felet är ojämnt fördelat över olika områden, har variabeln korrigerats så att varje respondent antas röra sig och vistas i det stordistrikt hen bor i.

(C) Aktiviteternas regionala spridning

Aktiviteternas regionala spridning, eller med andra ord det vardagliga aktivitetsrummets typ, undersöktes genom att räkna andelen aktivitetsplatser (procent) respondenten har 1) inom gångavstånd från hemmet, 2) i Helsingfors centrum, 3) i en annan stadsdel, och 4) i en annan kommun.

Variablerna har räknats utifrån svaren på fråga 4 och 6. Fråga 4 gäller platserna för studier, arbete, matuppköp och övriga uppköp såsom kläder, och där kunde respondenterna endast välja ett svarsalternativ. Fråga 6 gällde platser för att träffa vänner, besöka biblioteket, gå på bio, motion och idrott, museum och teater, restaurang och kafé, samt övriga hobbyer. Här kunde respondenten välja alla lämpliga svarsalternativ.

Nämnaren, det vill säga antalet aktivitetsplatser respondenten har, är antalet valda svarsalternativ i fråga 4 och 6, exklusive de aktiviteter respondenten svarat att inte gäller hen.

(D) Besök på olika platser i staden

Respondenternas rumsliga mobilitet i staden mättes noggrannare i fråga 11, där man skulle ta ställning till huruvida man besökt 25 olika platser i staden under det senaste året. Bland dessa finns olika centrala och kända platser i Helsingfors centrum, platser för olika slags friluftaktiviteter och kulturinstitutioner.

För att komprimera informationen till ett färre antal variabler har tre summavariabler bildats utifrån de 25 olika platserna. Summavariablerna består av (1) centrala platser, (2) platser för friluftaktiviteter och (3) muséer (Tabell 1).

En summavariabel består av flera variabler som mäter samma sak, och därför har summavariablernas sammansättning i sista hand bestämts utifrån teoretiskt, innehållsmässigt avvägande. Även om man utgående från teorin kan bilda vettiga variabelhelheter är det ändå på sin plats att kontrollera att datas struktur motsvarar teorin (Vehkalahti 2019: 112). Här användes först faktoranalys för att bekanta sig med data, varefter summavariablerna skapades manuellt.

Att summavariablernas struktur var enhetlig kontrollerades med variablernas inbördes korrelationer. Cronbachs alfa, som är ett mått för intern konsistens mellan de enskilda variablerna i

Tabell 1. Summavariabler skapade utifrån fråga 11: "Har du besökt följande platser under det senaste året?" samt svarsfrekvenser.

Svarsalternativ: Ja; Nej, det är mer än 1 år sedan senaste besöket; Nej, aldrig

Summavariabel 1. Centrala platser	<i>Ja</i>	<i>> 1 år</i>	<i>Nej, aldrig</i>
3. Kampens köpcentrum	94%	6%	0%
6. Esplanadparken / Salutorget	92%	8%	0%
7. Domkyrkan / Senatstorget	88%	12%	0%
14. Centrumbiblioteket Ode	74%	5%	21%
16. Tennispalatset	74%	24%	2%
17. Brunnsparken	62%	37%	0%
18. Kajsaniemiparken	69%	30%	1%
22. Hagnäs torg / saluhall	72%	25%	3%

Cronbachs alfa = 0,674

Summavariabel 2. Friluftaktiviteter	<i>Ja</i>	<i>> 1 år</i>	<i>Nej, aldrig</i>
5. Sveaborg	49%	50%	1%
19. Sandudds simstrand	30%	61%	9%
23. Blåbärslandet / Högholmen	50%	49%	1%
20. Simstadion	15%	60%	24%
21. Skanslandet	17%	35%	47%

Cronbachs alfa = 0,531

Summavariabel 3. Muséer	<i>Ja</i>	<i>> 1 år</i>	<i>Nej, aldrig</i>
9. Ateneum	43%	49%	8%
10. Kiasma	42%	48%	11%
11. Amos Rex	38%	21%	42%
12. Nationalmuséet	29%	61%	10%
13. Naturhistoriska muséet	21%	69%	11%

Cronbachs alfa = 0,752

Övriga platser	<i>Ja</i>	<i>> 1 år</i>	<i>Nej, aldrig</i>
1. Helsingfors centralstation	97%	3%	0%
2. Böle / köpcentret Tripla	84%	4%	12%
4. Östra centrum / Itis	78%	21%	1%
8. Helsingfors ishall / Hartwall-arenan	37%	56%	7%
15. Borgbacken	51%	48%	1%
24. Centralparken	47%	43%	10%
25. Noux / Sibbo storskogs nationalpark	37%	47%	17%

ett index, är större än 0,5 för alla tre summavariabler, vilket kan tolkas som att måtten är konsistenta (DeSante 2011). Korrelationerna är svagast för variablerna i summavariabel 2 (korrelationskoefficienten är mellan 0,1 och 0,2 för hälften av paren och över 0,2 för resten) och starkast för summavariabel 3 (alla korrelationskoefficienter mellan 0,23 och 0,57). Alla korrelationer är signifikanta på nivån <0,01.

Teoretiskt skulle Helsingfors centralstation ha platsat väl i summavariabel 1 med andra centrala platser, men eftersom så gott som alla respondenter besökt platsen under det senaste året skulle den inte ha tillfört ny information i variabeln. Vem de tre procent som inte besökt centralstationen under det senaste året är, samt variationen i de övriga platser som inte platsade i summavariablerna, kunde dock undersökas skilt.

3.2.2 Förklarande variabler

(a) Utbildningsnivå

Utbildningsnivån har frågats på nivån grundskola; yrkesskola; gymnasium; lägre högskoleutbildning; högre högskoleutbildning; något annat. I analyserna har även en dikotomisk variabel som skiljer högskoleutbildade (både lägre och högre nivå) från dem med lägre examen använts.

Av dem som angett ”någon annan” som sin högsta utbildning (n=66) är 94 procent minst 45 år gamla, vilket kan tolkas som att det gäller utbildningsnivåer som inte längre finns i det finska utbildningssystemet. Ur forskningsvaliditetssynvinkel är det en svaghet att mätinstrumentet inte beaktade gamla utbildningsstrukturer på ett noggrannare sätt. Hur som helst är det föga troligt att de som svarat ”någon annan” skulle ha en utbildning som motsvarar högskoleutbildning, och därför ska det inte vara problematiskt att inkludera dem i kategorin ”lägre utbildning”.

(b) Ålder

Åldern har mätts med fem års noggrannhet från 15 till 59 år, varefter alla minst 60 år gamla respondenter klumpas ihop i en kategori. I en del analyser har variabeln komprimerats till fyra värden: 15–29-år; 30–44 år; 45–59 år; 60+ år.

(c) Sysselsättning

I den här variabeln finns information om huruvida respondenten är i arbetslivet, arbetslös, studerande eller pensionär (eller något annat).

(d) Bostadsområde

Information om var respondenten bor har samlats in på postnummerområdesnivå. Dessa har för analyserna även aggregerats till stordistriktsnivå.

(e) Livssituations- och framtidstankar

Tre frågor om attityder till ens nuvarande livssituation och framtid, som man tog ställning till på en femgradig skala (helt av samma åsikt–helt av annan åsikt):

21.1 Jag är nöjd med mitt uppehålle (inkomster).

21.2 Jag är nöjd med min nuvarande livssituation.

21.3 Jag tror att framtiden för mig mycket positivt för mig.

Frågorna användes både som enskilda variabler och som en summavariabel i analyserna. Fråga 21.2 korrelerade starkt med de två andra frågorna (korrelationskoefficienten 0,5), medan samvariansen mellan fråga 21.1 och 21.3 var något svagare (korrelationskoefficienten 0,3). Detta kan åtminstone delvis förklaras av att hälften av dem som är studerande är missnöjda med sina nuvarande inkomster, men ändå ser positivare på sin framtid än genomsnittet.

Variablerna är skevt fördelade, där de höga, positiva, värdena har de största frekvenserna och endast få svarat negativt. För 13 procent av respondenterna får summavariabeln ett negativt värde, vilket betyder att de i genomsnitt svarat att de inte håller med respektive påståenden.

(f) Livet som tonåring, summavariabler

Påståendena som beskriver respondenternas liv som tonåringar (fråga 15) har komprimerats till summavariabler på samma vis som variablerna som beskriver besök i olika platser i staden (se kap. 3.2.1). Strukturen av data och samvariansen olika påståenden emellan undersöktes först med faktoranalys, varefter de slutliga summavariablerna bildades manuellt med hjälp av variablernas korrelationer och innehållsmässigt avvägande.

Utifrån de 24 påståenden som fanns i frågan har fem summavariabler bildats (Tabell 2). Den första uttrycker intresse för skolgång och läsande. Påstående 19 ("Jag tyckte inte om att läsa böcker") har en negativ innebörd, vilket innebär att summavariabeln kan få ett värde mellan -1 och 3, då den består av sammanlagt fyra variabler. Den andra summavariabeln beskriver föräldrarnas engagemang i att göra olika saker som ackumulerar kulturellt kapital med sitt barn. Den tredje summavariabeln uttrycker mobilitet på fritiden inom Finland. Den fjärde summavariabeln uttrycker familjens ekonomiska kapital genom deltagande i hobbyverksamhet, resor till utlandet och att familjen hade en personbil som föräldrarna skjutsade sitt/sina barn med. Den femte summavariabeln uttrycker att respondentens dagliga aktiviteter var belägna nära hemmet i tonåren.

Tabell 2. Summavariabler skapade utifrån fråga 15: "Kryssa för de påstående som beskriver ditt liv som tonåring" samt svarsfrekvenser (% av alla respondenter) och inbördes korrelationer.

Summavariabel 1. Kulturellt kapital, intresse för skolgång	f	Korrelationer			
		2.	18.	19.	20.
2. Jag tyckte om att studera.	64%	.			
18. Jag läste mycket böcker.	78%	0,35	.		
19. Jag tyckte inte om att läsa böcker. (-1)	12%	0,13	0,52	.	
20. Mina föräldrar/vårdnadshavare hjälpte mig med läxorna.	40%	0,17	0,13	–	.

Cronbachs alfa = 0,483

Summavariabel 2. Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	f	Korrelationer			
		9.	10.	12.	20.
9. Jag besökte muséer med mina föräldrar.	25%	.			
10. Jag gick på teater/opera med mina föräldrar.	33%	0,53	.		
12. Jag gick på utflykter i naturen med mina föräldrar.	45%	0,30	0,26	.	
20. Mina föräldrar/vårdnadshavare hjälpte mig med läxorna.	40%	0,27	0,26	0,27	.

Cronbachs alfa = 0,632

Summavariabel 3. Reste omkring i Finland	f	Korrelationer		
		12.	14.	15.
12. Jag gick på utflykter i naturen med mina föräldrar.	45%	.		
14. På skolloven reste vi ofta inom Finland.	68%	0,30	.	
15. Jag besökte släktingar runtom i Finland.	61%	0,23	0,35	.

Cronbachs alfa = 0,527

Summavariabel 4. Ekonomiskt kapital	f	Korrelationer				
		3.	5.	8.	13.	16.
3. Jag deltog i ledd hobbyverksamhet.	69%	.				
5. Mina föräldrar skjutsade mig till (någon av) mina hobbyer.	32%	0,38	.			
8. I mitt hushåll fanns en personbil till förfogande.	80%	0,36	0,36	.		
13. På skolloven reste vi ofta utomlands.	33%	0,20	0,23	0,24	.	
16. Jag var/hade varit på en semesterresa flygande minst 1 gång.	67%	0,33	0,27	0,34	0,47	.
17. Jag var/hade varit på Sverigebåten åtminstone en gång.	79%	0,30	0,22	0,38	0,25	0,49

Cronbachs alfa = 0,709

Summavariabel 5. Lokalt aktivitetsrum	f	Korrelationer			
		1.	4.	6.	21.
1. Jag gick eller cyklade till skolan.	73%	.			
4. Jag tog mig gående/på cykel till (någon av) mina hobbyer.	57%	0,40	.		
6. Många av mina vänner var mina grannar.	55%	0,27	0,20	.	
21. Jag hängde ofta med mina vänner i mitt bostadsområde/vid köpcentret/på byn.	63%	0,36	0,19	0,29	.

Cronbachs alfa = 0,560

Alla korrelationer är signifikanta på nivån <0,01.

– = icke signifikant korrelation

Summavariablerna är internt konsistenta. Bortsett från ett variabelpar är alla inbördes korrelationer signifikanta, de flesta har en korrelationskoefficient på minst 0,25 (Tabell 2). Cronbachs alfa är större än 0,48 för alla summavariabler, vilket kan betraktas som acceptabelt, i synnerhet då samplet är stort (DeSante 2011).

De fyra första summavariablerna är innehållsmässigt entydiga: ett högre värde på variabeln indikerar större säkerhet för att respondenten visade intresse för skolgång och fick stöd hemifrån för det (variabel 1), hade föräldrar som var engagerade i att ge kulturellt kapital åt sitt barn (variabel 2), reste aktivt omkring i Finland (variabel 3) och kom från en välbärgad familj (variabel 4). Summavariabeln "Lokalt aktivitetsrum" är inte lika entydig. För att inte innehålla osäkerheter borde ett högt värde på variabeln innebära att personens aktiviteter i tonåren begränsade sig till den lokala omgivningen, men vi kan inte vara säkra på att det är så.

Variablerna har räknats endast för de respondenter som kryssat för minst fyra av påståendena, för att sälla bort ofullständiga svar, det vill säga de svar där inget av påståendena är valda eller där till exempel påståendet "Jag bodde på en liten ort och det var ovanligt att åka till stan" var det enda eller ett av högst tre valda påståenden.

(g) Hur ofta man besökte Helsingfors centrum som tonåring

Frekvensen av respondentens besök i Helsingfors centrum som tonåring har samlats in med en likadan fråga (fråga 13) som för besök i Helsingfors centrum nu (fråga 9). Svarsalternativen är på en ordinalskala: Jag bodde i centrum; Minst en gång i veckan; 1–3 gånger i månaden; 5–11 gånger i året; 1–4 gånger i året; Mer sällan; Besökte aldrig Helsingfors centrum. De som uppgett att de bodde i centrum har exkluderats från de analyser som gäller besöksfrekvensen i centrum. I en del analyser har denna variabel komprimerats till en dikotomisk variabel, där variabelns värden är Minst en gång i månaden; Mer sällan. Variabeln räknades endast för dem som i sina tonår bodde i Helsingfors.

(h) Områden man rörde sig eller vistades i regelbundet som tonåring

Summan av de Helsingfors stordistrikt som respondenten i fråga 14 svarat att hen rörde sig eller vistades i regelbundet då hen var tonåring. Variabeln räknades endast för dem som bodde i Helsingfors som tonåringar.

(i) Var man bodde som tonåring

Respondentens bostadsort som tonåring frågades på nivån Helsingfors; övriga huvudstadsregionen; utanför huvudstadsregionen. Ifall respondenten bodde i Helsingfors skulle hen ännu välja det stordistrikt hen bodde i då, eller att hen bodde då i samma bostadsområde som nu.

3.2.3 Mobilitetsindex

Ett mobilitetsindex som kombinerar alla de fyra i forskningen använda mobilitetsmått räknedes ut för att uttrycka hur mycket respondenterna rör sig omkring i staden utanför sitt eget bostadsområde. Indexet räknades ut baserat på standardiserade värden (skalan 0–10) av de fyra olika mobilitetsmått som skapades utifrån enkätsvaren. Mobilitetsindexet räknades inte för dem som uppgav att de bor i centrum.

1. Hur ofta man besöker Helsingfors centrum.

Jag bor i centrum	—
Minst en gång i veckan	10
1–3 gånger i månaden	8
5–11 gånger i året	5
1–4 gånger i året	2
Mer sällan	1

2. Hur många delar av staden man rör sig i.

3. Hur stor andel av aktivitetsplatserna (fråga 4 och 6) som inte är på gångavstånd från hemmet.

4. Hur många av de 25 platserna i fråga 25 som respondenten besökt under det senaste året, eller tidigare.

Indexet användes bland annat för att välja ut de mest och minst mobila respondenterna till en jämförelse av vad som karakteriserar de mobilaste och minst mobila. I denna analys beaktades endast de respondenter som var minst 20 år gamla, eftersom data om livet som tonåring inte fanns för de allra yngsta. Som de mest och minst mobila räknades de, vars värde på mobilitetsindexet var minst en standardavvikelse från medelvärdet. Indexets medelvärde är 6,61 av 10 och standardavvikelsen 1,14, vilket betyder att de vars värde på indexet är mindre än 5,48 betraktas som de minst mobila (n=149) och de vars värde på indexet är över 7,75 som de mest mobila (n=150) i analyserna i kapitel 4.6.

3.3 Datas representativitet

Det stickprov som enkätdata utgör är inte representativt för hela Helsingfors befolkning. De som svarade på enkäten är yngre och högre utbildade än befolkningen i Helsingfors i genomsnitt (Tabell 3). Störst är skillnaden till hela befolkningen gällande kön: där könsfördelningen i staden naturligtvis är så gott som helt jämn, är endast en sjättedel av respondenterna män. Åldersfördelningen skiljer sig från hela befolkningen i synnerhet för den äldsta åldersgruppen, som är kraftigt underrepresenterad, samt för under 30-åringar och 45–59-åringar, som är överrepresenterade i enkätsamplet.

På grund av ett mättningsmisstag har högsta avlagda examen frågats endast av dem som inte är studerande. För att kunna jämföra respondenternas utbildningsnivå har variabeln korrigerats för detta ändamål genom att anta att den högsta avlagda examen för studerande på andra stadiet är grundskoleutbildning och att den högsta avlagda examen för studerande på lägre högskolenivå är andra stadiets utbildning.

Högskoleutbildade är överrepresenterade medan personer med endast grundskoleutbildning är klart underrepresenterade i samplet. Då 44 procent av hela befolkningen har en högskoleexamen är deras andel av samplet 61 procent. Eftersom så gott som alla som svarat ”Något annat” som högsta avlagda examen är över 45 år gamla handlar det förmodligen främst om tidigare yrkesutbildningar på mellannivå, vilket skulle motsvara andra stadiets utbildning i dag. Då motsvarar andelen respondenter med andra stadiets utbildning något så när andelen i hela befolkningen. Att de med högst grundskoleutbildning endast utgör sju procent av respondenterna förklaras delvis av att det är få 15–19-åringar som svarat på enkäten.

Studerande är starkt överrepresenterade i enkätsamplet och utgör en i proportion dubbelt för stor andel av respondenterna. Arbetslösa och andra personer utanför arbetskraften är å sin sida få i proportion till hela befolkningen. Delvis förklaras detta av att det är förhållandevis få pensionärer som har svarat på enkäten, vilket givetvis hänger ihop med respondenternas skeva åldersfördelning. Att det är färre äldre människor, men också få under 20-åringar, som svarat på enkäten berättar framför allt om vem man når med Facebook (och stadsdelsgrupperna i Facebook): dagens ungdomar använder inte lika frekvent Facebook, medan de äldsta generationerna i mindre grad använder internet över huvud taget (Statistikcentralen 2019).

Tabell 3. Respondenternas sociodemografiska karakteristika (N = 1 266).

	<i>Sampel (%)</i>	<i>Hela populationen (%) *</i>
Kön		
Man	17	48
Kvinna	83	52
Annat	0	–
Ålder		
15–29 år	29	24
30–44 år	31	29
45–59 år	27	21
60+ år	13	26
Utbildning ^a		
Grundskola eller ingen	7	24
Andra stadiets utbildning ^b	27	33
Lägre högskoleutbildning	33	23
Högre högskoleutbildning	28	21
Något annat	5	–
Sysselsättning		
Arbetande	62	56
Arbetslös	3	6
Studerande	20	9
Pensionär	10	29 ^c
Något annat	4	

* Referenspopulationen består av alla minst 15 år gamla Helsingforsbor (Källa: Statistikcentralen / aluesarjat.fi).

Uppgifterna har hämtats för senaste tillgängliga år (2017–2019).

a För studerande räknas här utbildningsgraden under den nuvarande utbildningen som högsta avlagda utbildning, ifall respondenten inte uppgett högsta avlagda examen.

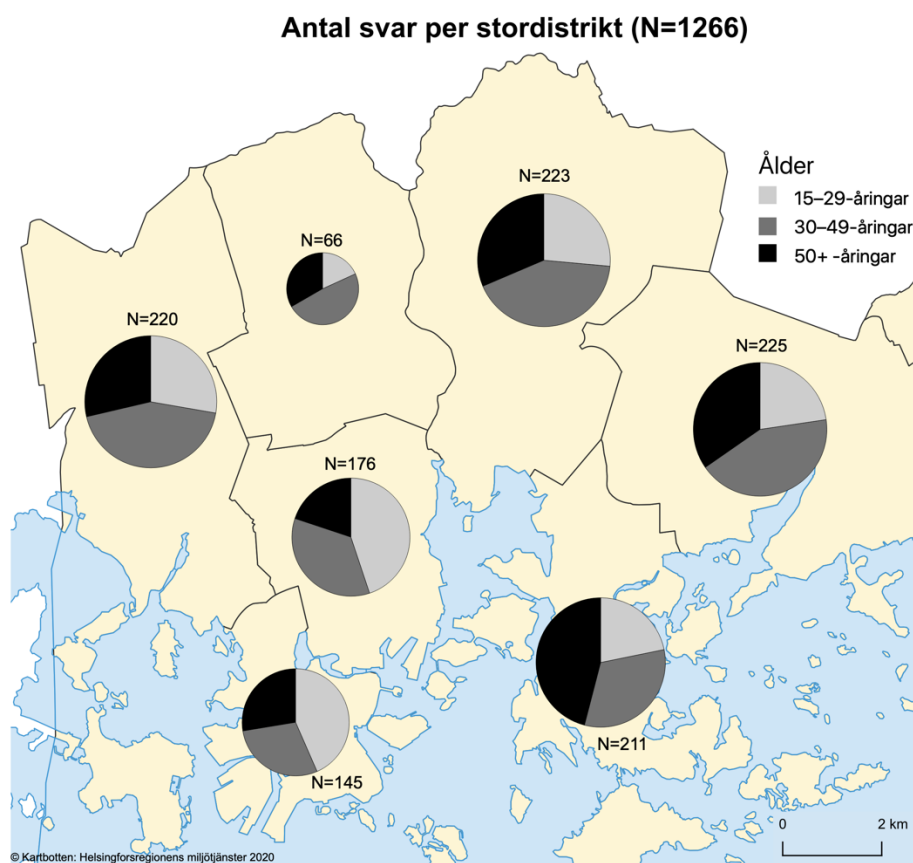
b Yrkesskola och gymnasium.

c Pensionärer och andra.

Svarsmängderna fördelar sig inte jämnt över hela staden, utan koncentreras till de enskilda stadsdelar som enkäten direkt riktades till. På stordistriktets nivå inkom flest svar från östra (n=225), nordöstra (n=223), västra (n=220) och sydöstra (n=211) Helsingfors (Figur 2). Största delen av svaren från sydöstra Helsingfors är från Degerö. I östra Helsingfors fördelar sig svaren betydligt jämnare över bland annat Kvarnbäcken, Gårdsbacka, Mellungsbacka och Nordsjö. Från nordöstra Helsingfors har svar inkommit i synnerhet från Mosabacka, Rönnsbacka, Malm och Jakobacka. I västra Helsingfors kom de flesta svar från Munksnäs/Munkshöjden och Gamlas.

I mellersta Helsingfors (n=176) delades enkäten i en stadsdelsgrupp, Arabia, där en tredjedel av stordistriktets svar kom ifrån. Ett annat svarscluster i området är Berghäll-Alphyddan-Sörnäs. I södra Helsingfors (n=145) delades enkäten endast i Drumsö stadsdelsgrupp, och Drumsö var också stordistriktets ända postnummerområde med fler än 30 svar. I norra Helsingfors (n=66) delades enkäten endast i Baggböles Facebook-grupp, men inhämtade klenst med svar.

Åldersstrukturen för respondenterna varierar mellan de olika områdena. De i proportion äldsta respondenterna bor i sydöstra Helsingfors (dvs. Degerö), där nästan hälften (46 %) av dem som svarat på enkäten är över 50 år (Figur 2). I södra och mellersta Helsingfors å sin sida är omkring 45 procent av respondenterna under 30 år. I de fyra övriga stordistrikten är 30–50-åringarnas andel 42–49 procent.

Figur 2. Antal svar och respondenternas åldersfördelning per stordistrikt.

3.4 Analys av kopplingar mellan variablerna

I den här forskningen undersöks mobilitetens koppling till de förklarande variablerna huvudsakligen genom bivariata tester och korrelationer. De flesta av analysvariablerna är åtminstone ordinalvariabler, vilket betyder att man kan räkna ut samvariationen mellan dem med Spearmans rangkorrelation.

Skillnaderna i mobilitet olika grupper emellan, till exempel mellan dem som har olika utbildningsnivå, ålder eller dem som bor i olika områden, har undersökts med bivariata tester. I de fall då två grupper jämförts, till exempel de minst och mest mobila, har T-testet använts för att utreda huruvida skillnaden mellan gruppernas medelvärde på responsvariabeln är statistiskt signifikant eller inte.

I de flesta fall har antalet jämförda grupper ändå varit större än två, och då har variansanalys (ANOVA) använts. I samband med variansanalysen har den statistiska signifikansen i de enskilda gruppernas skillnader testats med Tukeys test. Tukeys test är konservativare, och alltså pålitligare, än t-testet, eftersom det i beräkningen av de enskilda jämförelsernas medelfel tar i beaktande alla parvisa jämförelser bland variansanalysens grupper.

Variabeln som mäter hur ofta respondenten besöker Helsingfors centrum (samt hur ofta man besökte centrum som tonåring) har inte mätts på intervallskalan. Därmed är det omöjligt att räkna ut till exempel medelvärde för variabeln. Då de förklarande variabelernas samband till hur ofta man besöker centrum beräknats har därför Chi-två-testet använts. Chi-två-testet får man reda på huruvida variabelernas fördelning i olika kategorier motsvarar den förväntade fördelningen, eller statistiskt signifikant avviker från det. Testet specificerar dock inte till vilken del fördelningen av variabelernas värden avviker från det förväntade.

Många av de förklarande variabelerna korrelerar sinsemellan, vilket betyder att det i synnerhet med bivariata metoder finns en risk för att man upptäcker samband som i verkligheten är skensamband. Då många av de förklarande variabelerna uttrycker socioekonomisk status kan man lätt göra den felaktiga tolkningen att en enskild variabel hänger ihop med mobilitet, även om sambandet i verkligheten skulle gå via den socioekonomiska ställningen. För att minska risken för sådana felslut analyseras kopplingen mellan mobilitet och de variabler som beskriver respondentens liv som tonåring även med linjär regressionsanalys, där de ovan nämnda variabelernas förklaringskraft kontrolleras mot utbildningsnivå och ålder. Utbildningsnivån används i regressionsanalyserna som en femskalig kategorisk faktor.

Studerande har utelämnats från de analyser (bl.a. regressionsanalyserna) där utbildningsnivå används som en förklarande variabel. Eftersom utbildningsnivån används som ett mått på socioekonomisk status skulle de studerandes högsta avlagda examen inte reflektera den slutliga utbildningsnivå de eftersträvar.

Eftersom en del av de förklarande variabelerna endast gäller dem som bodde i Helsingfors då de var unga utförs regressionsanalyserna skilt för dem som bodde och dem som inte bodde i Helsingfors som unga. I övriga analyser görs inte motsvarande åtskillnad, utan variabelernas koppling till mobilitet räknas för alla respondenter som det finns data för.

4 Resultat

4.1 De förklarande variabelernas samvariation

Variablerna som beskriver respondenternas liv som tonåringar samt attityder till sin livssituation och framtid samvarierar med utbildningsnivå och ålder (Tabell 4). Nästan alla av variablerna korrelerar statistiskt signifikant med utbildningsnivån: ju högre utbildad man är, desto nöjdare är man med sitt uppehålle och livssituation, och desto sannolikare har man varit intresserad av att läsa böcker och gå i skola då man var tonåring. Även summavariabeln för ekonomiskt kapital (att man hade hobbyer, att föräldrarna hade bil och att man reste utomlands) hänger ihop med respondentens nuvarande utbildningsnivå. I enkäten frågades inte om föräldrarnas utbildningsnivå, men resultaten tyder på en viss grad av social reproduktion, där mänskorna ärver sina föräldrars utbildningsnivå och kulturella kapital, eller med andra ord sociala klass.

Åldern korrelerar starkast och negativt med variabeln för ekonomiskt kapital. Det är logiskt, eftersom till exempel möjligheterna att resa utomlands, delta i ledd hobbyverksamhet eller att äga en personbil på många vis är bättre i dag än för några decennier sedan. Tillfredsställelsen med sin nuvarande livssituation ökar lite med åldern, medan tron på att framtiden för med sig mycket positivt avtar något med stigande ålder.

Tabell 4. Samvariation mellan utbildningsnivå, ålder och andra förklarande variabler.

Spearman's rangkorrelation	Utbildning		Ålder	
	korr.	p-värde	korr.	p-värde
Livet som tonåring, summavariabler				
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,290	0,000***	-0,010	0,769
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,127	0,000***	-0,090	0,009**
Reste omkring i Finland	0,051	0,139	0,019	0,586
Ekonomiskt kapital	0,169	0,000***	-0,405	0,000***
Lokalt aktivitetsrum	-0,046	0,185	0,095	0,005**
Livssituation och framtid				
Jag är nöjd med mitt uppehålle.	0,351	0,000***	0,067	0,043*
Jag är nöjd med min nuvarande livssituation.	0,195	0,000***	0,101	0,002**
Jag tror att framtiden för med sig mycket positivt för mig.	0,170	0,000***	-0,091	0,006**

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

4.2 Vilka delar av staden man rör sig i

Antalet områden (stordistrikt) i Helsingfors som man regelbundet rör sig eller vistas i är i genomsnitt 3 av 7 för hela samplet. Det betyder att de flesta rör sig i två stordistrikt utöver sitt eget bostadsområde.

Sociodemografiska faktorer

Personer med högre högskoleutbildning rör sig och vistas regelbundet i medeltal tre av Helsingfors sju stordistrikt, medan medeltalet för personer med andra stadstadiets yrkesexamen är 2,5. Skillnaden mellan dessa två grupper är enligt t-testet statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$). För övriga utbildningsnivåer är medeltalet för antalet besökta områden omkring drygt 2,9, det vill säga snäppet under medeltalet.

I vilka delar av Helsingfors personer med lägre och högre utbildning rör sig i varierar inte mycket. Skillnaden mellan de lågt och högt utbildade är störst gällande södra Helsingfors: fyra av fem av dem som har en högre högskoleexamen, men endast två av tre av dem med lägre utbildning, rör sig regelbundet i södra Helsingfors (Tabell 5). De högre högskoleutbildades andel är signifikant större även i sydöstra Helsingfors. För de övriga stordistriktens del finns inte statistiskt signifikanta skillnader i hur stor del av olika högt utbildade som regelbundet rör sig i området.

Av de respondenter som bor i östra Helsingfors har 28 procent en högre högskoleexamen, men andelen personer med högre högskoleexamen som rör sig i östra Helsingfors är betydligt större (45 %). Det samma gäller för mellersta Helsingfors, där 35 procent har en högre högskoleexamen.

I och med att den geografiska resolutionen är väldigt grov (stordistrikt) är det svårt att göra långtgående slutsatser om multi-kontextuell segregation och exponering för segregation. Det verkar ändå som att de högt utbildade genom att de rör sig i fler delar av staden, även sådana där invånarna är lägre utbildade, i varje fall till en viss grad jämnar ut den potentiella nivån av exponering för segregation.

Mobiliteten och vardagslivets aktivitetsrum minskar med stigande ålder. De som är yngre än 35 år besöker i medeltal fler än 3,0 områden regelbundet, medan 35-åringar och äldre i medeltal besöker färre än 3,0 områden (Figur 3). Den yngsta och äldsta åldersgruppen utgör de två ytterligheterna, där 15–19-åringarna i medeltal besöker 3,4 och över 60-åringarna i medeltal 2,6

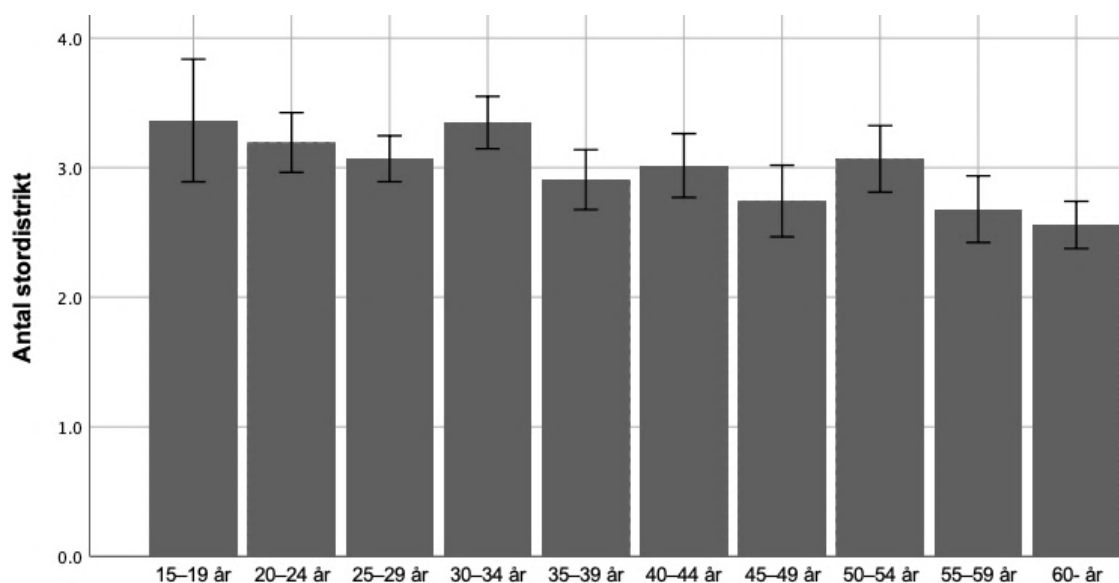
stordistrikt. För dem som är pensionärer är medeltalet ännu lägre: 2,5. Studerande rör sig enligt t-testet i statistiskt signifikant fler delar av staden än de som arbetar ($p < 0,01$).

Tabell 5. I vilka områden rör du dig regelbundet i (inkl. bostadsområde), enligt utbildningsnivå?

		andel av (%)		
(Helsingfors)		Högre högskoleutb.	Lägre utbildning	sig.
rör sig regelbundet i	SÖDRA	82	64	***
	VÄSTRA	37	32	
	MELLERSTA	57	51	
	NORRA	28	25	
	NORDÖSTRA	27	32	
	SYDÖSTRA	35	29	*
	ÖSTRA	45	46	

Signifikansnivåer (parvisa chi-två-test): *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Skillnaderna mellan åldersgruppen 60+ år och alla åldersgrupper under 35 år är enligt Tukeys test statistiskt mycket signifikant ($p=0,001$), liksom även skillnaden mellan 30–34-åringar och 55–59-åringar. Även skillnaderna mellan 55–59-åringar och de tre yngsta åldersgrupperna (15–29-åringar) är statistiskt signifikanta ($p < 0,05$). Mobiliteten avtar alltså väsentligt redan flera år före pensionering. Sambandet är ändå inte helt linjärt i det här stickprovet, utan vissa åldersgrupper sticker ut som mobilare än de omgivande åldersgrupperna.

Figur 3. Antal stordistrikt man rör sig i regelbundet, medelvärden för åldersgrupper med 95 procents konfidensintervall.

Kopplingen till livet som tonåring

Hur många olika delar av staden man rör sig i korrelerar svagt med några av de summavariabler som beskriver respondenternas liv som tonåringar. Antalet delar av staden man rör sig i korrelerar svagt med de tre summavariabler som uttrycker kulturellt och ekonomiskt kapital i ungdomen: Spearmans rangkorrelationskoefficient för dem och antalet stordistrikt man besöker regelbundet är cirka 0,1 ($p < 0,001$). Då man kontrollerar för utbildningsnivå, ålder och kön visar den linjära regressionsanalysen dock att ingen av variablerna för kulturellt och ekonomiskt kapital har egen förklaringskraft för variationen i antalet stordistrikt man regelbundet rör sig i (Bilaga 2, Tabell 15).

Variationen i antalet delar av staden man rör sig i är något större för dem som bodde i Helsingfors som tonåringar än för dem som inte gjorde det. Där regressionsmodellen med utbildning, ålder samt de olika variablerna för livet och mobiliteten som tonåring förklarar 16 procent av skillnaderna för dem som bodde i Helsingfors i ungdomen förklarar modellen under 1 procent av skillnaderna för dem som inte bodde i Helsingfors som unga (Tabell 6). För dem som bodde i Helsingfors är den starkaste förklarande variabeln antalet delar av staden man brukade röra sig i som tonåring. Då variabeln inte beaktas sjunker regressionsmodellens förklaringskraft till 6,1 procent. Det finns dock en risk att sambandet härstammar från att respondenterna skulle ha tolkat frågorna om vilka stordistrikt man rör och rörde sig i regelbundet på olika sätt. Det finns inte betydande multikollinearitet mellan modellens variabler ($VIF < 2$).

De som bor i samma bostadsområde i Helsingfors som då de var tonåringar rör sig i färst delar av staden i dag ($M=2,8$), medan de som då bodde i nordöstra ($M=3,7$) eller sydöstra ($M=3,6$) Helsingfors rör sig i flest delar av staden. Enligt Tukeys test är skillnaden mellan dem som bodde i nordöstra Helsingfors och dem som bodde i samma bostadsområde som nu statistiskt signifikant ($p < 0,001$). Skillnaderna mellan dem som bodde i Helsingfors och dem som bodde någon annanstans än i Helsingfors är inte statistiskt signifikanta.

Tabell 6. Sammanfattning av regressionsanalyserna. Utbildning, ålder och variabler för livet som tonåring som förklarande variabler och antal stordistrikt man rör sig i som responsvariabel.

<i>Antal stordistrikt</i>	<i>Statistiskt signifikanta förklarande variabler</i>	<i>Korrigerad R²</i>
Bodde i H:fors som tonåring	Utbildningsnivå Ålder Antal stordistrikt man besökte regelbundet som tonåring	0,156
Bodde inte i H:fors som tonåring	Utbildningsnivå	0,004

Fullständiga tabeller med variablernas regressionskoefficienter och p-värden finns i bilaga 2, tabell 15.

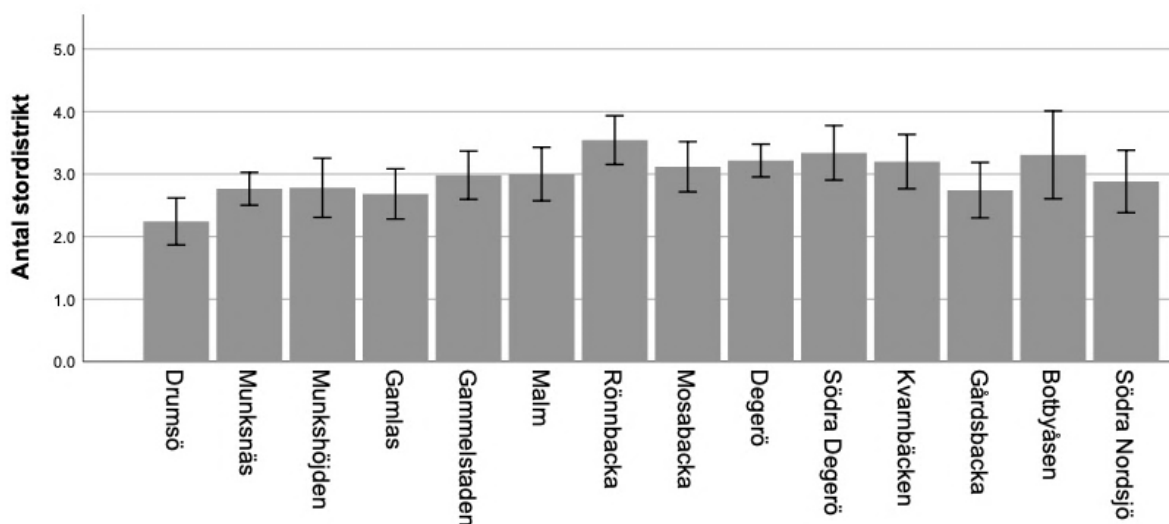
Livssituation och framtid

Det finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan hur respondenterna ser på sin nuvarande livssituation eller framtid och hur många delar av staden de rör sig och vistas i.

Områdesskillnader

Variansanalysen visar på statistiskt mycket signifikanta skillnader mellan respondenter från olika stordistrikt. Antalet stordistrikt för regelbundna besök är minst för dem som bor i det södra stordistriktet ($M=2,4$). Medeltalet för västra Helsingfors är 2,8 och för de övriga områdena mellan 2,9 och 3,3. Skillnaderna till det södra stordistriktets medeltal är statistiskt mycket signifikanta ($p < 0,001$) för sydöstra, mellersta, nordöstra och östra stordistriktet.

På postnummerområdesnivå (de områden där $N < 25$) är det respondenterna från Drumsö som i medeltal rör sig i färst delar av Helsingfors, även i färre än de som bor i centrum ($M=2,3$). De som bor i Rönnebacka, södra Degerö samt Botbyåsen rör sig i flest delar av staden (Figur 4). Eftersom de enskilda grupperna är förhållandevis små ($N=26-83$) är det endast skillnaderna mellan Drumsö och Rönnebacka ($p < 0,01$) samt mellan Drumsö och Degerö / Södra Degerö ($p < 0,05$) som är statistiskt signifikanta.

Figur 4. Antal stordistrikt man rör sig i regelbundet, medelvärde enligt bostadsområde (postnummerområden, $N > 25$) med 95 procents konfidensintervall.

Grovt sett rör sig alltså invånarna i stadens nordöstra, östra och sydöstra delar i fler delar av Helsingfors än de som bor i södra, västra och norra Helsingfors. Bland de 15 största postnummerområdena är det egentligen enbart Gårdsbacka som utgör ett undantag till detta mönster. Skillnaderna områden emellan verkar inte förklaras av åldersvariabeln: i sydöstra Helsingfors

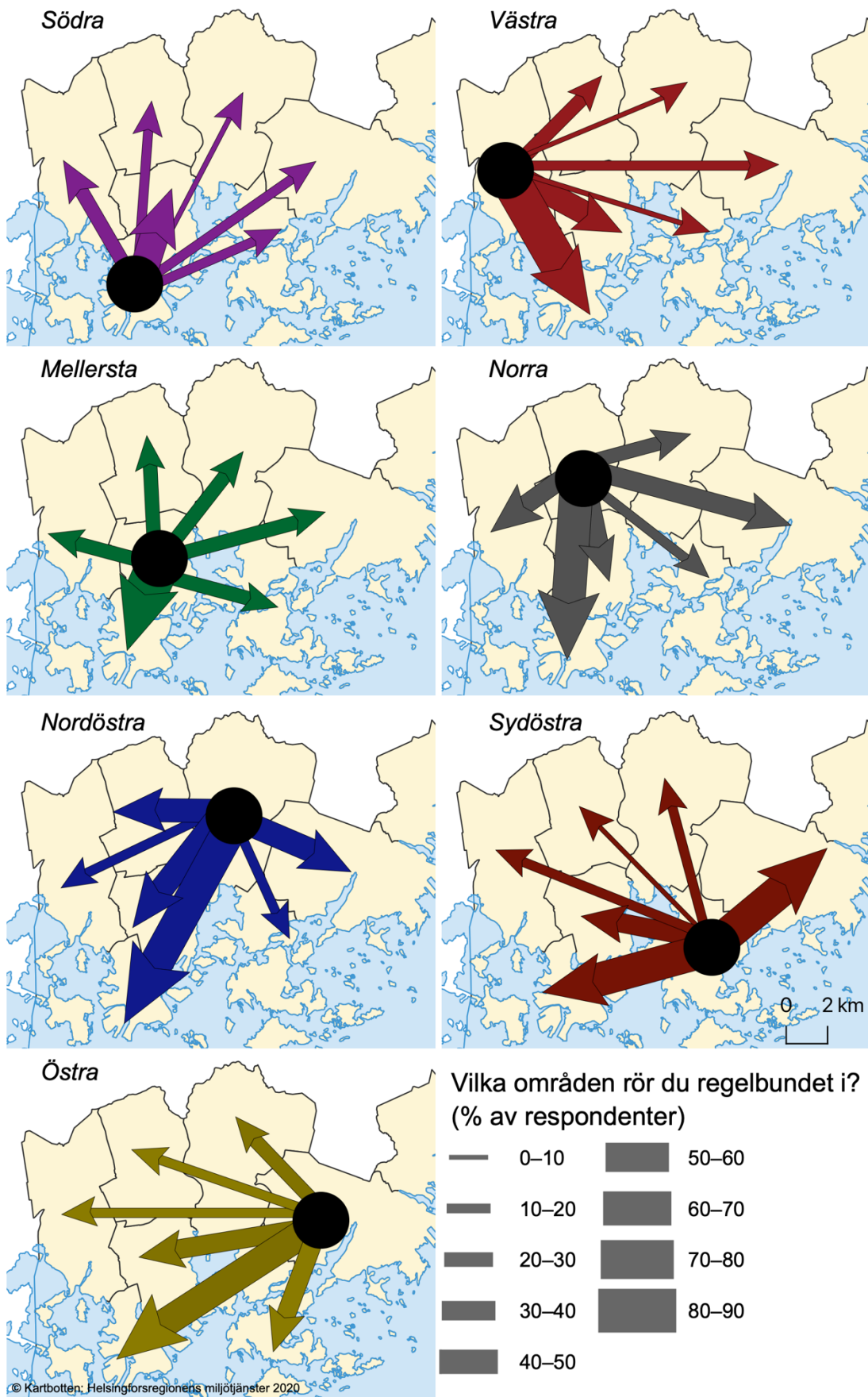
(dvs. i praktiken Degerö) är andelen över 50-åringar bland respondenterna störst, samtidigt som de hör till dem som i genomsnitt rör sig regelbundet i flest stordistrikt.

En logisk förklaring till varför de som bor i södra stordistriktet rör sig i färst områden är att Helsingfors centrum som en koncentration av olika slags aktiviteter och funktioner är beläget där och invånarna inte har behov av att åka till en annan del av staden för dessa aktiviteter. Det innebär att en person som rör sig regelbundet i centrum och bor i södra Helsingfors direkt i och med detta rör sig i ett stordistrikt mindre än en person som bor i något av de andra stordistrikten och åker in till centrum. Därför är det mer betydelsefullt att jämföra de övriga stordistrikten sinsemellan.

Utöver Drumsö hör även Munksnäs/Munkshöjden och Gamlas till de områden där respondenterna rör sig i förhållandevis få delar av staden. En förklaring till detta kan vara att respektive områden ligger i stadens utkanter och respondenternas vardagsaktivitetsrum sannolikt sträcker sig utanför Helsingfors gränser. Andelen respondenter som regelbundet rör sig och vistas i övriga huvudstadsregionen (Esbo, Grankulla, Vanda) är störst i västra och norra (68 %) och södra (63 %) Helsingfors, och minst i sydöstra (50 %), östra (52 %) och mellersta (53 %) Helsingfors. Skillnaderna mellan västra och sydöstra samt östra stordistriktet är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$) enligt Tukeys test. Såväl de västra som de norra stadsdelarna är belägna nära och med goda transportförbindelser till närliggande grannstäder – avståndet från mellersta och sydöstra Helsingfors till närmaste grannstad är däremot betydligt längre.

Vilka delar av Helsingfors respondenterna regelbundet rör sig i framgår ur figur 5. De som bor i södra och västra Helsingfors rör sig i mycket låg grad utanför södra, mellersta och västra Helsingfors. Bland de respondenter som bor i mellersta Helsingfors fördelar sig riktningen för olika aktiviteter förutom mot södra Helsingfors jämnt till alla andra delar av staden, vilket ter sig logiskt då inte avståndet till något av stordistrikten är långt i och med det geografiskt centrala läget i staden. De som bor i sydöstra Helsingfors skiljer sig från de andra stordistrikten i att det bland dem finns lika många som rör sig och vistas i östra som i södra Helsingfors.

En viss uppdelning mellan väst och öst kan också skönjas, där det bland dem som bor i västra Helsingfors finns väldigt få som regelbundet rör sig i stadens östliga delar och tvärtom. Intressant är också att det bland dem som i sin ungdom bodde i västra Helsingfors och östra eller nordöstra Helsingfors finns relativt få som har flyttat till andra sidan staden. Motsvarande frånvaro av flyttningsrörelser finns inte mellan övriga stordistrikt.

Figur 5. Områden man vanligen rör sig i, enligt bostadsområde (stordistrikt).

Variationen i vilka områden man rör sig i regelbundet går att förklara med avstånd och den dragningskraft och särställning som innerstaden har som huvudstadens centrum och däri anhopade verksamheter och aktiviteter. Efter södra och mellersta Helsingfors är östra Helsingfors den tredje vanligaste delen av staden att röra sig i (34 % av alla respondenter), vilket kunde förklaras av Östra centrums betydelse som lokalt centrum.

4.3 Hur ofta man besöker centrum

Av alla respondenter besöker knappt hälften Helsingfors centrum minst en gång i veckan, och nästan var tredje minst några gånger i månaden. Centrum besöks mer sällan än en gång i månaden av 17 procent av respondenterna. En procent besöker inte centrum minst en gång i året och fem procent av respondenterna uppgav att de bor i centrum.

Sociodemografiska faktorer

Högskoleutbildade besöker Helsingfors centrum oftare än de med lägre examen. Av de högskoleutbildade besöker 51 procent centrum minst en gång i veckan, medan andelen bland lägre utbildade är 36 procent. Lägre utbildade är följaktligen överrepresenterade bland dem som besöker centrum mer sällan än en gång i månaden.

Skillnaderna mellan lägre och högre högskoleutbildning är mindre, men ändå statistiskt signifikanta ($p < 0,05$) enligt chi-två-testet. Av dem med högre högskoleutbildning besöker 54 procent och dem med lägre högskoleutbildning 48 procent centrum varje vecka (Tabell 7). Av dem med lägre högskoleutbildning är det 19 procent och av dem med högre högskoleutbildning 11 procent som besöker centrum mer sällan än en gång i månaden. Motsvarande uppdelning finns bland dem som har andra stadiets utbildning. De som har gått gymnasiet besöker centrum till betydligt högre grad varje vecka, medan över 40 procent av de yrkesutbildade inte besöker centrum varje månad.

Att högt utbildade besöker centrum oftare än lågt utbildade förklaras till en del av att de i högre utsträckning jobbar där. Av de högskoleutbildade jobbar 25 procent och av de lägre utbildade 14 procent i centrum. Det innebär också att en större del av de lägre utbildade som besöker centrum varje vecka gör det av någon annan orsak än arbete.

Hur ofta man besöker centrum korrelerar negativt med ålder. Spearmans rangkorrelationskoefficient för sambandet mellan ålder (åldersgrupper med 5 års intervall) och besöksfrekvens är -0,167 ($p < 0,001$). Unga besöker centrum betydligt oftare än äldre, och pensionärer besöker cent-

Tabell 7. Hur ofta besöker du Helsingfors centrum? (%), enligt utbildningsnivå.

	Yrkesskola	Gymnasium	Lägre högsk.	Högre högsk.	Totalt
Minst en gång i veckan	28,0	49,1	47,8	54,4	48,0
1–3 gånger i månaden	29,0	29,8	33,0	35,0	32,8
5–11 gånger i året	28,0	14,0	15,8	9,4	14,6
Mer sällan	15,0	7,0	3,4	1,2	4,5
Totalt (N)	107	114	291	329	

Fotnot: De med högst grundskoleutbildning eller annan utbildning, samt studerande och de som bor i centrum har utelämnats från tabellen.

Rum betydligt mer sällan än andra. Av under 30-åringarna besöker 62 procent Helsingfors centrum varje vecka, medan andelen bland de övriga åldersgrupperna är mellan 40 och 50 procent. Nedgången i besöksaktivitet är dock inte helt lineär: 45–59-åringar besöker centrum mer sällan än de som är över 60 år. Enligt chi-två-testet finns det inte heller statistiskt signifikanta skillnader mellan 30–44-åringar och dem som är över 60 år. De unga besöker alltså centrum mest frekvent och de som är i medelåldern mest sällan.

Områdesskillnader

Hur ofta man besöker Helsingfors centrum beror också på var i staden man bor. Av dem som bor i södra och mellersta Helsingfors besöker största delen av respondenterna centrum varje vecka och nästan alla minst en gång i månaden. De som bor i norra, nordöstra och östra Helsingfors besöker däremot centrum mer sällan än de som bor i övriga delar av staden. Av de respondenter som bor i nordöstra Helsingfors besöker 29 procent centrum mer sällan än en gång i månaden. För norra Helsingfors del är andelen 27 procent, för östra Helsingfors 23 procent och för västra samt sydöstra Helsingfors 15 procent. Det är sannolikt att avståndet förklarar många av dessa skillnader, eftersom en stor del av respondenterna från västra och sydöstra stordistrikt bor närmare centrum än vad respondenterna i till exempel nordöstra och östra stordistrikt gör.

Livssituation och framtid

Hur ofta man besöker Helsingfors centrum hänger ihop med hur ens livssituation och tro på framtiden ser ut. Av dem som inte ser positivt på sin nuvarande livssituation och på sin framtid besöker 27 procent centrum mer sällan än en gång i månaden, medan motsvarande andel bland dem som i genomsnitt ser positivt på sitt liv är 16 procent. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$) enligt chi-två-testet. Skillnaderna är störst på variabeln som gäller hur man ser på sin framtid, där 32 procent av dem som svarat negativt inte besöker centrum månatligen.

Kopplingen till livet som tonåring

Hur ofta man besöker Helsingfors centrum korrelerar svagt med några av de summavariabler som beskriver respondenternas liv som tonåringar.

Centrumbesöksfrekvensen korrelerar svagt med de tre summavariabler som uttrycker kulturellt och ekonomiskt kapital i ungdomen: intresse för skolgång och att läsa (Spearman's $r=0,11$, $p < 0,001$), ekonomiskt kapital ($r=0,1$, $p=0,001$) och föräldrarnas engagemang för att göra olika aktiviteter med sina barn ($r=0,089$, $p < 0,01$). De som tyckte om att läsa och gå i skolan, de som kom från familjer som hade råd att delta i hobbyer, äga bil och resa utomlands, samt de som åkte på utflykter och gick på muséer och teater med sina föräldrar, besöker alltså centrum i genomsnitt oftare än de som inte tyckte om att läsa och gå i skolan, inte hade hobbyer och reste utomlands samt inte åkte på utflykter och gick på muséer och teater med sina föräldrar. Skillnaderna mellan dem som har det lägsta respektive det högsta värdet på summavariablerna är till och med 20 procentenheter: av dem som hade mest ekonomiskt kapital som unga besöker 92 procent centrum minst en gång i månaden, medan endast 72 procent av dem som inte ett enda av variabelns påståenden stämde för gör det (Tabell 8).

Tabell 8. Sambandet mellan livet som tonåring och hur ofta man besöker Helsingfors centrum, summavariabelns extremvärden.

Hur ofta besöker du Helsingfors centrum?	Minst en gång i månaden (%)		Signifikans Chi-två-test
	Värde på summavariabeln Lägsta	Högsta	
Summavariabel			
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	70,8	87,7	0,003 **
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	76,7	85,6	0,069
Reste omkring i Finland	77,5	84,5	0,079
Ekonomiskt kapital	71,9	92,2	0,001 **
Lokalt aktivitetsrum	93,0	80,2	0,012 *

Signifikansnivåer: ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Om man hade ett lokalt betonat aktivitetsrum som ung är sannolikheten mindre för att man i dag besöker Helsingfors centrum ofta. Korrelationen för centrumbesöksfrekvens och summavariabeln för lokalt aktivitetsrum är statistiskt signifikant på nivån $p < 0,05$ ($r=-0,066$). Av dem som hade det lägsta värdet på variabeln besöker 7 procent centrum mer sällan än en gång i månaden, medan motsvarande andel för dem som har det högsta värdet på variabeln är 20 procent. Bland dem som i sin ungdom hade ett lokalt aktivitetsrum där skolan och hobbyer fanns nära hemmet, där de flesta av ens vänner var grannar och som brukade hänga med sina vänner i sitt bostadsområde finns det alltså betydligt fler sådana som besöker Helsingfors centrum sällan, än bland dem som i sin ungdom inte hade ett lika lokalt aktivitetsrum. Det verkar även som

att det finns ett negativt samband mellan det att många av ens vänner gick i en annan skola än man själv samt att man brukade hänga med sina vänner i Helsingfors centrum, och hur ofta man nu besöker centrum. Sambandet är dock inte statistiskt signifikant.

Hur ofta man besökte Helsingfors centrum som tonåring hänger ihop med hur ofta man besöker centrum i dag. Av dem som bodde i Helsingfors som tonåringar och besökte centrum minst en gång i månaden, är det 83 procent som gör det nu också. Av dem som då besökte centrum mer sällan än en gång i månaden, är det 41 procent som gör det även nu. Det är alltså betydligt fler som nu besöker centrum oftare än som unga än tvärtom. Skillnaderna är statistiskt mycket signifikanta ($p < 0,001$) enligt chi-två-testet.

De som inte bodde i Helsingfors eller övriga huvudstadsregionen då de var unga besöker Helsingfors centrum oftare i dag än de som bodde i Helsingfors. Av dem som bodde utanför huvudstadsregionen är det 14 procent som besöker centrum mer sällan än en gång i månaden, medan samma andel för dem som bodde i huvudstadsregionen som unga är 21 procent. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$) enligt chi-två-testet. Skillnaderna kan förklaras av att de som bodde utanför huvudstadsregionen som unga i genomsnitt är högre utbildade än de som bodde i huvudstadsregionen. Det är i synnerhet högt utbildade som flyttar till Helsingfors efter arbete, och detta syns även i vem som är ofta i Helsingfors centrum och vem som inte är det.

Det finns även skillnader mellan dem som bodde i Helsingfors som unga enligt stadsdel. Av dem som bodde i södra, mellersta eller nordöstra Helsingfors är det omkring 29 procent som inte besöker centrum månatligen. Bland dem som bodde i norra, västra och östra Helsingfors är motsvarande andel 5–19 procent. Dessa skillnader förklaras inte av utbildnings- eller åldersstruktur på områdesnivå, men hänger ihop med hur ofta man besökte centrum som tonåring.

4.4 Besök på olika slags platser i staden

Hur människorna använder stadsrummet undersöktes också genom att fråga huruvida de besökt en rad olika slags platser i staden. Dessa platser klassificerades sedan i summavariabler som (1) centrala platser i innerstaden, (2) platser för friluftaktiviteter och (3) muséer. Några av platserna platsade inte i dessa kategorier, eller samvarierade inte i tillräckligt hög grad med dem, och har därför lämnats bort från analyserna. Variabeln för centrala platser är starkt skevt fördelad till vänster: hälften av respondenterna har besökt alla variabelns åtta platser, varav minst sju under det senaste året. Variablerna för friluftaktivitetsplatser och muséer är normalfördelade, vilket innebär att de flesta har besökt några av platserna.

Sociodemografiska faktorer

Huruvida man har besökt respektive platser under det senaste året eller över huvud taget korrelerar med utbildningsnivå och ålder (Tabell 9). Starkast är korrelationen mellan besök på centrala platser i Helsingfors (variabel 1) och utbildningsnivå: korrelationskoefficienten är 0,208, vilket betyder att ju högre utbildning man har, desto fler platser har man besökt under det senaste året. Skillnaderna är statistiskt signifikanta mellan dem som har högst grundskole- eller yrkesexamen och dem som har gymnasie- eller högskoleexamen. Huruvida man besökt de centrala platserna under det senaste året korrelerar negativt med ålder ($r=-0,148$), vilket betyder att äldre respondenter inte i lika hög grad på sistone har besökt de åtta platser som ingår i variabeln. Skillnaderna är statistiskt signifikanta mellan 15–29-åringar och alla tre andra åldersgrupper (30–44; 45–59; 60+ år). De som är under 30 år har alltså besökt fler av platserna under det senaste året än övriga. Det finns inga skillnader mellan de övriga åldersgrupperna. Skillnaderna är också statistiskt signifikanta mellan studerande och övriga grupper, vilket hänger ihop med att studerande i regel är unga.

Utbildningsnivå och ålder korrelerar positivt med antalet muséer man har besökt. De som är över 60 år gamla har besökt muséer i högre grad än de som hör till de övriga åldersgrupperna. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$) enligt Tukeys test. Även skillnaderna mellan dem som har en yrkesexamen och dem som har en högskoleexamen är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

För besök på platser för friluftaktiviteter (Sveaborg, Sandudds simstrand, Blåbärslandet/Högholmen, Simstadion och Skanslandet) är samvariationen med utbildningsnivå och ålder svagare, men ändå statistiskt signifikant. Äldre samt lägre utbildade respondenter har besökt dessa platser i något mindre grad än unga och högre utbildade. Skillnaderna olika åldersgrupper emellan är enligt Tukeys test statistiskt signifikanta mellan 30–44-åringar och över 60-åringar.

Livssituation och framtid

Hur man ser på sin livssituation och framtid hänger starkast ihop med besök på platser för friluftaktiviteter (Tabell 9). Av de enskilda påståendena är det tron på att framtiden för med sig mycket gott som hänger starkast ihop med dessa besök. Huruvida man besökt muséer hänger starkast ihop med vad man anser om sin nuvarande situation, medan besök på centrala platser korrelerar svagt med både nuvarande livssituation och framtid.

Tabell 9. Korrelationer för besök på olika slags platser.

<i>Spearman's rangkorrelation</i>	Centrala platser		Friluftaktiviteter		Muséer	
	R	p-värde	R	p-värde	R	p-värde
Utbildning	0,208	0,000***	0,087	0,012*	0,168	0,000***
Ålder	-0,15	0,000***	-0,08	0,007**	0,097	0,001**
Livet som tonåring						
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,171	0,000***	0,164	0,000***	0,168	0,000***
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,121	0,000***	0,134	0,000***	0,167	0,000***
Reste omkring i Finland	0,042	0,165	0,070	0,23*	0,059	0,520
Ekonomiskt kapital	0,149	0,000***	0,174	0,000***	0,035	0,249
Lokalt aktivitetsrum	-0,07	0,032*	0,013	0,665	-0,03	0,404
Hur ofta besökte du H:fors centrum?	0,017	0,723	0,099	0,038*	0,119	0,012*
Hur många områden rörde du dig vanligen i?	0,143	0,002**	0,105	0,025*	0,049	0,299
Livssituation och framtid	0,104	0,000***	0,143	0,000***	0,092	0,002**
Jag är nöjd med mitt uppehålle.	0,071	0,014*	0,071	0,015*	0,070	0,016*
Jag är nöjd med min nuvarande livssituation.	0,101	0,000***	0,138	0,000***	0,122	0,000***
Jag tror att framtiden för med sig mycket positivt för mig.	0,116	0,000***	0,142	0,000***	0,067	0,021*

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Skillnaderna mellan dem som ser negativt och positivt på sin livssituation är statistiskt signifikanta enligt t-testet. Medelskillnaden mellan de två grupperna är 0,98 på variabeln för centrala platser. Det betyder att de som i genomsnitt ser negativt på sin livssituation och framtid har besökt en plats färre av de åtta platserna *under det senaste året* än de som ser positivt på sitt liv ($p < 0,001$). På variablerna för friluftaktivitetsplatser ($p < 0,001$) samt muséer ($p < 0,01$) är medelskillnaden grupperna emellan 0,63. Då dessa två variabler består av färre platser, och således har en kortare skala än variabeln för centrala platser, betyder det att medelskillnaden på alla variabler i proportion är lika stor.

Kopplingen till livet som tonåring

Besök på centrala platser och platser för friluftaktiviteter korrelerar positivt med de tre sum-mavariablerna för kulturellt och ekonomiskt kapital i ungdomen (Tabell 9). Besök på muséer korrelerar med kulturellt kapital, men däremot inte med ekonomiskt kapital.

Det att man som ung gick på muséer, teater och utflykter med sina föräldrar korrelerar starkast med hur många muséer man besökt under det senaste året. De som hade föräldrar som gjorde olika aktiviteter med sina barn besöker även aktivare olika platser för friluftaktiviteter. Skill-

naderna till de övriga grupperna är statistiskt signifikanta för dem som alla variabelns fyra påstående stämmer för. Hur mycket man har besökt platser för friluftaktiviteter varierar mest enligt variabeln för ekonomiskt kapital. De som hade hobbyer som tonåring och var vana att resa utnyttjar alltså stadens friluftsutbud mer än de som inte hade hobbyer eller reste som tonåringar.

Variablerna för kulturellt och ekonomiskt kapital tappar dock en stor del av sin förklaringskraft då man tar i beaktande utbildningsnivå och ålder. Dessutom finns det skillnader mellan dem som bodde i Helsingfors och dem som inte bodde i Helsingfors som tonåringar i vilken förklaringskraft de olika variablerna har. För dem som inte bodde i Helsingfors som unga är utbildningsnivån och ekonomiskt kapital som tonåring statistiskt signifikanta i regressionsmodellen som förklarar 16 procent av variationen i antalet centrala platser man besökt under det senaste året. För dem som bodde i Helsingfors är modellens förklaringskraft något mindre. Förutom utbildningsnivån är variabeln för hur ofta man brukade besöka Helsingfors centrum signifikant för vilka platser man besökt i centrum under det senaste året (Tabell 10). Det finns inte betydande multikollinearitet i modellerna (VIF <2).

Tabell 10. Sammanfattning av regressionsanalyserna. Utbildning, ålder, kön och variabler för livet som tonåring som förklarande variabler och summavariabler för olika slags platser som responsvariabel.

CENTRALA PLATSER	Statistiskt signifikanta förklarande variabler	Korrigerad R2
<i>Bodde i Helsingfors som tonåring</i>	Utbildningsnivå Hur ofta man besökte H:fors centrum som ung	0,092
<i>Bodde inte i Helsingfors som tonåring</i>	Utbildningsnivå Ekonomiskt kapital	0,157
FRILUFTSAKTIVITETER	Statistiskt signifikanta förklarande variabler	Korrigerad R2
<i>Bodde i Helsingfors som tonåring</i>	Hur ofta man besökte H:fors centrum som ung	0,082
<i>Bodde inte i Helsingfors som tonåring</i>	Utbildningsnivå	0,006
MUSÉER	Statistiskt signifikanta förklarande variabler	Korrigerad R2
<i>Bodde i Helsingfors som tonåring</i>	Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang Hur ofta man besökte H:fors centrum som ung	0,050
<i>Bodde inte i Helsingfors som tonåring</i>	Utbildningsnivå Ålder Reste omkring i Finland (-) Lokalt aktivitetsrum (-)	0,129

Fullständiga tabeller med variabelernas regressionskoefficienter och p-värden finns i bilaga 2, tabell 16–17.

(-) Negativ koefficient.

De flesta av variablerna för ungdomslivet korrelerar med hur många friluftsanskivitetsplatser man besökt under det senaste året (Tabell 9), men regressionsmodellen ger inte dem någon större förklaringskraft (Tabell 10). För dem som inte bodde i Helsingfors förklarar modellen med utbildningsnivå, ålder och ungdomslivets variabler ingenting av variationen i besökta friluftspatser, för dem som bodde i Helsingfors förklarar den 8 procent. Huruvida man besökte centrum minst en gång i månaden eller mer sällan som tonåring är den enda statistiskt signifikanta variabeln i modellen för dem som bodde i Helsingfors som unga.

Hur många museer man besökt under det senare året hänger ihop med kulturellt kapital och huruvida man brukade besöka museer och teatrar i ungdomen med sina föräldrar. För dem som bodde i Helsingfors har även hur ofta man brukade besöka centrum en statistiskt signifikant betydelse för regressionsmodellen, men utbildning, ålder, kön och variablerna för livet som tonåring förklarar ändå bara 5 procent av variationen i hur många museer man besökt (Tabell 10). För dem som inte bodde i Helsingfors som tonåringar förklarar modellen 13 procent. För dem har utbildningsnivån och åldern en större betydelse för mängden museibesök, och utöver dessa har variablerna för att man reste omkring i Finland samt hade ett lokalt aktivitetsrum i vardagen som tonåring en statistiskt signifikant betydelse för modellen, men regressionskoefficienten är negativ. De som hade en stor del av sina aktiviteter i hemmets närhet besöker alltså nu färre museer än andra.

Om man inte beaktar kön i modellen har intresse för skolgång som ung en betydligt större betydelse för modellen. Det skulle kunna betyda att det bland dem som bodde i Helsingfors som unga, och hade nära tillgång till stadens museer redan som barn, främst beror på hur van man blivit som ung att gå på museer, medan museibesöken för dem som flyttat till Helsingfors senare till en högre grad beror på det generella kulturella bildningskapital man fått från sin familj.

Betydelsen av ungdomslivets erfarenheter avtar med åldern. För de 20–29-åriga respondenterna är korrelationerna mellan de tre summavariablerna för besök på olika platser och alla tre variablerna för kulturellt och ekonomiskt kapital statistiskt signifikanta. De flesta korrelationskoefficienter är större än 0,2. För de äldre åldersgrupperna är betydligt färre korrelationer statistiskt signifikanta och de flesta korrelationer är under 0,2. Starkast är sambandet i de äldre åldersgrupperna mellan kulturellt kapital och antalet museer man besökt, medan friluftsanskiviteterna knappt hänger ihop med ungdomstidens kulturella och ekonomiska kapital för dem som är över 30 år gamla.

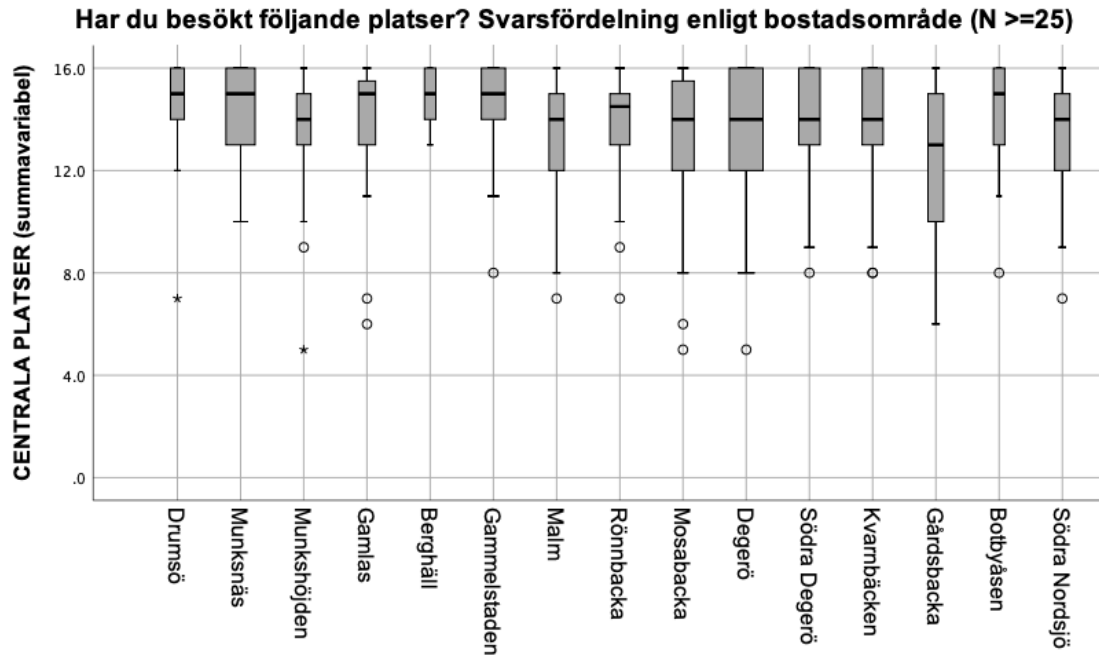
De som bor i samma bostadsområde nu som då de var tonåringar har besökt färst av platserna under det senaste året, liksom även de som bodde i mellersta Helsingfors som tonåringar. De som bodde i mellersta Helsingfors har under det senaste året besökt statistiskt signifikant färre centrala platser än de som bodde i nordöstra, norra, västra och sydöstra Helsingfors, samt statistiskt signifikant färre muséer än de som bodde i nordöstra, norra och västra Helsingfors som tonåringar.

Områdesskillnader

Hur många av de olika platserna man besökt varierar enligt var i staden man bor. De som bor i mellersta, södra och sydöstra Helsingfors har i genomsnitt besökt flest av variabelns platser, medan medelvärdet för dem som bor i nordöstra Helsingfors skiljer sig från alla andra stordistrikt som betydligt lägre.

Flest skillnader olika områden emellan finns på variabeln för centrala platser: de som bor i mellersta Helsingfors har besökt de centrala platserna i statistiskt signifikant högre grad än de som bor i alla andra stordistrikt förutom södra Helsingfors. Störst är skillnaderna mellan mellersta och nordöstra, norra samt östra Helsingfors. Även de som bor i södra Helsingfors skiljer sig statistiskt signifikant från dem som bor i nordöstra, östra och norra Helsingfors.

På postnummerområdesnivå syns skillnaderna ännu tydligare (Figur 6). Variationen inom de flesta områden är liten, och bortsett från Gårdsbacka har tre av fyra respondenter minst värdet 12 (av 16) på summavariabeln för besök på centrala platser i staden (lådans nedre kant i laddigrammet). Variabelns värde 12 betyder att respondenten till exempel besökt fyra av de åtta platserna under det senaste året och att det är mer än ett år sedan hen besökt de fyra andra platserna, eller besökt sex platser under det senaste året och aldrig besökt två av platserna. Det kan tolkas som ett förhållandevis lågt värde då det handlar om väldigt centrala platser i personernas hemstad. Variansen är minst och medianen högst för de områden som ligger i södra och mellersta Helsingfors. I många av områdena i stadens nordöstra, sydöstra och östra delar finns däremot en betydande andel som inte har besökt många av platserna under det senaste året. Skillnaderna postnummerområden emellan är dock enligt Tukeys test statistiskt signifikanta endast för Gårdsbackas del jämfört med dem som bor i Berghäll, Gammelstaden, på Drumsö och i Munksnäs.

Figur 6. Låddiagram för värden på variabeln för besök på centrala platser i Helsingfors. Postnummerområden med minst 25 respondenter, motsvarar cirka hälften av hela urvalet. Lådor-
nas bredd anger svarsfrekvenser för respektive område.

Gällande besök till olika platser för friluftaktiviteter samt muséer är skillnaderna områden emellan mindre. I båda fallen är det respondenterna i nordöstra Helsingfors som har besökt de olika platserna i mindre grad än respondenter från övriga delar av staden. Skillnaderna till södra, mellersta och sydöstra Helsingfors är statistiskt signifikanta för båda variablerna, då det gäller besök till platser för friluftaktiviteter är även skillnaderna mellan mellersta och östra Helsingfors statistiskt signifikanta.

Att de som bor i mellersta Helsingfors har besökt flest och de som bor i nordöstra Helsingfors færst olika platser är intressant mot observationen om att de som bodde som tonåringar i mellersta Helsingfors nu har besökt færst och de som bodde i nordöstra Helsingfors nu har besökt flest olika platser. Dessa observationer skulle föreslå att det inte finns en åtminstone betydande koppling mellan rumslig mobilitet och var i staden man vuxit upp. Inte heller det att man hade ett lokalt betonat aktivitetsrum som tonåring verkar ha en koppling till nutida besök till olika platser i staden. Däremot verkar det att man fortfarande bor i samma bostadsområde som då man var tonåring hänga ihop med lägre mobilitet och användning av stadsrummet.

4.5 Aktivitetsplatsernas regionala spridning

Aktivitetsrummets utsträckning och typ undersöktes genom att räkna hur stor del av sina vardags- och fritidsaktiviteter respondenterna har 1) på gångavstånd från hemmet, 2) i Helsingfors centrum, 3) i en annan stadsdel och 4) i en annan kommun. Eftersom procenttalen anger hur stor andel av de aktiviteter som frågades om i enkäten som respondenten har i respektive område (fritidsaktiviteterna kan ske i flera områden) – alltså såväl dagliga aktiviteter såsom jobb och matuppköp, som aktiviteter man gör mer sällan, såsom går på bio – ska de inte läsas som den reala fördelningen av respondentens aktiviteter i tid och rum.

Sociodemografiska faktorer

Hur stor del av aktiviteterna som är belägna inom gångavstånd från hemmet samt i Helsingfors centrum varierar enligt utbildningsnivå. De som har högst en grundskole- eller yrkesskoleutbildning har 38 procent av aktiviteterna inom gångavstånd från hemmet, medan motsvarande andel för dem som har en högskoleutbildning är 31 procent. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$) enligt Tukeys test. De vars högsta utbildning är en gymnasieutbildning har i genomsnitt 33 procent av sina aktiviteter inom gångavstånd från hemmet.

Skillnaden är ännu större gällande andelen aktiviteter som är belägna i Helsingfors centrum. För de grundskole- och yrkesskoleutbildade är i genomsnitt 26 procent och för högskoleutbildade i genomsnitt 35 procent av aktiviteterna i centrum. Skillnaderna är statistiskt mycket signifikanta ($p < 0,001$) enligt Tukeys test. De gymnasieutbildade har 33 procent av sina aktiviteter i centrum och skiljer sig statistiskt signifikant från de grundskole- och yrkesskoleutbildade ($p < 0,01$).

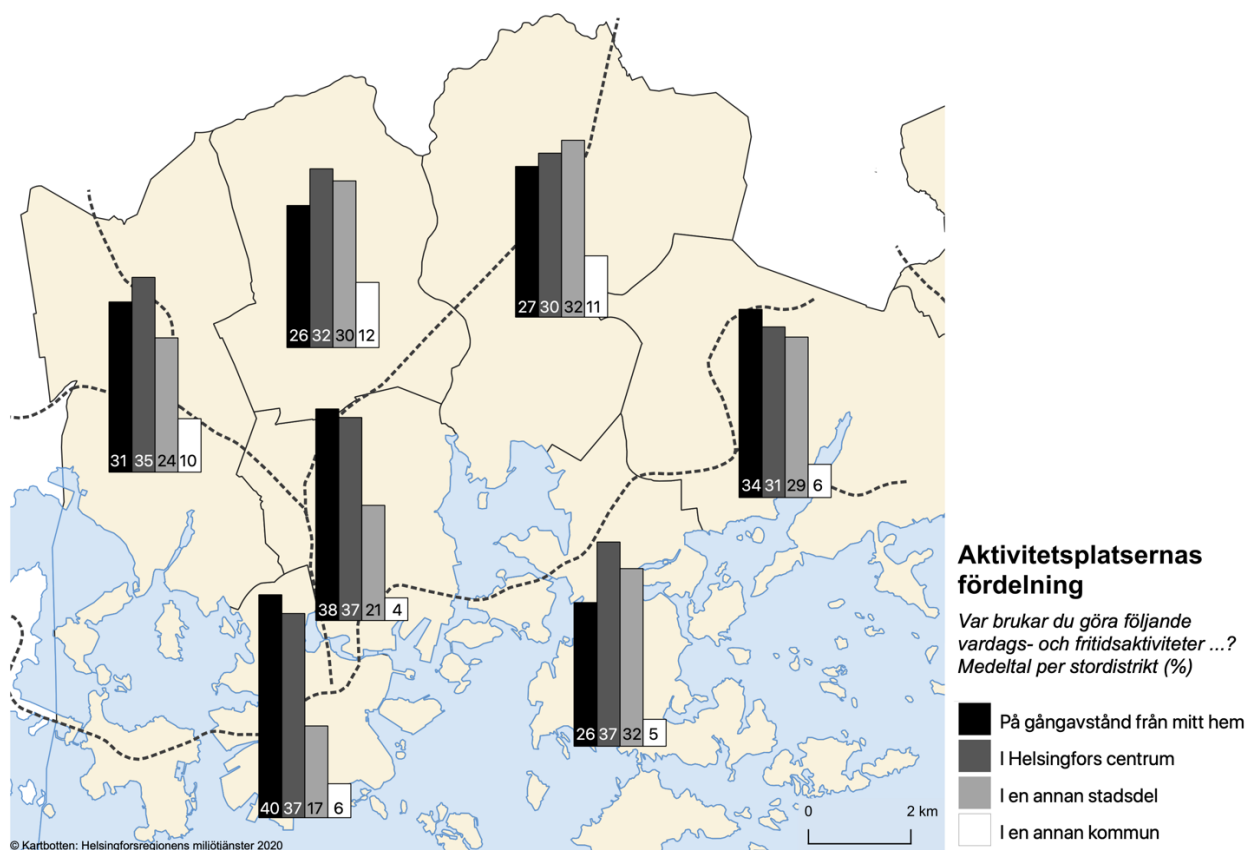
De som är under 30 år har något fler aktiviteter i centrum än 30–59-åringarna (36,8 %; 32,4 %), skillnaden är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Störst andel vardags- och fritidsaktiviteter utanför Helsingfors har de som är 30–44 år (9,1 %), skillnaden är statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$) till under 30-åringar (7,2 %) och statistiskt signifikant ($p < 0,01$) till de äldre åldersgrupperna (<6,7 %).

Områdesskillnader

Aktiviteterna finns närmast hemmet för dem som bor i det södra och mellersta stordistriktet: omkring fyra av tio aktiviteter är belägna inom gångavstånd från respondenternas hem och en

nästan lika stor andel av aktiviteterna finns i Helsingfors centrum, alltså högst inom ett några kilometers avstånd (Figur 7).

Andelen aktiviteter inom gångavstånd från hemmet är betydligt lägre i förorterna än i innerstaden (södra och mellersta Helsingfors), med undantag för östra Helsingfors där drygt en tredjedel av respondenternas alla aktiviteter är belägna nära hemmet. Andelen aktiviteter i Helsingfors centrum är betydligt lägre för dem som bor i östra, nordöstra och norra Helsingfors än för dem som bor i sydöstra och västra Helsingfors, vilket delvis hänger ihop med avståndet till centrum: till exempel bor ett flertal av respondenterna från västra Helsingfors i Munksnäs/Munkshöjden, vars läge i stadsstrukturen är ett helt annat än de yttre förorternas.

Figur 7. Andelen aktiviteter nära hemmet, i centrum, i en annan stadsdel samt utanför Helsingfors enligt bostadsområde (stordistrikt).

Andelen aktiviteter som man har i någon annan stadsdel än det egna grannskapet och centrum är någorlunda jämnt i förorterna (cirka 30 %). Västra Helsingfors utgör ändå ett undantag då det mer liknar mellersta och södra delarna av staden där endast en femtedel av aktiviteterna är i andra delar av Helsingfors. Andelen vardags- och fritidsaktiviteter utanför Helsingfors är störst för dem som bor i stadens norra, nordöstra och västra delar. Det är intressant att de som

bor i östra Helsingfors har betydligt färre aktiviteter utanför Helsingfors jämfört med de andra förorter som är belägna i stadens utkanter.

Skillnader som är större än sex procentenheter mellan stordistriktet är statistiskt signifikanta, förutom gällande aktiviteter som är belägna utanför Helsingfors, där alla skillnader som är över tre procentenheter är statistiskt signifikanta.

Livssituation och framtid

Hur respondenterna ser på sin nuvarande livssituation och framtid korrelerar inte med hur deras aktiviteter är fördelade till grannskapet, Helsingfors centrum, andra stadsdelar och andra kommuner.

Koppling till livet som tonåring

Hur stor andel av aktiviteterna man har i respektive områden korrelerar inte med summavariablerna som beskriver respondenternas liv som tonåring (t.ex. kulturellt kapital). Den enda statistiskt nästan signifikanta korrelationen är mellan summavariabeln för resor inom Finland som tonåring och andelen aktiviteter utanför Helsingfors, men korrelationen är mycket svag ($r=0,06$, $p < 0,05$).

De som bodde utanför huvudstadsregionen som tonåringar har en mindre andel av sina vardags- och fritidsaktiviteter inom gångavstånd från sitt hem än de som bodde i Esbo, Grankulla eller Vanda som tonåringar (30,2 %; 34,6 %). De som bodde utanför huvudstadsregionen som tonåringar har också en något större andel av sina aktiviteter i Helsingfors centrum än de som bodde i Helsingfors som tonåringar (35,1 %; 32,6 %). De som bodde i övriga huvudstadsregionen som tonåringar har en mindre andel av sina aktiviteter i andra stadsdelar i Helsingfors (22,7 %) än de som bodde i Helsingfors (28,1 %) eller utanför huvudstadsregionen (26,9 %). Alla de nämnda skillnaderna är statistiskt signifikanta åtminstone på nivån $p < 0,05$.

Skillnaderna mellan dem som bodde i olika delar av Helsingfors som tonåringar är inte statistiskt signifikanta, men de som då bodde i samma bostadsområde som nu verkar ha en något större andel av sina aktiviteter inom gångavstånd från sitt hem, alltså har ett lokalare aktivitetsrum, än de som då bodde någon annanstans i Helsingfors. De som bodde i sydöstra eller södra Helsingfors verkar ha en något större andel av sina aktiviteter i Helsingfors centrum, medan de respondenter som bodde i östra eller sydöstra Helsingfors har en lägre andel av sina aktiviteter utanför Helsingfors än de som bodde i mellersta Helsingfors som tonåringar.

De som besökte Helsingfors centrum 1–3 gånger i månaden som tonåringar har en 11 procentenhet större andel av sina aktiviteter i Helsingfors centrum än de som besökte Helsingfors centrum bara 1–4 gånger i året som tonåringar. Skillnaden är statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$) enligt Tukeys test. Omvänt har de som besökte centrum 1–4 gånger i året en 11 procentenhet större andel av sina aktiviteter inom gångavstånd från sitt hem än de som besökte centrum 1–3 gånger i månaden, men den skillnaden är inte statistiskt signifikant.

Hur många delar av Helsingfors man rörde sig i som tonåring korrelerar inte med andelen aktiviteter i olika delar av staden i dag.

4.6 De mest och de minst mobila

De som är minst och mest rumsligt mobila i staden skiljer sig åt både gällande sociodemografi, ungdomserfarenheter och var i staden de bor. Som minst ($n=149$) och mest ($n=150$) mobila räknas de vars värde på mobilitetsindexet avviker mer än en standardavvikelse från medelvärdet (se kap. 3.2.3).

Sociodemografiska faktorer

De minst mobila skiljer sig mer än de mest mobila från den genomsnittliga respondenten (Tabell 11). Den enskilda faktor som skiljer åt de mobilaste från de minst mobila är utbildningen. Av de mest mobila respondenterna har hälften en högre högskoleutbildning, medan det endast är 15 procent av de minst mobila som har det. Över hälften av de minst mobila har högst en andra stadiets utbildning, jämfört med var femte av de mest mobila.

De minst mobila respondenterna är klart äldre än de mest mobila, och består även av betydligt fler pensionärer. På motsvarande sätt är andelen unga och studerande avsevärt större bland de mest mobila. Resultaten är i linje med resultaten för de enskilda mobilitetsmått som presenterats ovan: utbildning och ålder, det vill säga livsskede, hänger starkt ihop med hur rumsligt mobil man är i staden.

Områdesskillnader

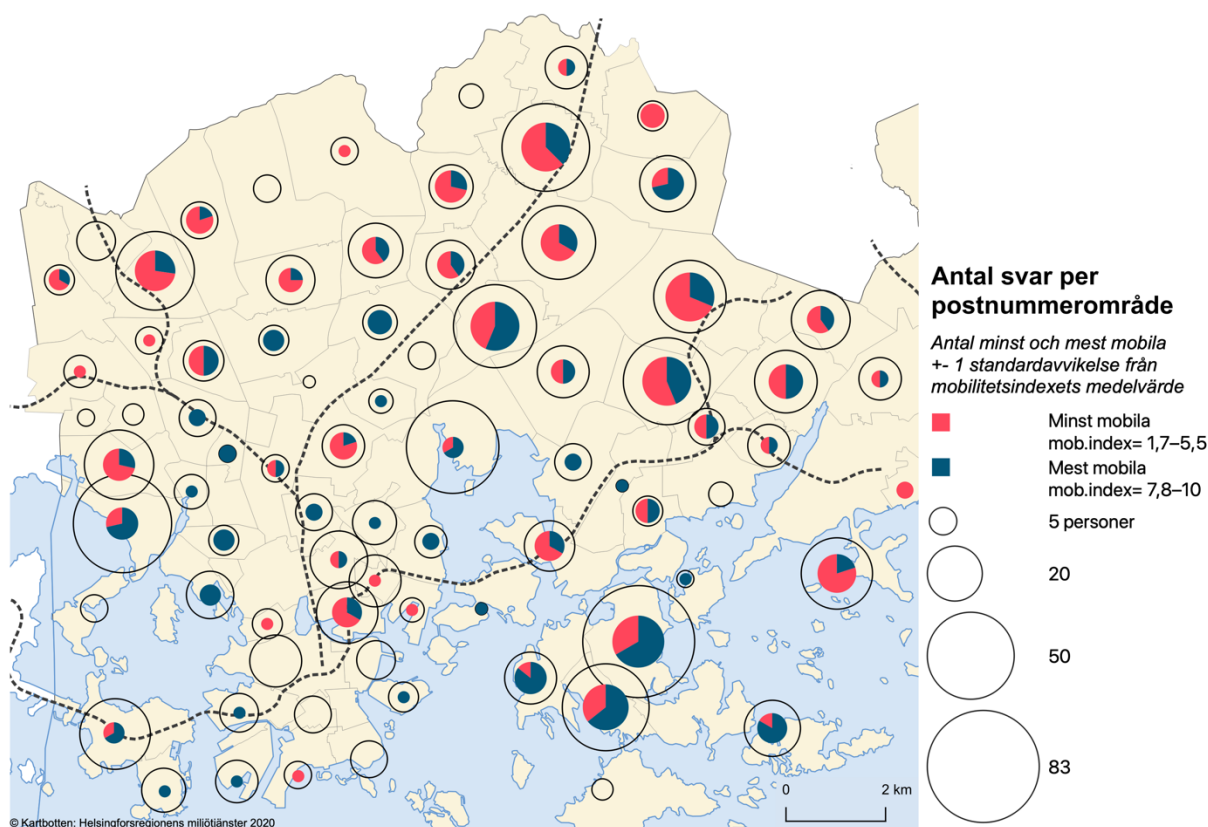
Man kan skönja ett zonformat mönster i var de minst och mest mobila bor: de minst mobila bor framför allt i de yttre förorterna, de mest mobila bor i de inre förorterna på ett kortare avstånd från Helsingfors centrum, medan det i innerstaden närmast centrum bor flera som hör till de minst mobila (Figur 8). Antalet minst mobila är störst i östra ($n=41$) och nordöstra ($n=40$) Helsingfors, bland annat i Gårdsbacka, Mosabacka, Kvarnbäcken och Nordsjö. Även i Gamlas

Tabell 11. Sociodemografiska karakteristika för de minst och mest mobila respondenterna samt övriga respondenter.

	<i>Minst mobila (%)</i>	<i>Mest mobila (%)</i>	<i>Övriga (%)</i>
Utbildning			
Högst grundskola	4	1	2
Yrkesskola	31	4	10
Gymnasium	20	15	11
Lägre högskoleexamen	31	32	35
Högre högskoleexamen	15	49	41
Ålder			
20–29 år	14	34	28
30–44 år	33	35	32
45–59 år	36	25	27
60+ år	17	6	14
Sysselsättning			
Arbetande	69	62	64
Arbetslös	4	3	3
Studerande	7	27	17
Pensionär	16	3	11
Något annat	4	5	4

finns flera av de minst mobila. Antalet mest mobila å sin sida är störst på Degerö (n=21), i Rönnebacka (n=9) och i Kvarnbäcken (n=7). Det ter sig självklart att det är i de områden där flest svar inkommit från som även det största antalet minst och mest mobila bor. Detta stämmer i många fall, särskilt i de nordöstra och östra områdena, men det är förhållandevis få minst eller mest mobila som bor i till exempel Gammelstaden, Munksnäs och Drumsö, som hör till områdena med flest svar. Dessa är områden som ligger i eller strax utanför innerstaden, och de som bor där har således mer service och andra funktioner närliggande än de som bor i de yttre förorterna, men ändå inte till samma grad som de som bor i innerstaden. Därför är respondenterna från dessa områden mer lika genomsnittsrespondenten än de som bor i de yttre förorterna då det kommer till mobilitet inom Helsingfors.

De minst mobila har även andra resvanor i vardagen än de mest mobila. Av de mest mobila har tre av fyra haft en periodbiljett för zon AB i kollektivtrafiken under det senaste halvåret, medan det endast är en tredjedel av de minst mobila som har haft det. I stället brukar nästan hälften av de minst mobila åka kollektivt endast med enkelbiljetter (17 % för de mest mobila), och 18 procent åker inte kollektivt över huvud taget (1 % för de mest mobila).

Figur 8. Andel minst och mest mobila respondenter postnummerområdesvis. De stora cirklarna anger det totala antalet respondenter från respektive område. Mobilitetsindexet har inte räknats ut för dem som uppgett att de bor i Helsingfors centrum.

Livssituation och framtid

Det finns inte statistiskt signifikanta skillnader mellan de minst och mest mobila i hur de ser på sin nuvarande livssituation, men nog i hur positivt de ser på framtiden. I påståendet ”Jag tror att framtiden för mig mycket positivt för mig” är det 12 procentenheter fler av de mest mobila som svarat positivt. Skillnaden är statistiskt signifikant enligt t-testet ($p=0,001$).

Hurudana drömmar man har för framtiden verkar variera mer baserat på vilket livsskede man är i än hur mobil man är. Unga drömmer om att få den studieplats de vill ha, och efter det drömmer man om att få en bra och trevlig arbetsplats. Många längtade även efter att hitta en livspartner. Föräldrar önskar lycka och framgång för sina barn och hoppas på att snart få barnbarn, och i synnerhet för dem som är i medelåldern och äldre är en god hälsa något som tydligt kommer fram bland svaren om framtidsdrömmar. Många drömmer även om att kunna resa mera.

Det kan verka som att det är högt utbildade och välbärgade människor med mycket nätverkskapital som är mest mobila, men bland dem som är mest mobila i staden finns det även flera som skriver att de drömmer om att pengarna skulle räcka till bättre. Inte heller önskan om att kunna flytta till en annan bostad eller stadsdel skiljer mellan de minst och mest mobila.

Förhållande till det egna grannskapet och staden

De som är minst mobila tillbringar följaktligen mer tid hemma samt i sitt eget bostadsområde än utanför det, medan de mest mobila är mer utanför sitt bostadsområde (Tabell 12). De minst mobila har också en större del av sina vänner boende inom gångavstånd från sitt hem. Skillnaderna mellan de minst och mest mobila är statistiskt mycket signifikanta enligt t-testet.

Såväl de minst som mest mobila tillbringar gärna tid i sitt bostadsområde (i medeltal ”Delvis av samma åsikt”). Resultaten visar alltså inte åtminstone direkt att de som är minst mobila skulle vara det motvilligt, eller att de mest mobila skulle vara mobila eftersom de inte skulle trivas eller få sina behov uppfyllda i sitt bostadsområde. Några långtgående slutsatser kan dock inte göras enbart utifrån detta enskilda påstående.

De som är minst mobila besöker regelbundet färre delar av och färre platser i staden än de mest mobila. Detta innebär att de mest mobila har bättre kännedom om staden som helhet, eller känner bättre till Helsingfors ”som sina egna fickor”. Skillnaden mellan hur bra de minst och mest mobila enligt sig själv känner staden som sina egna fickor är statistiskt nästan signifikant.

Att de som inom staden är minst mobila även är mindre mobila utanför staden bekräftas av att de i genomsnitt inte reser utomlands minst en gång om året, medan de mest mobila i hög grad gör det. Skillnaden är statistiskt mycket signifikant.

Tabell 12. Påståenden som gäller aktivitetsrummets utsträckning, skillnader mellan de minst och mest mobila (skalan -2–2).

	Medelvärde		T-test p-värde
	Minst mobila	Mest mobila	
Då jag inte är hemma tillbringar jag mer tid i mitt bostadsområde än utanför det.	0,70	-0,78	0,000 ***
Jag tillbringar gärna tid i mitt bostadsområde (utanför mitt hem).	1,17	0,92	0,084
Största delen av mina vänner bor inom gångavstånd från mitt hem.	-0,57	-1,58	0,000 ***
Jag är sällan hemma.	-1,58	-0,99	0,000 ***
Jag känner till Helsingfors som mina egna fickor.	0,17	0,56	0,018 *
Jag reser utomlands minst en gång om året.	-0,13	0,99	0,000 ***

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Koppling till livet som tonåring

Skillnaderna mellan de minst och mest mobila är statistiskt mycket signifikanta ($p \leq 0,001$) i summavariablerna för kulturellt och ekonomiskt kapital i tonåren. De som tyckte om att läsa och gå i skolan, de som åkte på utflykter i naturen och gick på museum och teater med sina föräldrar samt de som hade hobbyer och reste utomlands som tonåringar är i dag mer mobila än de som dessa påståenden inte stämmer för. Även det att man reste samt besökte släktingar runtom i Finland hänger ihop med graden av mobilitet i dag ($p < 0,05$ enligt t-testet). Mellan de minst och mest mobila finns inga statistiskt signifikanta skillnader i hur lokalt ens aktivitetsrum var i tonåren.

Då man ser på inverkan av ungdomslivets erfarenheter på den rumsliga mobiliteten i staden i dag på alla respondenter (dock inte dem som är studerande nu), ser man att variablerna för bland annat kulturellt och ekonomiskt kapital har en större förklaringskraft för dem som inte bodde i Helsingfors än för dem som gjorde det (Bilaga 2, Tabell 18). För dem som bodde i Helsingfors som unga är variablerna för intresse för skolgång samt ett lokalt aktivitetsrum statistiskt signifikanta i regressionsmodell 1. De helsingforsare vars liv som tonåringar kretsade mer kring det egna grannskapet har även i dag ett lokalare aktivitetsrum. Då man tar med antalet delar av Helsingfors man brukade röra sig i samt hur ofta man brukade besöka Helsingfors centrum som tonåring förbättras modellens förklaringskraft betydligt, men variabeln för lokalt aktivitetsrum är inte längre signifikant. Modellens förklaringskraft förbättras ytterligare dubbelt då utbildningsnivå och ålder tas i beaktande (Tabell 13). De tillagda variablerna tar bort förklaringskraften av variabeln för kulturellt kapital, men däremot blir variablerna för ekonomiskt kapital samt att man reste omkring i Finland som ung statistiskt signifikanta (Bilaga 2, Tabell 18). För dem som inte bodde i Helsingfors som tonåringar är variablerna för ekonomiskt kapital samt kulturellt kapital (intresse för skolgång) statistiskt signifikanta i modell 1. Då man kontrollerar för utbildningsnivå, ålder och kön består endast förklaringskraften av det kulturella kapitalet.

Av dem som bodde i Helsingfors som tonåringar och nu hör till de minst mobila bor var fjärde (jmf. var elfte av de mest mobila) nu i samma bostadsområde som då de var tonåringar. Drygt hälften av dem är under 45 år gamla. Andelen respondenter som i tonåren bodde utanför huvudstadsregionen är större bland de mest mobila (45 %) än bland de minst mobila (34 %). Av dem som bodde i sydöstra, nordöstra och norra Helsingfors finns det fler bland de mest mobila än bland de minst mobila. Boendemobilitet ser alltså ut att hänga ihop med rumslig mobilitet i staden i övrigt.

Tabell 13. Sammanfattning av regressionsanalyserna med mobilitetsindexet som responsvariabel.

De som bodde i Helsingfors som tonåringar.		Korrigerad R2
Modell 1	Summavariabler för livet som tonåring (5 variabler)	0,042
Modell 2	Summavariabler för livet som tonåring (5 variabler) Mobilitet i staden som tonåring (2 variabler)	0,138
Modell 3	Summavariabler för livet som tonåring (5 variabler) Mobilitet i staden som tonåring (2 variabler) Utbildningsnivå Ålder Kön	0,267

De som inte bodde i Helsingfors som tonåringar.		Korrigerad R2
Modell 1	Summavariabler för livet som tonåring (5 variabler)	0,073
Modell 2	Summavariabler för livet som tonåring (5 variabler) Utbildningsnivå Ålder Kön	0,112

Fullständiga tabeller med variablernas regressionskoefficienter och p-värden finns i bilaga 2, tabell 18–19.

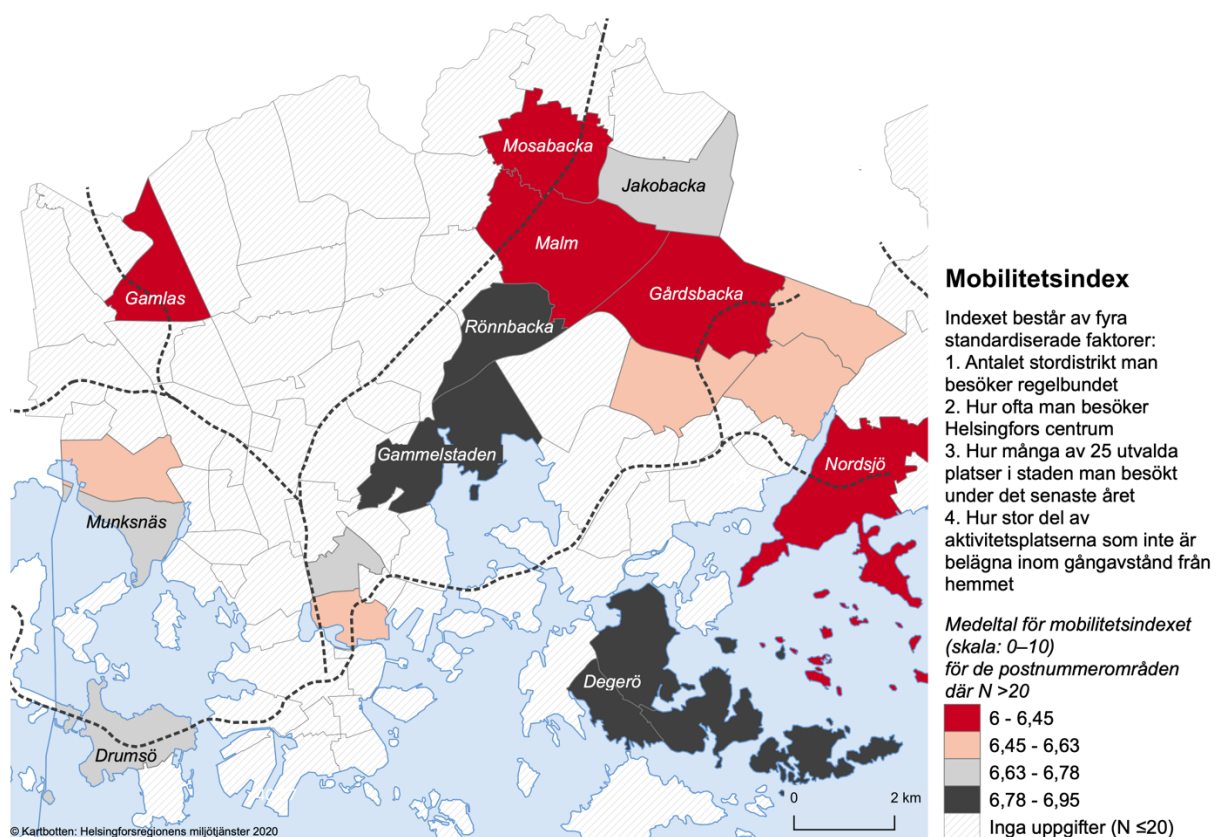
Huruvida man som tonåring besökte Helsingfors centrum minst en gång i månaden eller mer sällan hänger starkt ihop med hur rumsligt mobil man är i staden i dag för dem som bodde i Helsingfors som tonåringar. Av dem som är mest mobila i dag besökte 95 procent centrum minst en gång i månaden som tonåringar, medan andelen bland de minst mobila är endast 66 procent. De tidigare Helsingforsbor som i dag hör till de mest mobila rörde sig regelbundet i ett stordistrikt mera än de som nu är minst mobila (2,6 samt 1,8 stordistrikt). Skillnaderna är statistiskt mycket signifikanta ($p < 0,001$) enligt t-testet.

4.7 Om områdesskillnader

Det är svårt att bevisa huruvida, och till vilken grad, det finns områdesskillnader i mobilitet, eftersom mobiliteten starkt varierar med individuella faktorer såsom utbildningsnivå och ålder. Då enkätsvaren dessutom utgör ett icke-representativt självselektionsurval, där de olika individuella faktorerna inte förekommer i proportionerlig grad, måste man vara försiktig med att göra några definitiva slutsatser om skillnader områden emellan.

Om man granskar de sammansatta medeltalen av forskningens fyra mått som ett övergripande mobilitetsindex kan man ändå se ett tydligt regionalt mönster. De som bor i de yttre förorterna är minst mobila, medan de som bor i de inre förorterna är mobilast enligt mobilitetsindexet (Figur 9). Avståndet till centrum borde inte påverka mobilitetsindexets värde i betydande grad, eftersom två av faktorerna (hur ofta besöker centrum samt hur många av de 25 platserna man

besökt) är sådana där ett högt värde hänger ihop med ett kortare avstånd till centrum, medan ett högt värde på de två andra faktorerna (antalet stordistrikt man regelbundet besöker samt hur stor del av aktivitetsplatserna som inte är belägna nära hemmet) hänger ihop med ett längre avstånd till centrum. Av postnummerområdena med minst 20 respondenter får Gårdsbacka det lägsta värdet (6,0 av 10) och Degerö det högsta värdet på mobilitetsindexet (6,9 av 10). Skillnaden är statistiskt signifikant ($p < 0,05$) enligt Tukeys test. Övriga skillnader är inte statistiskt signifikanta på grund av de små svarsfrekvenserna. På stordistriktssnivå är mobilitetsindexets medelskillnader statistiskt signifikanta mellan mellersta och östra Helsingfors samt mellan sydöstra och nordöstra och sydöstra och östra Helsingfors.

Figur 9. Mobilitetsindexets värden postnummerområdesvis. Observera att individuella bakgrundsfaktorer inte kontrollerats för i beräkningen av områdenas medeltal och att resultaten därför bör ses som riktgivande.

De värden som presenteras på kartan (Figur 9) har inte kontrollerats för individuella bakgrundsfaktorer och stickprovet är inte heller representativt, så resultaten ska tolkas med förbehållning. Hur som helst visar kartan ett tydligt mönster i graden av mobilitet mellan respondenter från olika delar av staden. Det är många av de omkring spårvägarnas stationer belägna socialt och ekonomiskt utsatta yttre förorter som på aggregatnivå hör till de minst mobila, med några

undantag: Jakobacka och Rönnebacka hör till de områden som är mobilare än medeltalet, medan respondenterna i Munkshöjden och Berghäll är något mindre mobila. Detta skulle innebära att invånarna i de yttre förorter, särskilt de som kännetecknas av en lägre socioekonomisk status bland invånarna, skulle ha en betydligt ensidigare erfarenhet av stadsrummet och i högre grad än andra exponeras för, eller samnärvara med, andra människor med låg socioekonomisk status. Att ha ett mycket lokalt aktivitetsrum och låg nivå av mobilitet betyder alltså helt olika saker för den som bor i en socioekonomiskt svagare förort med sämre tillgång till olika samhällsfunktioner och service, än för en person som bor i ett mer urbant och välbärgat område närmare stadens centrum.

Man kan försöka eliminera den förvrängande effekten som orsakas av den oproportionerliga fördelningen av olika förklarande, individuella faktorer genom att standardisera faktorerna. Här minskas variationen som orsakas av ålder och utbildningsnivå genom att skilt granska endast de respondenter som är 20–44 år gamla ($n=517$) och har högst en grundskole- eller yrkesskoleutbildning ($n=75$) eller en högre högskoleutbildning ($n=184$).

De lägst utbildade är mindre mobila än de högst utbildade i alla delar av staden. Skillnaderna i mobilitet bland de lägst och högst utbildade är störst i sydöstra och östra Helsingfors och minst i västra och södra Helsingfors (Tabell 14). De lågt utbildade som bor i östra, sydöstra och norra Helsingfors är mindre mobila än de lågt utbildade som bor i västra, södra och mellersta Helsingfors. Bland de högt utbildade är mönstret det motsatta: de högt utbildade som bor i östra och sydöstra Helsingfors är mobilare än de högt utbildade som bor i södra och västra Helsingfors. De högt utbildade i nordöstra Helsingfors är också mindre mobila än de högt utbildade som bor i östra Helsingfors. Skillnaderna olika områden emellan inom samma utbildningsnivå är ändå inte statistiskt signifikanta enligt Tukeys test.

Skillnaderna i mobilitet mellan de lågt utbildade i östra och nordöstra Helsingfors är små. Den enda statistiskt signifikanta skillnaden finns i andelen aktiviteter inom gångavstånd från hemmet: de som bor i nordöstra Helsingfors har i genomsnitt 27 procent av sina aktiviteter nära hemmet, medan motsvarande andel för de lägst utbildade som bor i östra Helsingfors är 42 procent. Skillnaden är statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$) enligt t-testet.

Tabell 14. Mobilitetsindex för personer med högst grundskole- eller yrkesskoleutbildning samt högre högskoleutbildning enligt stordistrikt.

Stordistrikt	Högsta avlagda examen	N	Medelvärde ^a	Skillnad	Medelfel	T-test p-värde
SÖDRA	Grundskola/yrkesskola	3	6,29	-0,54	0,40	0,271
	Högre högskoleutbildning	16	6,84		0,19	
VÄSTRA	Grundskola/yrkesskola	14	6,33	-0,30	0,33	0,367
	Högre högskoleutbildning	38	6,64		0,16	
MELLERSTA	Grundskola/yrkesskola	9	6,09	-0,97	0,39	0,007**
	Högre högskoleutbildning	28	7,06		0,15	
NORRA	Grundskola/yrkesskola	3	5,77	-0,94	0,41	0,029*
	Högre högskoleutbildning	10	6,71		0,17	
NORDÖSTRA	Grundskola/yrkesskola	19	6,01	-0,74	0,25	0,037*
	Högre högskoleutbildning	20	6,76		0,24	
SYDÖSTRA	Grundskola/yrkesskola	4	5,40	-1,81	0,51	0,000***
	Högre högskoleutbildning	25	7,21		0,15	
ÖSTRA	Grundskola/yrkesskola	15	5,91	-1,16	0,42	0,020*
	Högre högskoleutbildning	24	7,07		0,19	

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

^a Mobilitetsindexet har skalan 0–10. Se kap. 3.2.3.

De enda statistiskt signifikanta skillnaderna mellan högt utbildade respondenter som bor i östra och nordöstra Helsingfors gäller andelen aktivitetsplatser utanför Helsingfors samt hur ofta man besöker Helsingfors centrum. De högt utbildade som bor i nordöstra Helsingfors har i genomsnitt 13 procent av sina aktiviteter i en annan kommun, medan motsvarande andel för dem som bor i östra Helsingfors är fyra procent. Skillnaden är statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$) enligt t-testet. Av de högt utbildade som bor i nordöstra Helsingfors besöker 16 procent Helsingfors centrum mer sällan än en gång i månaden (och 36 % minst en gång i veckan), medan alla högt utbildade som bor i östra Helsingfors besöker centrum månatligen (och 58 % minst en gång i veckan). Skillnaden är statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$) enligt chi-två-testet. Aktivitetsrummen för de högt utbildade som bor i östra Helsingfors är alltså något mer riktade mot centrum än för dem som bor i nordöstra Helsingfors – för vilka aktivitetsrummen är mer riktade till en annan kommun, sannolikt Vanda.

De postnummerområden som hade flest respondenter med högst grundskole- eller yrkesskoleutbildning är Munksnäs, Rönnbacka och Gårdsbacka ($n=6$ i respektive område). De lågt utbildade respondenter som bor i Gårdsbacka har en något större andel av sina aktiviteter inom gångavstånd från sitt hem, medan de lågt utbildade som bor i Munksnäs har en större andel av sina aktiviteter i Helsingfors centrum. Skillnaderna är inte statistiskt signifikanta.

De lågt utbildade som bor i Gårdsbacka har besökt färre centrala platser under det senaste året än de som bor i Rönnebacka och Munksnäs. Summavariabelns värde är 11/16 för dem som bor i Gårdsbacka och 14/16 för dem som bor i Munksnäs och Rönnebacka. Skillnaderna är statistiskt nästan signifikanta ($p < 0,05$) enligt Tukeys test. Även om stickprovet är litet, och skillnaderna på de olika mobilitetsmått är små, verkar det alltså som att de lägst utbildade som bor i Gårdsbacka skulle röra sig betydligt mindre i centrala Helsingfors än de lägst utbildade som bor i Rönnebacka och Munksnäs.

Av de respondenter som har en högre högskoleutbildning bor elva i Munksnäs, två i Rönnebacka och två i Gårdsbacka. Mellan dem finns inte några större skillnader i mobilitet.

4.8 Skillnader i de yngsta respondenternas mobilitet

Hur den rumsliga mobiliteten hänger ihop med de framtidsplaner dagens ungdomar har skulle kunna undersökas genom att se på enkätens yngsta respondenter. Dessvärre var endast 45 respondenter under 20 år gamla, av vilka 38 svarat på alla mobilitetsrelaterade frågor i sin helhet, så de analyser som kan göras måste ses som högst riktgivande.

Trots de små respondentmängderna kan man bland de yngsta respondenterna se samma mönster i mobiliteten mellan nordöstra–östra och mellersta–sydöstra Helsingfors som i resten av samplet. Det genomsnittliga mobilitetsindexet för de unga respondenter som bor i nordöstra (6,67, $n=8$) och östra (6,79, $n=8$) Helsingfors är lägre än för dem som bor i mellersta (7,75, $n=9$) och sydöstra (7,21, $n=9$) Helsingfors. På grund av de små svarsomängderna är skillnaderna inte statistiskt signifikanta.

Nordöstra Helsingfors är det enda stordistriktet med svar från fler än en yrkesskolestuderande ($n=8$), medan de flesta av de unga respondenterna från östra Helsingfors studerar i gymnasiet. I mellersta och sydöstra Helsingfors är det några grundskoleelever samt gymnasieelever som svarat på enkäten.

Även bland de yngsta är graden av mobilitet kopplad till utbildningsnivå. De som studerar i gymnasiet är mobilare (mobilitetsindexets medeltal 7,62) än de som studerar i yrkesskola (6,48) eller i grundskolan (6,27). Skillnaden mellan grundskoleelever och gymnasieelever är statistiskt signifikant ($p=0,01$) enligt Tukeys test, skillnaden mellan yrkesskole- och gymnasieelever är inte statistiskt signifikant ($p=0,058$). Skillnaderna i mobilitet mellan grundskoleele-

ver och gymnasiestuderande torde förklaras av att grundskolan oftast ligger nära hemmet, medan ett glesare gymnasienät naturligt leder till ett större aktivitetsrum. Friheten att röra sig omkring i staden ökar även med åldern.

Områdesskillnaderna syns tydligt även då man jämför dem som går i grundskolan, men på grund av de väldigt låga svarsfrekvenserna är svaren långt ifrån statistiskt signifikanta. Mobilitetsindexets medeltal för de grundskoleelever som bor i mellersta Helsingfors är 7,01; för dem som bor i sydöstra Helsingfors 6,48 och för dem som bor i nordöstra Helsingfors 5,57. Det mönster i mobilitetspraktiker som finns i hela samplet syns alltså även tydligt bland de åtta grundskoleelever som bor i ovan nämnda delar av staden. Även om resultaten inte kan vara statistiskt signifikanta eller representativa så följer det lilla stickprovet av unga människor de tydliga områdesskillnader i mobilitet som bevisats i denna forskning. Om det inte skulle finnas skillnader områden emellan i hur mobila ungdomar är skulle det vara väldigt osannolikt att skillnaderna vore så här tydliga heller i ett stickprov på åtta personer.

4.9 Resultatens pålitlighet

Resultatens pålitlighet kan delas upp i resultatens validitet och reliabilitet. Med *validitet* menas huruvida de använda mätinstrumenten (kombinationen av frågor och svarsalternativ) mäter det de är avsedda att mäta. Resultatens *reliabilitet* har att göra med huruvida de påverkats av till exempel olika mättningsfel, som kan härröra från exempelvis urvalsfel. Om resultaten är reliabla, betyder det att en upprepning av forskningen vid samma tidpunkt skulle komma fram till samma resultat.

Forskningens betydelse kan mätas i hur väl resultaten kan generaliseras – hur relevanta de är i andra urval eller fall än man i respektive forskning studerat. I kvantitativ forskning testar man teoriernas riktighet, hur väl en teori klarar av att förklara förhållandet mellan olika variabler (Creswell 2009: 4). Då strävar man efter statistisk generaliserbarhet – hur väl det går att dra slutsatser som gäller hela populationen baserat på det urval individer vi studerat.

Forskningens data utgörs av enkätsvar från ett stickprov med självselektionsurval, vilket kan påverka resultatens reliabilitet. Generalisering av resultaten ska göras med försiktighet, eftersom stickprovet inte är representativt för hela populationen. Å andra sidan har svarsfrekvenserna för traditionella enkätundersökningar, som är baserade på sannolikhetsurval, sjunkit och ligger ofta till och med på under 50 procent. Då kan urvalet sällan ses som representativt, åtminstone inte utan bearbetning. Likaså har skillnaderna i svarsaktivitet olika befolkningsgrupper emellan vuxit, där medelklassen, högt utbildade, kvinnor och äldre är flitigare på att svara

på enkäter än lågt utbildade, män och unga (se t.ex. Vilkkama, Ahola & Vaattovaara 2016; Tolonen m.fl. 2006), vilket även resonerar med vem det var som valde att svara på den här forskningens enkät.

Eftersom resultaten visar på vissa tydliga skillnader områden emellan betyder det att mobiliteten, liksom även individuella socioekonomiska egenskaper, till någon grad är rumsligt autokorrelerande. Rumslig autokorrelation innebär att observationer som är nära varandra i rummet är mer lika varandra än observationer som är belägna långt ifrån varandra i rummet (jmf. geografins första lag, Tobler 1970). Då de olika delarna av staden inte är jämnt representerade i forskningens data innebär det att den effektiva sampelstorleken blir betydligt mindre än det ursprungliga antalet observationer, eftersom rumslig autokorrelation mellan observationerna innebär att en del observationer är duplikat av varandra (Griffith 2005). Det här leder till att konfidensintervallet för de statistiska testerna blir för litet och ökar risken för typ ett -fel, det vill säga att man förkastar en riktig nollhypotes (ibid.; Legendre & Legendre 2012: 17–18). Den eventuella autokorrelationens inverkan på resultaten har inte beaktats i analyserna.

Eftersom den här forskningens resultat inte på grund av urvalsmetoden går att generalisera för hela populationen, ska de inte heller tolkas som sådana. De kvantitativa mått som anges gäller studiens urval. Däremot kan resultaten ses som riktgivande – generaliserbarheten är snarare på den nivå som i kvalitativ forskning, där man strävar efter analytisk generaliserbarhet. Det innebär att man klarar av att göra analytiska eller teoretiska generaliseringar som gäller även i andra miljöer och kontexter (Uusitalo 1991: 78). Då kopplingen mellan rumslig mobilitet och barn- och ungdomserfarenheter, socioekonomisk bakgrund och social reproduktion inte tidigare undersökts i Finland och Helsingfors, är resultaten, även om de endast gav en fingervisning om tingens tillstånd, värdefulla.

Resultatens validitet kan påverkas av att måtten eventuellt inte är helt konsistenta, det vill säga att det finns risk för att alla respondenter inte tolkat vissa frågor på samma sätt. Den största risken för mättningsfel finns i de enkätens frågor där respondenten skulle kryssa för de svarsalternativ som gäller dem. Den typen av frågor var fråga nummer 6, 10, 14 och 15. I fråga 6 frågades om läget för respondentens olika aktiviteter, där det var möjligt att välja valfritt antal svarsalternativ (max. 4). Fråga 10 och 14 rörde de områden respondenten vanligen rör sig och vistas i (nu och i tonåren), medan man i fråga 15 skulle välja vilka påståenden som beskriver ens liv som tonåring (24 påståenden). Denna frågetyp är känslig för mättningsfel eftersom respondenterna troligen kryssar för endast en del av de alternativ som gäller för dem (Groves

2004: 250–251). Att respondenten inte valt ett svarsalternativ kan alltså inte tolkas som ett entydigt nej-svar, men eventuella mättningsfel som beror på detta ska ändå inte överskattas.

Fråga 10 om de områden man rör sig och vistas i regelbundet verkade inte vara helt entydig, eftersom 13 procent av respondenterna inte hade valt det stordistrikt de bor i. Det har alltså varit oklart för en del respondenter huruvida frågan gäller endast övriga områden eller även det område man bor i. Det är förstås möjligt att en del av dessa har tänkt att de inte gör något annat än bor där, och har alla aktiviteter någon annanstans i staden, men att anta att alla rör sig och vistas i sitt eget bostadsområde bedömdes orsaka ett mindre mättningsfel än att inte förenhetliga svaren gällande det område respektive respondent bor i. Det finns dock en risk för att alla respondenter inte tolkat frågan på samma sätt gällande vilka områden man skulle eller inte skulle välja: ”mer eller mindre regelbundet” och ”vanligen, det vill säga flera gånger i året” är inte helt entydiga definitioner och öppnar upp för individuella tolkningar. Svaren är till exempel inte helt förenliga med svaren på frågan om hur ofta man besöker centrum: där 77 procent av dem som bor i östra stordistriktet svarat att de besöker Helsingfors centrum minst en gång i månaden, är det bara 57 procent svarat att de regelbundet rör sig i södra stordistriktet (där Helsingfors centrum ligger). Det kan hända att en del av respondenterna endast valt sådana områden som de känner att är viktiga för dem och där de har aktiviteter som är av större betydelse för dem – inte bara områden de till exempel åker igenom eller besöker sporadiskt (jmf. aktivitetsrum i kap. 2.1.5).

5 Diskussion

5.1 Sammanfattning av forskningens centrala rön

Den här forskningens syfte har varit att undersöka huruvida det finns skillnader i hur stadsborna rör sig i och använder stadsrummet i Helsingfors, hurudana de eventuella skillnaderna är och vilken koppling de har till olika socioekonomiska faktorer och familjebakgrund. Forskningen har dessutom på ett unikt sätt gjort en koppling mellan mobilitetspraktiker i ungdomen och rumslig mobilitet i staden i vuxenlivet. Resultaten visar på tydliga skillnader i rumslig mobilitet baserat på flera olika faktorer.

Hur rumsligt mobil man är i staden varierar starkt enligt utbildningsnivå och ålder. De högt utbildade är mobilare än de lågt utbildade på alla de mått som använts i forskningen. Skillnaderna syns då man jämför dem som har en högskoleutbildning med dem som har en lägre, främst andra stadiets, utbildning, men även skillnaderna mellan personer med en lägre och högre högskoleutbildning är tydliga: de som har en lägre högskoleutbildning är inte nödvändigtvis alls mobilare än de för vilka gymnasiet är den högsta utbildningen. Mobiliteten varierar också enligt livsskede: studerande och unga är de mobilaste medan de äldre åldersgrupperna är minst mobila. De som är över 60 år är nödvändigtvis inte mindre mobila än de som är i medelåldern, det vill säga omkring 50 år.

De som bor i de yttre förorterna är mindre mobila än de som bor närmare centrum. Då man jämför områden beror resultaten dock på vad man mäter: mäter man antalet delar av staden man regelbundet rör sig i är det de som bor i förorterna, i synnerhet i nordöstra och östra Helsingfors, som är mest mobila, medan de som bor närmare Helsingfors centrum rör sig i färre områden. En stor del av dem som bor i nordöstra och östra, liksom även västra och sydöstra, Helsingfors besöker däremot inte Helsingfors centrum särskilt ofta: även om de i genomsnitt besöker flest delar av staden, betyder det inte nödvändigtvis att centrum är ett av dem. Det samma gäller besök på olika centrala platser under det senaste året.

Familjebakgrunden är starkt kopplad till mobilitet i vuxenlivet. I synnerhet två dimensioner av ungdomslivet som är kopplade till familjebakgrunden har en inverkan på den rumsliga mobiliteten som vuxen: mängden kulturellt och ekonomiskt kapital man fick eller hade tillgång till. Det att man var intresserad av att läsa böcker och gå i skola, att ens föräldrar tog en ut på utflykter och på teater och muséer, att man deltog i ledd hobbyverksamhet, att familjen hade en personbil och reste utomlands, har en positiv koppling till hur mobil man är i dag. Kopplingen

avtar med åldern och är starkast för under 30-åringar. Dessa variabler har dock svag egen förklaringskraft då man kontrollerar för utbildningsnivå och ålder, eftersom kulturellt och ekonomiskt kapital har en koppling till vilken utbildningsnivå man har. Det sociala kapital man förvärvat i ungdomen har troligen även en koppling till senare mobilitet, men det har inte mätts i denna forskning.

Den rumsliga mobiliteten i ungdomen är kopplad till mobilitet i vuxenlivet. De som brukade besöka Helsingfors centrum ofta och röra sig i många delar av staden gör det även i dag i högre grad än de som inte var mobila i staden som unga. Hur lokalt aktivitetsrum man hade som tonåring hänger svagt ihop med hur lokalt aktivitetsrum man har i dag. Kopplingen är starkare för dem som bodde i Helsingfors som tonåringar: till exempel är en stor del av aktiviteterna nu belägna inom gångavstånd från hemmet för dem som inte besökte Helsingfors centrum ofta som unga. Effekten av mobiliteten i ungdomstiden på mobiliteten i vuxenlivet är mindre om man inte längre bor i samma stad eller omgivning som då: klart minst mobila är de som nu bor i samma stadsdel som då de var unga.

Grannskapets inverkan på framtida mobilitet är oklar. Det att man som tonåring bodde i de delar av staden som kännetecknas av lägre socioekonomisk status (nordöstra, östra och delar av västra Helsingfors) verkar inte hänga ihop med hur rumsligt mobil man är i dag. Tvärtom hör de som bodde i nordöstra, östra och västra Helsingfors som ungdomar till de mobilaste i dag, medan de som bodde i södra och mellersta Helsingfors nu är de minst mobila. Det finns alltså inte tydliga bevis för att grannskapet skulle ha en långsiktig effekt på rumslig mobilitet och användning av stadsrummet – familjen och mobilitetspraktikerna som ung verkar vara av större betydelse. Dock är det länge sedan största delen av enkätens respondenter var tonåringar, så den här forskningen ger inte nödvändigtvis en bild av den situation som dagens ungdomar lever i. Eftersom den socioekonomiska och etniska segregationen tilltagit i Helsingfors under 2000-talet är det möjligt att grannskapet kan ha en större inverkan på de erfarenheter och förkroppsligade normer och livsstilar som dagens unga tar till sig.

Hur rumsligt mobil man är i staden hänger ihop med hur mobil man är utanför staden. De som rör sig i flera delar av staden och ofta i de centrala delarna brukar också röra sig regelbundet i övriga delar av huvudstadsregionen, Nyland och Finland, samt utomlands. De som är mobila i staden reser även oftare utomlands än de som är mindre mobila. Även om analyserna i den här forskningen koncentrerar sig på mobilitet uttryckligen inom staden, vars gränser är konstgjorda och inte avgränsar naturliga aktivitetsrum, förutsäger mobilitet i staden ganska väl

mobilitet överlag. Det att man inte är rumsligt mobil i Helsingfors innebär alltså inte generellt sett att man skulle vara mycket mobil utanför staden, vilket hypotetiskt kunde vara fallet för dem som bor nära gränsen till en annan stad.

5.2 Om tolkning av resultaten

I tolkningen av forskningens resultat är det viktigt att notera att resultaten baserar sig på ett självselektionsurval och att de därför inte är statistiskt representativa för hela befolkningen. Högt utbildade och studerande är överrepresenterade medan lågt utbildade, särskilt de med högst grundskoleutbildning, samt över 60-åringar är underrepresenterade bland enkätstudiens respondenter. Dessutom är män mycket underrepresenterade bland respondenterna.

Den här forskningen visar på statistiskt signifikanta skillnader i mobilitet mellan olika socioekonomiska grupper, som skiljer sig enligt utbildningsnivå. Statistiskt signifikanta skillnader som baserar sig på individuella faktorer kan i regel ses som pålitliga. Utgångspunkten eller nollhypotesen är att det inte finns skillnader i mobilitet mellan olika grupper, alltså att till exempel utbildningsnivån inte hänger ihop med graden av mobilitet i staden. Då forskningens stickprov visar på tydliga skillnader mellan högt och lågt utbildade i hur mångsidigt de använder sig av stadsrummet finns det goda skäl att förkasta nollhypotesen. Risken för att göra ett typ ett fel, det vill säga förkasta en sann nollhypotes, kan bedömas vara väldigt liten i dessa fall: trots att stickprovet inte är representativt för hela befolkningen finns det inte orsak att tro att de lågt utbildade som valde att svara på enkäten i oproportionerligt hög grad skulle höra till de minst mobila, och vice versa. Respondenterna har rekryterats i femton stadsdelsgrupper på Facebook. Även om man knappast når stadsdelarnas alla olika befolkningsgrupper genom dessa stadsdelsgrupper, kan gruppernas profilering ses som rätt allmän, där den gemensamma nämnaren för medlemmarna är att de bor i eller har ett annat personligt förhållande till stadsdelen. Det är möjligt att de som är medlemmar i stadsdelsgrupper i allmänhet vore aktivare (och därmed något mobilare) än den genomsnittliga invånaren, men det kan inte bedömas troligt att en sådan slags selektivitet skulle variera betydligt mellan olika socioekonomiska grupper eller åldersgrupper.

Vilken förklaringskraft de förklarande variablerna de facto har kan inte fullständigt fastställas. Många av variablerna korrelerar med mobilitetsmått, men även sinsemellan. Eftersom de huvudsakligen använda metoderna är bivariata tester och korrelationer, och endast till en del multivariat regressionsanalys, finns det en risk för att enskilda variabler ges en för stor betydelse. Även om till exempel variabeln för kulturellt kapital förvärvat i ungdomen eller hur positivt

man ser på sin livssituation och framtid skulle korrelera med mobilitet, visar regressionsanalyserna att dessa variabler ofta inte har någon egen förklaringskraft då man kontrollerat för utbildningsnivå och ålder, eftersom de hänger tätt ihop med dessa. Om till exempel kulturellt kapital förvärvat i ungdomen inte har egen förklaringskraft då man kontrollerat för utbildningsnivå, betyder det att mängden kulturellt kapital i ungdomen är större, ju högre utbildning man har nu, och att variationen i mängden kulturellt kapital oberoende av utbildningsnivå – till exempel de lågt utbildade som har mycket kulturellt kapital från ungdomen, eller vice versa – inte förklarar variationen i responsvariabeln, det vill säga graden av mobilitet.

Tolkning av orsakssamband bör dock göras med stor försiktighet. Det är inte möjligt att fastställa vilka faktorer som faktiskt har ett kausalsamband till mobilitet – för att kunna göra sådana slutsatser krävs vidare forskning med andra forskningsmetoder. Att en stor del av variationen i mobilitet enligt regressionsanalyserna ”äts upp” av utbildningsnivå och ålder betyder ändå inte att de övriga faktorerna inte skulle kunna ha ett orsakssamband till mobilitet. Många av de förklarande variablerna fungerar som proxyvariabler för socioekonomisk status eller social klass, och av dem verkar utbildningsnivå ha den starkaste statistiska förklaringskraften. Huruvida det i verkligheten är just utbildningsbakgrunden direkt eller andra faktorer som orsakar högre eller lägre mobilitet är knappast allmängiltigt, utan torde variera individuellt. Utbildningsnivån kan hänga ihop med vilket slags arbete man har och var man väljer att bosätta sig, och genom det i vilka delar av staden man behöver röra sig i vardagen. Å andra sidan finns det säkert mobilitetspraktiker där inte just utbildningsnivån i sig, men nog de vanor och normer man lärt sig i barndomen, har en betydelse. De processer och samband som har med detta att göra kan den här forskningen inte ge svar på. Forskningens och slutledningarnas pålitlighet förstärks däremot av att den behandlar mobilitet med fyra olika mobilitetsmått som mäter olika slags mobilitetspraktiker, vilket ger en mer nyanserad bild av sambandet mellan förklarande faktorer och mobilitet än vad som vore möjligt om man skulle se på mobilitet som endast ett mått.

Där den här forskningen kan visa skillnader i mobilitet baserat på individuella faktorer innehåller tolkningen av områdesskillnader större osäkerheter. Det okontrollerade självselektionsurvalet innebär att den sociodemografiska och socioekonomiska sammansättningen av de områdesvisa stickproven inte är jämförbara. Visserligen skiljer dessa faktorer åt mellan områdena även på hela befolkningens nivå, men inte till den grad som i forskningens urval. Dessutom finns det icke-individuella och till stadsstrukturen hörande faktorer som kan påverka graden av

mobilitet i staden mellan stadens olika delar. De uppdagade och statistiskt signifikanta skillnaderna områden emellan ska ändå inte avfärdas som obetydliga, eftersom de trots allt berättar om skillnader i den verklighet respondenterna lever i. Generaliserande tolkningar som gäller stadsdelarnas befolkning bör dock göras med försiktighet. Liksom alla forskningens resultat, kan resultaten gällande områdesskillnader ses som riktgivande för hela populationen, men rapporterade kvantitativa resultat ska i sin exakthet tolkas representera endast forskningens stickprov.

5.3 Olika tidrumsliga upplevelser av staden

Den här avhandlingen har försökt förklara skillnader i rumslig mobilitet med socioekonomisk ställning, ålder, familjebakgrund och mobilitetspraktiker i ungdomstiden. Som bäst kan dessa faktorer förklara en fjärdedel av skillnaderna i mobilitet mellan respondenterna, och det är självklart att det finns många andra faktorer som påverkar var och hur mycket man rör sig i staden i vardagen. Som en del av livsstilen innebär mobilitet boendeval, aktiviteter och vardagsmobilitet, och påverkas av socioekonomiska faktorer genom preferenser, värderingar, resurser och begränsningar, av stadsregionens fysiska struktur samt av de institutionella aktörernas verksamhet (Ratvio 2012: 62).

Skillnaderna i rumslig mobilitet finns inte enbart på individuell nivå, utan även på områdesnivå, delvis som ett resultat av den ojämna geografiska fördelningen av människor med olika bakgrund. De som bor i de yttre förorterna, särskilt i nordöstra och östra Helsingfors, rör sig regelbundet i flest delar av staden, medan de som bor närmare centrum i södra, västra och mellersta Helsingfors (t.ex. Drumsö, Munksnäs, Berghäll) rör sig i färst delar av staden.

Det är troligt att dessa skillnader har stadsstrukturella orsaker: i och nära centrum finns mycket samhällsfunktioner, aktiviteter och service, vilket betyder att man lätt kan få sina vardagliga behov uppfyllda på ett kort avstånd från hemmet och inte därmed har ett behov att åka omkring i staden – och det är just i södra och mellersta Helsingfors där andelen aktiviteter inom gångavstånd från hemmet är störst. I de yttre och glesare bebyggda förorterna är arbetsplats- och servicetätheten betydligt glesare, vilket innebär att invånarna där är tvungna att resa längre sträckor i vardagen. Trots att förortsinvånarna i genomsnitt rör sig i fler delar av hela staden än de som bor i innerstaden är det viktigt att notera att de lågt utbildade som bor i många av de yttre förorterna ändå är mindre mobila än de lågt utbildade som bor i innerstaden. De möjligheter som stadsrummet erbjuder påverkar alltså hur mycket man är tvungen att röra på sig för

att nå dem – resurserna och möjligheterna att vara mobil avgör då i förhållande till stadsrummets möjligheter vad man har tillgång till och vilka aktiviteter man kan delta i (jmf. fi. *tarjومات* (eng. *affordances*) i t.ex. Kyttä 2003 och Kyttä m.fl. 2009). Tillgängligheten till olika funktioner, service och möjligheter kan alltså variera stort inte bara baserat på vilka transportmöjligheter man tillgång till, utan baserat på socioekonomisk ställning.

Även Hasanzadeh m.fl. (2019) kom fram till motsvarande resultat då de studerade människornas aktivitetsrum i huvudstadsregionen. Enligt dem kan ett litet aktivitetsrum antingen vara ett tecken på att man lyckats bygga en kompakt stad där man når aktiviteterna gående – eller ett tecken på social exkludering och dåliga förutsättningar för att vara mobil, beroende på kontexten. Den fysiska rörelsen är inte viktig i sig, men den möjliggör kontakt mellan människor i tid och rum (Urry 2012). Det att en person regelbundet rör sig i flera delar av staden betyder inte att personen får något mer ut av det än en som rör sig inom ett geografiskt mindre område, men aktivare. Därför bör man behandla rumslig mobilitet i bredare mening än endast aktivitetsrummets storlek. Ratvio (2012) behandlar den rumsliga mobiliteten som en del av människornas livsstil, där valet av boplatz strukturerar och ger uttryck för olika livsstilar. Den urbana livsstilen hos högt utbildade som bor i Helsingfors centrum kännetecknades bland annat av att en mycket stor del av aktiviteterna låg i innerstaden.

Ett utbrett aktivitetsrum hänger ihop med långa arbetsresor som görs med bil eller kollektivtrafik (Hasanzadeh 2019), och kan de facto minska antalet aktiviteter man hinner delta i: pendlingen tar tid från annan tidsanvändning och kan minska individens tidrumsliga prisma, det vill säga de tidrumsliga möjligheter hen har, om avståndet mellan de olika önskade aktiviteterna är långt. Lång arbetspendling har bevisats hänga ihop med sämre värderad livskvalitet (Stutzer & Frey 2008) och även Hasanzadeh m.fl. fann en koppling mellan stort aktivitetsrum och sämre välmående i sin studie i Helsingforsregionen, där de som tillbringade mest tid långt borta från hemmet kände sig mindre trygga i sitt bostadsområde. Motsvarande samband går inte att hitta i den här forskningens data – de som ser positivt på sin nuvarande livssituation samt framtid är något mobilare än de som är missnöjda med sin livssituation, och såväl de minst som de mest mobila tillbringar gärna tid i sitt bostadsområde.

Mobilitet är nära sammankopplat med förändring – förändring av till exempel geografiskt läge eller samhällelig ställning. Den rumsliga och sociala mobiliteten är också kopplade till varandra (Kaufmann m.fl. 2004). Den tidrumsliga upplevelsen är i varje fall annorlunda för den som är rumsligt mobil än för den som inte är det, eftersom den mobila åtminstone potentiellt får intryck

hen inte skulle få enbart i sitt grannskap, och praktiken att röra på sig i staden får en annan, större betydelse.

5.4 Social reproduktion genom tidrummet

Genom att bara kartlägga människornas rörelser och aktiviteter riskerar man enligt Crang (2001: 194) att skapa en kadaveraktig geografi, där människan inte ses som en aktör utan bara som ett objekt som rör på sig i tidrummet. I stället bör man enligt Crang se människor som genom sina handlingar skapar tidrummet. Tiden strukturerar vår existens: våra handlingar bygger vidare på det förflutna och utgör grunden till det kommande – händelserna hänger ihop i tid och rum (ibid.; Pred 1981). Den här avhandlingens främsta ambition har varit att koppla ihop människornas tidigare erfarenheter (från ungdomstiden) till framtida (det vill säga nutida) mobilitetspraktiker – med andra ord se hur människorna genom sina handlingar skapar sitt tidrum.

De som rörde sig i flera delar av Helsingfors eller besökte Helsingfors centrum ofta som tonåringar gör det i hög grad även i dag. Av dem som nu inte rör sig i flera delar av staden eller ofta besöker centrum hör en stor del till dem som inte heller gjorde det som tonåring. Det att man som tonåring hade många aktiviteter nära hemmet hänger svagt ihop med hur lokalt aktivitetsrum man har i dag, men kopplingen är starkare för dem som bodde i Helsingfors som unga. Mobilitetsmönstren ser olika ut för dem som bodde i Helsingfors och dem som bodde utanför huvudstadsregionen som unga: de som flyttat till Helsingfors som vuxna har betydligt färre aktiviteter nära hemmet och besöker Helsingfors centrum betydligt oftare. Detta hänger ihop med att de som flyttat till Helsingfors som vuxna till en högre grad är högt utbildade (högre högskoleutbildning) och sannolikt har flyttat till Helsingfors efter arbete – och arbetsplatserna är enligt forskningens data oftare i centrum för de högt utbildade än för de lågt utbildade. De som under större delen av sitt liv bott i samma miljö – till och med i samma bostadsområde – är på alla mobilitetsmått minst mobila och har ett mer lokalt betonat aktivitetsrum än andra.

Att framtida handlingsalternativ och val påverkas av tidigare erfarenheter syns alltså rätt tydligt i forskningens data. Att man är rumsligt mobil, liksom att man bott på olika ställen, ger nya erfarenheter, exponering för nya intryck och öppnar upp nya möjligheter. Att röra sig i olika miljöer kan leda till nya sociala kontakter som inte varit möjliga att knyta i den från tidigare bekanta omgivningen, och ökar personens nätverkskapital (Urry 2012). Mängden nätverkskapital (och övriga former av kapital) tenderar att hänga ihop med socioekonomisk ställning: till

exempel visade Tarkiainen (2008) i sin pro gradu -avhandling att personer med låg socioekonomisk status och högre ålder har mindre sociala nätverk och mer lokala liv än de som har en hög socioekonomisk ställning i Helsingfors.

Även i den här forskningen är kopplingen mellan socioekonomisk ställning samt ålder med rumslig mobilitet stark. De som har en hög utbildning är mobilare i staden med alla de använda måtten – det vill säga de rör sig regelbundet i fler delar av staden, besöker Helsingfors centrum oftare, har en mindre andel av sina aktiviteter inom gångavstånd från hemmet och har besökt flera enskilda utvalda platser i staden än de som har en låg utbildning. Utbildningsnivån hänger också tätt ihop med huruvida man reser utomlands varje år, och de som är mobila inom staden är också överlag mer mobila även i övriga huvudstadsregionen, Nyland och Finland än de som är mindre mobila.

Komprimeringen av tid och rum har inneburit att de sociala banden eller nätverken, liksom följaktligen även individernas livsbanor, är allt mindre platsbundna – vilket även betyder att man måste vara mobil för att vara socialt integrerad i samhället (Cass m.fl. 2005; Sheller & Urry 2006). Alla har ändå inte lika tillgång till (nätverks)kapital och lika förutsättningar att vara mobila – vilket den här forskningen åtminstone inte motbevisar, även om de använda metoderna inte kan ge en inblick i de individuella mobilitetspraktikernas orsaker.

Resultaten ger ändå orsak att tro att mobilitetspraktikerna inte är något som är oberoende av de omgivande sociala strukturerna, däribland familjen. Man kunde säga att tiden på individuell nivå strukturerar människans existens genom habitus: genom socialisation från sin omgivning lär människan sig normer och sätt att uppträda, det vill säga en kollektiv livsstil för personer som delar samma sociala position (Bourdieu 1990). Denna habitus är tätt kopplad till tidrummet – den sociala världen är enligt Bourdieu (1986) ackumulerad historia. Habitus, liksom en del av det kulturella kapitalet, är förkroppsligade kunskaper, som förvärvas med tiden, samtidigt som det är svårt att göra sig av med det.

Studier från olika länder i Mellan- och Nordeuropa visar en tydlig koppling mellan barns familjebakgrund och mobilitet i staden. Barn med låg socioekonomisk ställning och barn med invandrabakgrund rör sig på ett mindre område i staden, vilket i segregerade städer följaktligen syns på områdesnivå så att barn från vissa stadsdelar är immobila i staden (t.ex. Karsten 1998; van der Burgt 2006; den Besten 2010). De barn som är mobila deltar också oftare i ledd hob-

byverksamhet, medan barn från familjer med lägre socioekonomisk status har färre fritidssysselsättningar (ibid.; Blomdahl m.fl. 2017), men ett mer personligt och djupt förhållande till det egna grannskapet (Book 2012; Gough & Franch 2005).

Vilken koppling familjebakgrunden har till mobilitet i vuxenlivet undersöktes i den här forskningen genom olika påståenden om livet som tonåring – till exempel om huruvida respondenten hade hobbyer som ung. Svaren analyserades som fem summavariabler, varav de som mest korrelerade med nivån av rumslig mobilitet var två variabler för kulturellt kapital (intresse för att läsa och gå i skolan, samt att man gick på utflykter, museum och teater med sina föräldrar) och en variabel för ekonomiskt kapital (bl.a. att man hade hobbyer och att man brukade resa utomlands med sin familj). Eftersom en individ med mycket kulturellt kapital tenderar att samla på sig även ekonomiskt kapital och en hög utbildning försvinner dock de enskilda variablernas förklaringskraft då man beaktar de övriga variablerna.

Tiden strukturerar även livet i grannskapen. Enligt Sampson (2012) är framtiden kodad i grannskapets förgångna i ett slags ”socialt DNA”, som formar uppfattningar, personliga förhållanden och beteende i och utanför de enskilda grannskapen. I den här forskningen kan man dock inte se att respondenter som vuxit upp i socialt och ekonomiskt utsatta delar av staden skulle vara mindre mobila än de som vuxit upp i mer välbärgade områden – däremot hör de som bor kvar i samma bostadsområde som de bodde i som unga nu till de minst mobila. Det finns alltså inte bevis för att grannskapet skulle ha långsiktiga effekter på rumslig mobilitet och användning av stadsrummet, utan det centrala är familjebakgrunden och de individuella mobilitetspraktikerna. Hur den tilltagande segregationen påverkar dagens ungdomar och deras mobilitetspraktiker är dock fortfarande okänt och bör undersökas i vidare forskning.

5.5 Exponering för segregation

Var i staden man rör sig och hur mycket man exponeras för segregation varierar enligt många studier baserat på social klass och etnisk härkomst. Personer med låg socioekonomisk ställning tenderar att röra sig främst i områden där andra som har en låg socioekonomisk ställning rör sig och bor (bl.a. Shareck m.fl. 2014; Wang & Li 2016; Krivo m.fl. 2013). Det samma gäller även för etniska minoriteter (Järv m.fl. 2015).

Forskningsupplägget i den här forskningen var inte ett sådant att ett ingående svar kunde ges på till vilken grad människorna i Helsingfors exponeras för segregation eller upplever multi-kontextuell segregation i sin vardag. Segregationsinfallsvinkeln snarare motiverar varför den här studien och överlag forskning i stadsbornas rumsliga mobilitet är viktig: segregation kan

inte studeras som endast ett plats-baserat, statistiskt fenomen, utan kan upplevas i vardagslivets alla domäner – och beror på var och hur mycket man rör sig utanför sitt hem (t.ex. van Ham & Tammaru 2016; Park & Kwan 2018).

Eftersom studien befattar läget av respondenternas aktivitetsplatser i grovt regional skala och i förhållande till hemmet och Helsingfors centrum är det ändå möjligt att avläsa vissa tendenser som kan vara kopplade till exponering för segregation ur enkätdata. Att dra definitiva slutsatser vore dock problematiskt, eftersom stickprovet inte är representativt för hela befolkningen i staden eller de olika stadsdelarna. Dessutom berättar forskningens data inget om den temporala strukturen av stadsrummets användning – om man vill studera exponering för segregation är man intresserad av *samnärvaron* i stadsrummet, huruvida man ser varandra och har personliga kontakter till människor från olika sociala klasser. Den här forskningen ger däremot bara en indikation av vilka områden respondenterna över huvud taget rör sig i samt till vilken grad deras aktiviteter är belägna utanför grannskapet de bor i.

De som bor i områden som karakteriseras av låg socioekonomisk status – främst nordöstra och östra Helsingfors – rör sig i medeltal i flest delar av staden. Det skulle kunna innebära att de följaktligen exponeras för många människor som inte bor i samma grannskap eller del av staden. De övriga måtten för rumslig mobilitet visar ändå att de som bor i nordöstra och östra Helsingfors är minst mobila – de besöker Helsingfors centrum mer sällan, har besökt färst olika platser i staden under det senaste året och har en större andel av sina aktivitetsplatser inom gångavstånd från hemmet. Att de trots det rör sig i flest delar kan ha att göra med tillgången till olika slags samhällsfunktioner och service (kap. 5.3). Respondenterna från nordöstra och östra Helsingfors är i genomsnitt lägre utbildade än respondenterna från övriga stordistrikt. Att det blir oklart till vilken grad det finns en eventuell grannskapseffekt som skulle hämma eller öka graden av mobilitet oberoende av utbildningsnivå är ändå inte väldigt relevant ifall det är, som resultaten föreslår, så att de lägst utbildade från de socialt och ekonomiskt mest utsatta (dvs. mest segregerade) stadsdelarna rör på sig väldigt lite i stadsrummet.

Det finns inte stora skillnader i hur stor del lågt och högt utbildade som rör sig i olika delar av staden. Södra stordistriktet, där centrum är beläget och som besöks regelbundet av de flesta respondenter, är ett undantag: fler än fyra av fem respondenter med högre högskoleutbildning rör sig regelbundet där, men av alla dem med lägre utbildning än det är det färre än två av tre som gör det. Samma åtskillnad syns även i hur ofta respondenterna besöker Helsingfors cent-

rum. Man kunde alltså säga att Helsingfors centrum till viss mån är de högt utbildades territorium – innerstaden är inte en lika stor del av alla Helsingforsbors vardag och det är de högt utbildade som å ena sidan *har*, men å andra sidan också *ser* fler alternativ och möjligheter för aktiviteter där. De högt utbildade arbetar högre grad i centrum, men de högt utbildade har också besökt fler centrala platser i innerstaden under det senaste året än vad de lägre utbildade gjort.

De som inte besöker södra Helsingfors regelbundet bor framför allt i Malm, Gårdsbacka, Mellungsbacka, Nordsjö och Gamlas. De alla karakteriseras av låg socioekonomisk status och det är sannolikt att det är boende i bland annat dessa områden som löper den största risken att exponeras mest för segregation, det vill säga att inte i sin vardag se och träffa människor från andra sociala klasser. Å andra sidan är det i forskningens data fler högt utbildade som rör sig i östra Helsingfors än som bor där, vilket till en del eventuellt minskar nivån av exponering för segregation för de lågt utbildade som bor där. Hur som helst krävs vidare forskning i den multi-kontextuella segregation stadsborna upplever innan några definitiva slutsatser om ämnet kan dras.

De minst mobila bor alltså i synnerhet i de socialt och ekonomiskt mest utsatta förorterna, men även bland dem som bor närmare centrum, i till exempel Munkshöjden och Berghäll, finns många som hör till de överlag minst mobila. Att vara mobil eller immobil har ändå helt olika betydelser beroende på var man bor. Nivån av mobilitet hänger inte direkt ihop med vilka människor man exponeras för eller samnärvarar med i stadsrummet och vilka samhällsfunktioner, aktiviteter samt vilken service man har tillgång till. Den som inte är särskilt mobil och bor i ett mer urbant grannskap i närheten av Helsingfors centrum har troligen många välbärgade grannar, tillgång till många olika slags service och aktiviteter i sitt grannskap och exponeras för många olika slags människor nära sitt hem, såväl grannar som andra som rör sig i området. Risken att utsättas för social isolering i betydelsen att kontaktytorna till det vanliga samhället blir få är avsevärt mindre i ett centralt, välbärgat och eftertraktat område än i en socialt och ekonomiskt utsatt förort med anhopad fattigdom och arbetslöshet. Ur ett segregations- och ojämlikhetsperspektiv är det alltså (im-)mobiliteten bland dem som bor i utsatta områden som man bör fästa mest uppmärksamhet vid. Den här forskningen har visat att respondenterna från många av dessa områden i medeltal är de minst mobila i staden.

5.6 Frågor för fortsatt forskning

I den här avhandlingen har Helsingforsbornas rumsliga mobilitet och dess koppling till socioekonomiska faktorer undersökts genom en enkätstudie. Mätningnivån var både temporalt och

rumsligt grov och fokus var mest på aktivitetsplatsernas läge i förhållande till det egna grannskapet och Helsingfors centrum i stället för exakta platser. Fortsatta studier i rumslig mobilitet och exponering för segregation kunde med fördel utnyttja till exempel mjuk-GIS-metoder eller positionsdata från mobiltelefoner för att utreda människornas tidrumsliga beteende och exponering för segregation i Helsingfors och huvudstadsregionen. Fördelen med mobilpositionsdata vore möjligheten att analysera direkta platsdata av ett stort antal människor från samma tidpunkt, vilket kunde visa exempelvis mönster i hur invånare från olika stadsdelar och grannskap möts eller är åtskilda i stadsrummet.

Den här forskningen ger en bild av överlag rätt mobila stadsbor, som vant rör sig i olika delar av staden och ofta besöker olika platser i centrum. Ändå är det till exempel en sjättedel av respondenterna som inte besöker Helsingfors centrum månatligen. Då mobiliteten i stadsrummet är tydligt kopplad till utbildningsnivån, och de lågt utbildade, särskilt de med endast grundskoleutbildning, är kraftigt underrepresenterade i den här forskningens urval, är det möjligt att det bland stadsborna finns sådan immobilitet som inte snappats upp av den här forskningen. Därför finns det ett behov för fortsatt forskning i hur olika socioekonomiska grupper använder och rör sig i stadsrummet, vilka restriktioner som begränsar den rumsliga mobiliteten och hur detta påverkar människornas vardagliga liv och livsbanor. Det vore även viktigt att i framtiden också undersöka invandrades och andra minoriteters erfarenheter av stadsrummet och hur erfarenheterna och upplevelsen av stadsrummet påverkar livsbanorna för dem, som från början har få kontakter till det finländska samhället.

Förutom ur ett segregationsperspektiv vore vidare forskning i hur människorna rör på sig i staden viktig ur ett tillgänglighetsperspektiv. Tillgängligheten till olika service och möjligheter har studerats främst ur transportsättets synvinkel (t.ex. Salonen 2014; Tenkanen m.fl. 2016) – hur väl man når olika service från olika delar av staden med bil, kollektivtrafik samt cyklande och gående – men huruvida och hur snabbt man når en viss plats med olika transportsätt handlar om potentiell tillgänglighet, inte om huruvida människorna i verkligheten utnyttjar den potentiella tillgängligheten och är mobila. Det vore viktigt att veta om det finns människor eller hela områden där invånarna inte har tillgång till viss service på grund av att de inte är eller har möjlighet att vara mobila i staden. Till exempel finns det stora skillnader stadsdelar emellan i hur stor del av de unga som fortsätter sina studier efter grundskolan i gymnasiet eller yrkesskola (Ranto 2018). Vilken koppling har denna differentiering till socioekonomisk segregation, social reproduktion i grannskapet och tillgänglighet till exempelvis gymnasieskolor?

Den här forskningens resultat visar en tydlig koppling mellan såväl utbildningsnivå som ungdomslivets erfarenheter och rumslig mobilitet i staden. Det finns alltså skäl att tro att användningen av stadsrummet differentieras i barndomen baserat på familjens socioekonomiska bakgrund, vilket skulle vara i linje med andra europeiska studier om barnens rumsliga mobilitet i staden. Att inte röra sig i samma delar av staden med personer från till exempel andra socioekonomiska grupper kan ha långsiktiga konsekvenser på användningen av stadsrummet – både individuellt och för andra människor. Till exempel Johansson & Hammaréns (2010) studie i Sverige, som visade att unga med invandrarbakgrund inte kände sig hemma i innerstadsgymnasiet, är ett gott exempel på hur den symboliska ordningen av tid och rum lär oss ”vem och vad vi är i samhället (Harvey 1989: 214), där var vi rör oss i staden skapar mentala bilder om vems olika delar av staden är – hur vi uppfattar territorier i staden (Golledge & Stimson 1997: 279–280).

I fortsatt forskning om rumslig mobilitet i staden vore det viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur väl barn och unga med olika familjebakgrund och från olika delar av staden *känner sig hemma* på olika platser i staden (jmf. van der Burgt 2006). Att inte bara se på hur de använder stadsrummet och hur ofta de besöker olika platser av staden – det finns olika praktiska orsaker till att alla inte använder stadsrummet på samma sätt – men att se på *hur bekanta* de är med att röra sig i olika delar av staden: är det naturligt för dem att röra sig till exempel på centrala platser i staden? Det här är viktigt eftersom rumslig mobilitet kan bidra till social mobilitet (Kaufmann m.fl. 2004), och den här forskningen visar att de som bor kvar i samma bostadsområde som då de var unga samt de som var minst mobila som unga fortfarande hör till de minst mobila. Om det finns ungdomar som knappt rör sig utanför sitt eget grannskap och inte har erfarenheter av olika slags platser i staden finns det alltså skäl att vara orolig för vilka alternativ dessa unga ser för sin framtid, särskilt om de kommer från familjer och grannskap med låg socioekonomisk status.

Det finns anekdotiska observationer om att en del ungdomar bosatta i stadens socialt och ekonomiskt mer utsatta områden inte är rumsligt mobila i staden och till och med aldrig har besökt Helsingfors centrum. Den här forskningen har inte kunnat ge vetenskaplig kunskap om just detta, eftersom forskningens fokus varit på vuxna människor, men har däremot visat att mobilitetspraktiker och graden av rumslig mobilitet i staden är något som för många består från ungdomen till vuxenlivet. I en stad där den socioekonomiska och etniska segregationen inte verkar avta, och de sociala skillnaderna *inom* enskilda grannskap följaktligen blir mindre, kan

en immobilitetskultur bland de socialt och ekonomiskt mest utsatta ungdomarna potentiellt leda till en social isolering där kontaktytorna till det ”vanliga” samhället blir få.

Över 70 procent av den här forskningens respondenter är över 30 år gamla. Det betyder att resultaten om mobilitetens koppling till ungdomstidens erfarenheter nödvändigtvis inte berättar om den verklighet som dagens ungdomar lever i. Det är till exempel möjligt att bostadsområdet, i och med ökande segregation och eventuella grannskapseffekter, i dag har en mycket starkare koppling till ungdomarnas mobilitet än vad den här forskningen kan bekräfta. Därför vore det viktigt att kommande forskning skulle se på de tidrumsliga verkligheter dagens barn och ungdomar i olika delar av staden och med olika familjebakgrund lever i.

Förutom att få kunskap om hurdana skillnader det finns mellan olika barn gällande rumslig mobilitet samt användning av och uppfattningar om stadsrummet vore det viktigt att söka orsaker till skillnaderna – varför är det så att de med färre resurser har ett mer lokalt aktivitetsrum än andra och inte besöker olika platser i staden lika fritt som andra? Om man känner till orsakerna är det också lättare att hitta de medel med vilka man kan stöda de barn och unga vars erfarenheter av stadsrummet av en eller annan orsak är begränsade. Till exempel skolan kunde stöda barnen i att lära känna och känna sig hemma i olika slags miljöer, stadsdelar och platser i staden. I Helsingfors tillämpas idén om att använda hela staden som inlärningsmiljö. Hur idén tillämpas i praktiken och i olika skolor, samt vilken betydelse det har för till exempel framtida användning av stadsrummet för barn från olika sociala klasser, vore ett intressant ämne för forskning.

5.7 Avslutande ord

Den här avhandlingen har visat att det finns skillnader i mobilitet i och användningen av stadsrummet i Helsingfors. Forskningens resultat är av samhällelig betydelse, eftersom de visar att såväl familjebakgrund som de rumsliga erfarenheter man har av staden i ungdomen har en koppling till mobilitet i staden i vuxenlivet. En del av det i ungdomen förvärvade eller tillgängliga kulturella och ekonomiska kapitalets förklaringskraft försvinner då man beaktar respondenternas utbildningsnivå, vilket ytterligare bekräftar den sociala reproduktionens betydelse: om barnen ärver sina föräldrars utbildningsnivå, ärver de även med stor sannolikhet åtminstone en del av det stadsrumsliga beteendet. Forskningen visar alltså att socioekonomisk status hänger ihop med rumslig mobilitet i staden, och att det verkar vara något som börjar byggas på en persons habitus redan som ung.

Forskningens resultat ger en antydning om att kopplingen mellan ungdomslivets erfarenheter och den rumsliga mobiliteten i staden som vuxen kan vara mycket större än vad man tidigare trott. Lågt utbildade personer, i synnerhet de som inte har en utbildning efter grundskolan, var underrepresenterade i forskningen. Då resultaten visar att en låg utbildningsnivå är kopplad till lägre nivå av mobilitet, är det möjligt att det finns sådan immobilitet bland stadens invånare som den här forskningen inte på grund av urvalsmetoden kunnat snappa upp. Resultaten understryker behovet av att fortsätta forska i människornas, särskilt de med färre resurser, rumsliga mobilitet i staden.

Litteratur

- Allen, Kim & Sumi Hollingworth (2013). 'Sticky Subjects' or 'Cosmopolitan Creatives'? Social Class, Place and Urban Young People's Aspirations for Work in the Knowledge Economy. *Urban Studies* 50:3, ss. 499–517.
- Bernelius, Venla (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. *Undersökningar* 2013:1, 226 s. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- Bernelius, Venla & Katja Vilkkama (2019). Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families. *Urban Studies* 56:15, ss. 3095–3116.
- Biordi, Diana Luskin & Nicholas R. Nicholson (2013). Social isolation. *I verket* Lubkin, Irene Molof & Pamala D. Larsen (red.) *Chronic illness: Impact and intervention*, ss. 85–115, 8 uppl. Burlington: Jones & Barlett Learning.
- Blomdahl, Ulf, Stig Elofsson, Karolina Bergmark & Linda Léngheden (2017). *Ung livsstil Malmö. En studie av ungdomar i högstadiet*. 130 s. Malmö: Malmö stad.
- Book, Karin (2012). *Rörelser i staden. En studie av ungas fysiska aktiviteter och geografiska rörlighet i tre områden i Malmö*. 28 s. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Boterman, Willem R. & Sako Musterd (2016). Cocooning urban life: Exposure to diversity in neighbourhoods, workplaces and transport. *Cities* 39, ss. 139–147.
- Bourdieu, Pierre (1986). The forms of capital. *I verket* Richardson, J. (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood, ss. 241–258.
- (1990). *Praktiskt förnuft: Bidrag till en handlingsteori*. 202 s. Göteborg: Daidalos.
- Burgess, Ernest W. (1925 [1984]). The Growth of the City: An Introduction to a Research Project. *I verket* Park, Robert E., Ernest W. Burgess & Roderick D. McKenzie (red.). *The City*. 239 s. Chicago: The University of Chicago Press.
- Cass, Noel, Elizabeth Shove & John Urry (2005). Social exclusion, mobility and access. *The Sociological Review* 53:3, ss. 539–555.
- Crang, Mike (2001). Rhythms of the city. *I verket* May, Jon & Nigel Thrift (red.) *Timespace: geographies of temporality*. 323 s. London/New York: Routledge.
- Cresswell, Tim (2006). *On the move: Mobility in the modern western world*. 327 s. New York: Routledge.
- (2010). Towards a politics of mobility. *Environment and Planning D: Society and Space* 28, ss. 17–31.
- Creswell, John W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 3 uppl., 260 s. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Church, Andrew, Martin Frost & Karen Sullivan (2000). Transport and social exclusion in London. *Transport Policy* 7, ss. 195–205.
- Cowgill, Donald O. & Mary S. Cowgill (1951). An index of segregation based on block statistics. *American Sociological Review* 16: 6, ss. 825–831.
- den Besten, Olga (2010). Visualising Social Divisions in Berlin: Children's After-School Activities in Two Contrasted City Neighbourhoods. *Forum: Qualitative Social Research* 11:2, art. 35.
- DeSante, Christopher D. (2011). Revisiting Reliability: The Misuse of Cronbach's Alpha in Political Science. *APSA 2011 Annual Meeting Paper*, 21 s. Tillgänglig: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1903233> Hämtad: 4 juni 2020.
- Duncan, Otis Dudley & Beverly Duncan (1955). A Methodological Analysis of Segregation Indexes. *American Sociological Review* 20: 2, ss. 210–217.
- Eerola, Essi & Tuukka Saarimaa (2019). Asuinalueiden segregatio ja naapurustovaikutukset. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 115:2, ss. 238–253.

- Ellegård, Kajsa (2019). *Thinking Time Geography: Concepts, Methods and Applications*. 160 s. London/New York: Routledge.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8 uppl., 266 s. Tammerfors: Vastapaino.
- Galster, George C. (2012). The Mechanism(s) of Neighbourhood Effects: Theory, Evidence, and Policy Implications. *I verket van Ham, Maarten, David Manley, Nick Bailey, Ludi Simpson & Duncan Macleannan (red.) Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, ss. 23–56. Dordrecht, New York: Springer.
- Golledge, Reginald G. & Robert J. Stimson (1997). *Spatial Behavior: A geographic perspective*. 620 s. New York: Guilford Press.
- Gough, Katherine V. & Monica Franch (2005). Spaces of the Street: Socio-spatial Mobility and Exclusion of Youth in Recife. *Children's geographies* 3:2, ss. 149–166.
- Griffith, Daniel A. (2005). Effective Geographic Sample Size in the Presence of Spatial Autocorrelation. *Annals of the Association of American Geographers* 95:4, ss. 740–760.
- Groves, Robert M. (2004). *Survey methodology*. 424 s. Hoboken, New Jersey: Wiley.
- Hannam, Kevin, Mimi Sheller & John Urry (2006) Editorial: mobilities, immobilities and moorings. *Mobilities* 1:1, ss. 1–22.
- Hamnett, Chris (1994). Social Polarisation in Global Cities: Theory and Evidence. *Urban Studies* 31:3, ss. 401–424.
- Harvey, David (1989). *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. 378 s. Oxford: Blackwell.
- Hasanzadeh, Kamyar, Tiina Lyytikäinen & Marketta Kyttä (2018). A place-based model of local activity spaces: individual place exposure and characteristics. *Journal of Geographical Systems* 20, ss. 227–252.
- Hasanzadeh, Kamyar, Michal Czepkiewicz, Jukka Heinonen, Marketta Kyttä, Sanna Ala-Mantila, & Juudit Ottelin (2019). Beyond geometries of activity spaces: A holistic study of daily travel patterns, individual characteristics, and perceived wellbeing in Helsinki metropolitan area. *The Journal of Transport and Land Use* 12:1, ss. 149–177.
- Hedman, Lina, David Manley, Maarten van Ham & John Östh (2015). Cumulative exposure to disadvantage and the intergenerational transmission of neighbourhood effects. *Journal of Economic Geography* 15, ss. 195–215.
- Hine, Julian (2009). Transport and social exclusion. *International Encyclopedia of Human Geography*, ss. 429–434. Amsterdam: Elsevier.
- Hägerstrand, Torsten (1970). What about people in regional science? *Papers of the Regional Science Association* 24, ss. 7–21.
- (1989). Reflections on "What about people in regional science?" *Papers of the Regional Science Association* 66, ss. 1–6.
- Jamieson, Lynn (2000). Migration, place and class: youth in a rural area. *The Sociological Review* 48:2, ss. 203–223.
- Johansson, Thomas & Nils Hammarén (2010). Konsten att välja rätt spårvagn: En studie av segregation, skolval och unga människors studieplaner. *Sociologisk Forskning* 47:1, ss. 51–71.
- Johnson, Björn (2001). Aktörer, strukturer och sociala strukturer. *Statsvetenskaplig Tidskrift* 104:2, ss. 97–114.
- Junnilainen, Lotta (2019). *Lähiökylä*. Doktorsavhandling, Helsingfors universitet. 343 s. Tammerfors: Vastapaino.
- Järv, Olle, Rein Ahas & Frank Witlox (2014). Understanding monthly variability in human activity spaces: A twelve-month study using mobile phone call detail records. *Transportation Research Part C* 38, ss. 122–135.

- Järv, Olle, Kerli Müürisepp, Rein Ahas, Ben Derudder & Frank Witlox (2015). Ethnic differences in activity spaces as a characteristic of segregation: A study based on mobile phone usage in Tallinn, Estonia. *Urban Studies* 92:14, ss. 2680–2698.
- Karsten, Lia (1998). Growing Up in Amsterdam: Differentiation and Segregation in Children's Daily Lives. *Urban Studies* 35:3, ss. 565–581.
- (2011). Children's Social Capital in the Segregated Context of Amsterdam: An Historical-geographical Approach. *Urban Studies* 48:8, ss. 1651–1666.
- Karvonen, Sakari & Ossi Rahkonen (2002). Kuka vastustaa koulutusta? Kouluväestönsuuden alueelliset erot Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 67:4, ss. 324–332.
- Kauppinen, Timo M. (2004). Asuinalueen ja perhetaustan vaikutukset helsinkiläisnuorten keskiasteen tutkintojen suorittamiseen. *Undersökningar* 2004:6, 223 s. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- Kaufmann, Vinfred, Manfred Max Bergman & Dominique Joye (2004). Motility: mobility as capital. *International Journal of Urban and Regional Research* 28:4, ss. 745–756.
- Kemppainen, Teemu (2017). Disorder and insecurity in a residential context : A study focusing on Finnish suburban housing estates built in the 1960s and 1970s. *Undersökningar* 2017:2, 198 s. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- Kemppainen, Teemu, Marko Elovainio, Matti Kortteinen & Mari Vaattovaara (2020). Involuntary staying and self-rated health: A multilevel study on housing, health and neighbourhood effects. *Urban Studies* 57:5, ss. 1049–1067.
- Kivinen, Osmo, Juha Hedman & Päivi Kaipainen (2012). Koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuus Suomessa: Eriarvoisuuden uudet ja vanhat muodot. *Yhteiskuntapolitiikka* 77:5, ss. 559–566.
- Kortteinen, Matti & Mari Vaattovaara (2015). Segregation aika. *Yhteiskuntapolitiikka* 80:6, ss. 562–574.
- Krivo, Lauren J., Heather M. Washington, Ruth D. Peterson, Christopher R. Browning, Catherine A. Calder & Mei-Po Kwan (2013). Social isolation of disadvantage and advantage: The reproduction of inequality in urban space. *Social Forces* 92:1, ss. 141–164.
- Kwan, Mei-Po (2012). The Uncertain Geographic Context Problem. *Annals of the Association of American Geographers* 102:5, ss. 958–968.
- Kyttä, Marketta (2003). Children in outdoor contexts: Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus* A 28, 119 s. Esbo: Tekniska högskolan.
- Kyttä, Marketta, Anna Broberg & Maarit Kahila (2009). Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani ympäristö. *Yhdyskuntasuunnittelu* 47:2, ss. 6–25.
- Legeby, Ann (2013). Patterns of co-presence: Spatial configuration and social segregation. *Trita-ARK. Akademisk avhandling* 2013:1, 353 s. Stockholm: Kungliga tekniska högskolan.
- Legendre, Pierre & Louis Legendre (2012). *Numerical Ecology*. 990 s. Amsterdam: Elsevier.
- Lenntorp, Bo (1999). Time-geography – at the end of its beginning. *GeoJournal* 48, ss. 155–158.
- Lucas, Karen, John Bates, José Moore & Juan Antonio Carrasco (2016). Modelling the relationship between travel behaviours and social disadvantage. *Transport Research Part A* 85, 157–173.
- Lundquist, Lennart (1984). Aktörer och strukturer. *Statsvetenskaplig tidskrift* 87:1, ss. 1–22.
- Manley, David, Maarten van Ham & Lina Hedman (2020, kommande): Inherited and Spatial Disadvantages: A Longitudinal Study of Early Adult Neighborhood Careers of Siblings. *Annals of the American Association of Geographers*.
- Marcinčzak, Szymon, Sako Musterd, Maarten van Ham & Tiit Tammaru (2016). Inequality and rising levels of socio-economic segregation: lessons from a pan-European comparative

- study. *I verket* Tammaru, Tiit m.fl. (red.). *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities East meets West*, ss. 358–382.
- Marcuse, Peter (1997). The Enclave, the Citadel, and the Ghetto: What has Changed in the Post-Fordist U.S. City. *Urban Affairs Review* 33:2, ss. 228–264.
- Massey, Doreen (1991). A Global Sense of Place. *Marxism Today*, June 1991, ss. 24–29.
- Massey, Douglas S. & Nancy A. Denton (1988). The Dimensions of Residential Segregation. *Social Forces* 67:2, ss. 281–315.
- Merriman, Peter (2009). Mobility. *International Encyclopedia of Human Geography*, ss. 134–143. Amsterdam: Elsevier.
- Musterd, Sako, Roger Andersson, George Galster & Timo K. Kauppinen (2008). Are immigrants' earnings influenced by the characteristics of their neighbours? *Environment and Planning A* 40, ss. 785–805.
- Musterd, Sako, Szymon Marcińczak, Maarten van Ham & Tiit Tammaru (2017). Socioeconomic segregation in European capital cities. Increasing separation between poor and rich, *Urban Geography* 38:7, ss. 1062–1083.
- Nardi, Peter M. (2014). *Doing Survey Research : a guide to quantitative methods*. 3 uppl., 257 s. New York: Routledge.
- NOA = Nationella operativa avdelningen (2017). *Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Tillgänglig: <https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf> Hämtad: 9 mars 2020.
- Nieuwenhuis, Jaap, Tiit Tammaru, Maarten van Ham, Lina Hedman & David Manley (2020). Does segregation reduce socio-spatial mobility? Evidence from four European countries with different inequality and segregation contexts. *Urban Studies* 57:1, ss. 176–197.
- Nightingale, Carl H. (2012). *Segregation : a global history of divided cities*. 517 s. Chicago: University of Chicago Press.
- Nordbakke, Susanne (2019). Children's out-of-home leisure activities: changes during the last decade in Norway. *Children's Geographies* 17:3, ss. 347–360.
- OECD (2018). *Divided Cities: Understanding Intra-urban Inequalities*. Paris: OECD Publishing. doi.org/10.1787/9789264300385-en.
- Oppenchain, Nicolas (2014). Teenagers' Mobilities and Sense of Belonging in the Parisian Sensitive Urban Areas. *I verket* Watt, Paul & Peer Smets (red.) *Mobilities and Neighbourhood Belonging in Cities and Suburbs*, ss. 145–163. London: Palgrave Macmillan.
- Park, Robert Ezra (1925 [1952]). The Urban Community as a Spatial Pattern and Moral Order. *Publications of the American Sociological Society* XX, ss. 1–14. Omtryckt i *verket* Hughes, Everett Cherrington m.fl. (red.) *Human communities. The city and human ecology. The collected papers of Robert Ezra Park, Volume II*, ss. 165–177. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Park, Yoo Min & Mei-Po Kwan (2018). Beyond residential segregation: A spatiotemporal approach to examining multi-contextual segregation. *Computers, Environment and Urban Systems* 71, ss. 98–108.
- Patterson, Zachary & Steven Farber (2015). Potential Path Areas and Activity Spaces in Application: A Review. *Transport Reviews* 35:6, ss. 679–700.
- Piketty, Thomas (2015). *Kapitalet i det tjugoförsta århundradet*. 672 s. Stockholm: Karneval förlag.
- Pred, Allan (1981). Social Reproduction and the Time-Geography of Everyday Life. *Geografiska Annaler B* 63:1, ss. 5–22.
- Putnam, Robert (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. 541 s. New York: Simon & Schuster.

- Ranto, Sanna (2018). Nuorten koulutus Helsingissä - Tilanne peruskoulun päättämisen jälkeen. *Tilastoja* 2018:23, 12 s. Helsingfors: Helsingfors stad.
- Ratvio, Rami (2012). Elämää keskustassa ja kaupunkiseudun reunoilla: Urbaani ja jälkiesikauptungillinen elämäntyyli asumisen valinnoissa ja arkiliikkumisessa Helsingin seudulla. *Department of Geosciences and Geography* A15. 282 s. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Rokem, Jonathan & Laura Vaughan (2019). Geographies of ethnic segregation in Stockholm: The role of mobility and co-presence in shaping the 'diverse' city. *Urban Studies* 56:12, ss. 2426–2446.
- Romero Mikkelsen, Miguel & Pia Christensen (2009). Is Children's Independent Mobility Really Independent? A Study of Children's Mobility Combining Ethnography and GPS/Mobile Phone Technologies. *Mobilities* 4:1, ss. 37–58.
- Saikkonen, Paula, Katri Hannikainen, Timo Kauppinen, Jarkko Rasinkangas & Maria Vaalavuo (2018). Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. *Raportti* 2/2018. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd.
- Salmela-Aro, Katariina & Anna K. Chmielewski (2019). Socioeconomic Inequality and Student Outcomes in Finnish Schools. *I verket* Volante, Louis m.fl. (red.) *Socioeconomic Inequality and Student Outcomes: Cross-National Trends, Policies, and Practices*, ss. 153–168. Singapore: Springer.
- Salonen, Maria (2014). Analysing spatial accessibility patterns with travel time and distance measures: novel approaches for rural and urban contexts. Doktorsavhandling. *Department of Geosciences and Geography* A27. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Sampson, Robert J. (2012). *Great American City: Chicago and the enduring neighborhood effect*. 534 s. Chicago: University of Chicago Press.
- (2019). Neighbourhood effects and beyond: Explaining the paradoxes of inequality in the changing American metropolis. *Urban Studies* 56:1, ss. 3–32.
- Schnell & Yoav (2001). The Sociospatial Isolation of Agents in Everyday Life Spaces as an Aspect of Segregation. *Annals of the Association of American Geographers* 91:4, ss. 622–636.
- Schönfelder, Stefan & Kay W. Axhausen (2003). Activity spaces: measures of social exclusion? *Transport Policy* 10, ss. 273–286.
- Shareck, Martine, Yan Kestens & Katherine L. Frohlich (2014). Moving beyond the residential neighborhood to explore social inequalities in exposure to area-level disadvantage: Results from the Interdisciplinary Study on Inequalities in Smoking. *Social Science & Medicine* 108, ss. 106–114.
- Sheller, Mimi & John Urry (2006). The new mobilities paradigm. *Environment and Planning A* 38, ss. 207–226.
- Silm, Siiri & Rein Ahas (2014). The temporal variation of ethnic segregation in a city: Evidence from a mobile phone use dataset. *Social Science Research* 47, ss. 30–43.
- Silm, Siiri, Rein Ahas & Veronika Mooses (2018). Are younger age groups less segregated? Measuring ethnic segregation in activity spaces using mobile phone data. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 44:11, ss. 1797–1817.
- Sirniö, Outi (2016). *Constrained life chances: Intergenerational transmission of income in Finland*. 98 s. Doktorsavhandling. Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten.
- Sparks, Hayley (2016). Exploring the Geographies of Privileged Childhoods. *Geography Compass* 10:6, ss. 253–267.
- Statistikcentralen (2019). Sosiaalisen median palveluiden käyttö 2017. Tillgänglig: <https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/data/128.xlsx>. Hämtad: 3 maj 2020.

- Stones, Rob (2015). Structure and Agency. *I verket* Ritzer, George (red.) *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. 4 s. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Strömngren, Magnus, Tiit Tammaru, Alexander M. Danzer, Maarten van Ham, Szymon Marcińczak, Olof Stjernström & Urban Lindgren (2014). Factors shaping workplace segregation between natives and immigrants. *Demography* 51:2, ss. 645–671.
- Stutzer, Alois & Frey, Bruno S. (2008). Stress that doesn't pay: The commuting paradox. *The Scandinavian Journal of Economics* 110:2, ss. 339–366.
- Tammaru, Tiit, Szymon Marcińczak, Maarten van Ham & Sako Musterd (2016). *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities East meets West*. 415 s. New York: Routledge.
- Tarkiainen, Lasse (2008). Asuinalueen tulotason vaikutus asukkaiden sosiaaliin verkostoihin pääkaupunkiseudulla. Opublicerad pro gradu-avhandling. 78 s. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Tenkanen, Henriikki, Perttu Saarsalmi, Olle Järv, Maria Salonen & Tuuli Toivonen (2016). Health research needs more comprehensive accessibility measures: integrating time and transport modes from open data. *International Journal of Health Geographics* 15:23, ss. 1–12.
- Tigges, Leann M., Irene Browne & Gary P. Green (1998). Social Isolation of the Urban Poor: Race, Class, and Neighborhood Effects on Social Resources. *The Sociological Quarterly* 39:1, ss. 53–77.
- Tobler, Waldo (1970). A Computer Movie Simulating Urban Growth in the Detroit Region. *Economic Geography* 46, Supplement: Proceedings. International Geographical Union. Commission on Quantitative Methods, ss. 234–240.
- Toepoel, Vera (2016). *Doing Surveys Online*. 258 s. Los Angeles: SAGE.
- Tolonen, Hanna, Satu Helakorpi, Kirsi Talala, Ville Helasoja, Tuija Martelin & Ritva Prättälä (2006). 25-year trends and socio-demographic differences in response rates: Finnish adult health behaviour survey. *European Journal of Epidemiology* 21, ss. 409–415
- Tolonen, Tarja (2005). Locality and gendered capital of working-class youth. *YOUNG* 13:4, ss. 343–361.
- Urry, John (2012). Social networks, mobile lives and social inequalities. *Journal of Transport Geography* 21, ss. 24–30.
- Uusitalo, Hannu (1991). *Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan*. 121 s. Juva: WSOY.
- Vaattovaara, Mari (1998). Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. *Undersökningar* 1998:7. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- van Ham, Maarten, Lina Hedman, David Manley, Rory Coulter & John Östh (2014). Intergenerational transmission of neighbourhood poverty: an analysis of neighbourhood histories of individuals. *Transactions of the Institute of British Geographers* 39:3, ss. 402–417.
- van Ham, Maarten & Tiit Tammaru (2016). New perspectives on ethnic segregation over time and space. A domains approach. *Urban Geography* 37:7, ss. 953–962.
- Vanderbeck, Robert (2006). Segregation. *I verket* Warf, Barney (red.) *Encyclopedia of Human Geography*. 616 s. Thousand Oaks: Sage Publications.
- van der Burgt, Danielle (2006). "Där man bor tycker man det är bra": Barns geografier i en segregerad stadsmiljö. *Geografiska regionstudier* 71, 230 s. Uppsala: Uppsala universitet.
- van Kempen, Ronald & Alan Murie (2009). The new divided city: changing patterns in European cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 100: 4, ss. 377–398.
- Vauhkonen, Teemu, Johanna Kallio & Jani Erola (2017a). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylikupolvisuus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82:5, ss. 501–512.

- Vauhkonen, Teemu, Johanna Kallio, Timo Kauppinen & Jani Erola (2017b). Intergenerational accumulation of social disadvantages in young adulthood. *Research in social stratification and mobility* 48, ss. 42–52.
- Vehkalahti, Kimmo (2019). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. 223 s. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Vilkama, Katja (2010). Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122:4, ss. 183–200.
- (2011). Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. *Undersökningar* 2011:2, 284 s. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- Vilkama, Katja, Susanna Ahola & Mari Vaattovaara (2016). Välttelyä vai vetovoimaa? Asuin ympäristön vaikutus asuinalueilla viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. *Undersökningar* 2016:4, 152 s. Helsingfors: Helsingfors stads faktacentral.
- Vilkama, Katja & Jukka Hirvonen (2018). Differentieringen mellan bostadsområden i Helsingfors: olika sätt att följa segregation. *Kvartti* 1/2018, ss. 86–103.
- Wang, Donggen, Fei Li & Yanwei Chai (2012). Activity Spaces and Sociospatial Segregation in Beijing. *Urban Geography* 33:2, ss. 256–277.
- Wang, Donggen & Fei Li (2016). Daily activity space and exposure: A comparative study of Hong Kong's public and private housing residents' segregation in daily life. *Cities* 59, ss. 148–155.
- Wang, Qi, Nolan Edward Phillips, Mario L. Small & Robert J. Sampson (2018). Urban mobility and neighborhood isolation in America's 50 largest cities. *PNAS* 115:30, ss. 7735–7740.
- Wilson, William J. (1987). *The Truly Disadvantaged. The inner city, the underclass, and public policy*. 254 s. Chicago: University of Chicago Press.
- Wong, David W. S. & Shih-Lung Shaw (2011). Measuring segregation: an activity space approach. *Journal of Geographical Systems* 13:2, ss. 127–145.
- Young, Alford Jr. (2003). Social isolation, and concentration effects: William Julius Wilson revisited and re-applied. *Ethnic & Racial Studies* 26:6, ss. 1073–1087.
- Åquist, Ann-Cathrine (1992). Tidsgeografi i samspel med samhällsteori. *Meddelanden från Lunds universitets geografiska institutioner, avhandlingar* 115. 180 s. Lund: Lund University Press.

Bilagor

Bilaga 1 Webbenkäten

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Kysely helsinkiläisten kaupunkitilan käytöstä

JOHDANTO

Hyvä helsinkiläinen!

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn liikkumistottumuksistasi ja kaupunkitilan käytöstäsi.

Tämä kysely on osa Helsingin yliopistossa valmistuvaa maantieteen pro gradu -tutkielmaa. Tutkielmassa tutkitaan helsinkiläisten liikkumista kaupungissa, eli millä alueilla helsinkiläiset liikkuvat ja viettävät aikaa. Tutkimuksessa ollaan myös kiinnostuneita nuoruusiän kokemuksista Helsingissä liikkumisesta. Sen vuoksi vanhemmilta vastaajilta kysytään lisäksi teini-iän aikaisesta arjesta, vapaa-ajasta ja liikkumistottumuksista, ja kaikilta vastaajilta myös heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan sekä jonkin verran taustoittavia tietoja, jotka auttavat tutkimuksen analyseissä.

Kyselyyn vastaaminen on täysin anonyymia. Tuloksia ei raportoida yksilötasolla, joten yksittäisen vastaajan tunnistaminen ei ole mahdollista.

Kaikkien yhteystietonsa jättäneiden kesken arvotaan kahden elokuvalipun paketteja. Arvontaan osallistuminen on vapaaehtoista, eikä yhteystietoja yhdistetä kyselyvastauksiin.

Kysely on suunnattu 15 vuotta täyttäneille Helsingissä asuville ja siihen vastaaminen kestää noin 10-15 minuuttia.

Mikäli sinulla on kysymyksiä kyselyyn tai tutkimukseen liittyen, voit olla yhteydessä tutkielman tekijään, maantieteen opiskelija Oskar Rönnerbergiin (oskar.ronnerberg[at]helsinki.fi, puh. 0405310893) tai tutkielman ohjaajaan, apulaisprofessori Venla Berneliukseen (venla.bernelius[at]helsinki.fi).

Kiitos osallistumisestasi, vastauksesi on tärkeä!

TAUSTATIEDOT

- * 1. Millä alueella asut?
- * 2. Kuinka vanha olet?
3. Mikä on sukupuolesi?

ARKI JA VAPAA-AIKA

Tämän osion kysymykset koskevat arkisten toimien sekä vapaa-ajan vieton paikkoja.

Huom! Vastaathan kyselyyn normaalitilan mukaan, et koronaviruksesta johtuvien poikkeusolojen mukaan.

Jos asut Helsingin keskustassa, ja voisit vastata sekä "Kävelyetäisyydellä kotoani" että "Helsingin keskustassa", valitse "Kävelyetäisyydellä kotoani".

4. Missä käyt useimmiten ...

* koulussa / opiskelemissa?

- ☐ Ei koske minua
☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
☐ Helsingin keskustassa
☐ Toisessa kaupunginosassa
☐ Toisessa kunnassa

* töissä?

- ☐ Ei koske minua
☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
☐ Helsingin keskustassa

	☐ Toisessa kaupunginosassa ☐ Toisessa kunnassa
* ruokaostoksilla?	☐ Ei koske minua ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani ☐ Helsingin keskustassa ☐ Toisessa kaupunginosassa ☐ Toisessa kunnassa
* muilla ostoksilla, esim. vaatekaupassa?	☐ Ei koske minua ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani ☐ Helsingin keskustassa ☐ Toisessa kaupunginosassa ☐ Toisessa kunnassa

5. Onko sinulla ollut käytössäsi ---Valitse tästä---
 HSL:n kausilippu viimeisen
 puolen vuoden aikana? ?

6. Jos harrastat seuraavia vapaa-ajan toimintoja, missä paikoissa teet sitä?

Mikäli et yleensä tee kyseistä asiaa (esim. et urheile säännöllisesti), valitse "Ei koske minua".

HUOM! Voit valita useita vastausvaihtoehtoja.

6a. Jos tapaat ystäviä, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6b. Jos käyt kirjastossa, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6c. Jos käyt elokuvissa, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6d. Jos urheilet / harrastat liikuntaa, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6e. Jos käyt museossa tai teatterissa, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6f. Jos käyt ravintolassa tai kahvilassa, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

6g. Jos osallistut muuhun harrastustoimintaan, missä? ?

- ☐ Ei koske minua
- ☐ Kävelyetäisyydellä kotoani
- ☐ Helsingin keskustassa
- ☐ Toisessa kaupunginosassa
- ☐ Toisessa kunnassa

7. Tässä voit kertoa lisää harrastuksistasi ja siitä, miten yleensä vietät vapaa-aikaa.

8. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

	Samaa mieltä	Osittain samaa	Osittain eri	Eri mieltä	En osaa sanoa
Kun en ole kotona, vietän enemmän aikaa asuinalueellani kuin sen ulkopuolella.	☐	☐	☐	☐	☐
Vietän mielelläni aikaa asuinalueellani (kotini ulkopuolella).	☐	☐	☐	☐	☐
Suurin osa ystäväistäni asuu kävelyetäisyyden päässä kotoani.	☐	☐	☐	☐	☐
Matkustan ulkomaille vähintään kerran vuodessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen harvoin kotona.	☐	☐	☐	☐	☐
Tunnen Helsingin kuin omat taskuni.	☐	☐	☐	☐	☐

HELSINKI

Tämän osion kysymykset koskevat eri alueita ja paikkoja kaupungissa - jos tai kuinka usein sinä käyt siellä.

* 9. Miten usein käyt Helsingin keskustassa?

10. Millä seuraavista alueista liikut tai oleskelet tavallisesti, eli enemmän tai vähemmän säännöllisesti, esimerkiksi työn, opiskelujen, harrastusten, ystävien, sukulaisten, ostosten tai muun asioinnin takia?

10a. Missä Helsingin kaupunginosissa liikut tai oleskelet tavallisesti, eli useamman kerran vuodessa? ?

- ☐ ETELÄ-HELSINKI (mm. keskusta, Töölö, Lauttasaari)
- ☐ LÄNSI-HELSINKI (mm. Meilahti, Ruskeasuo, Haaga, Pitäjänmäki)
- ☐ KESKINEN HELSINKI (mm. Kallio, Pasila, Koskela, Vanhakaupunki)
- ☐ POHJOIS-HELSINKI (mm. Oulunkylä, Pakila, Tuomarinkylä)
- ☐ KOILLIS-HELSINKI (mm. Viikki, Pukinmäki, Jakomäki)
- ☐ ITÄ-HELSINKI (mm. Itäkeskus, Mellunkylä, Vuosaari)
- ☐ KAAKKOIS-HELSINKI (mm. Kulosaari, Laajasalo, Herttoniemi)

10b. Missä Helsingin ulkopuolisilla alueilla liikut tai oleskelet tavallisesti, eli useamman kerran vuodessa? ?

- ☐ Muu pääkaupunkiseutu
- ☐ Muu Uusimaa
- ☐ Muu Suomi
- ☐ Ulkomaat

11. Oletko käynyt seuraavissa paikoissa viimeisen vuoden aikana?

	Kyllä	En, viime käynnistä on yli vuosi	En ole koskaan käynyt
Helsingin päärautatieasema	☐	☐	☐
Pasila / kauppakeskus Tripla	☐	☐	☐
Kampin kauppakeskus	☐	☐	☐
Itäkeskus / Itis	☐	☐	☐
Suomenlinna	☐	☐	☐
Esplanadinpuisto / Kauppatori	☐	☐	☐
Tuomiokirkko / Senaatintori	☐	☐	☐
Helsingin jäähalli / Hartwall-areena	☐	☐	☐
Ateneum	☐	☐	☐
Kiasma	☐	☐	☐
Amos Rex	☐	☐	☐
Kansallismuseo	☐	☐	☐
Luonnontieteellinen museo	☐	☐	☐
Keskustakirjasto Oodi	☐	☐	☐
Linnanmäki	☐	☐	☐
Tennispalatsi	☐	☐	☐
Kaivopuisto	☐	☐	☐
Kaisaniemenpuisto	☐	☐	☐
Hietaniemen uimaranta	☐	☐	☐
Uimastadion	☐	☐	☐

Vallisaari	☐	☐	☐
Hakaniemen tori / kauppahalli	☐	☐	☐
Mustikkamaa / Korkeasaari	☐	☐	☐
Keskuspuisto	☐	☐	☐
Nuukio tai Sipoonkorpi	☐	☐	☐

KUN OLIT TEINI-IKÄINEN

Tämän osion kysymykset koskevat liikkumistasi silloin, kun olit teini-ikäinen, eli noin 12–16-vuotias.

12. Missä asuit teini-ikäisenä (12–16 v.)?

13. Miten usein kävit Helsingin keskustassa teini-ikäisenä?

14. Missä Helsingin kaupunginosissa liikutit tai oleskelit tavallisesti TEINI-IKÄISENÄ (12–16 v.)?

- ☐ ETELÄ-HELSINKI (mm. keskusta, Töölö, Lauttasaari)
- ☐ LÄNSI-HELSINKI (mm. Meilahti, Ruskeasu, Haaga, Pitäjänmäki)
- ☐ KESKINEN HELSINKI (mm. Kallio, Pasila, Koskela, Vanhakaupunki)
- ☐ POHJOIS-HELSINKI (mm. Oulunkylä, Pakila, Tuomarinkylä)
- ☐ KOILLIS-HELSINKI (mm. Viikki, Pukinmäki, Jakomäki)
- ☐ ITÄ-HELSINKI (mm. Itäkeskus, Mellunkylä, Vuosaari)
- ☐ KAAKKOIS-HELSINKI (mm. Kulosaari, Laajasalo, Herttoniemi)
- ☐ En asunut pääkaupunkiseudulla, enkä siksi säännöllisesti liikkunut Helsingissä

15. Rastita seuraavista väitteistä ne, jotka kuvaavat elämäsi TEINI-IKÄISENÄ (12–16 v.).

- ☐ Menin kouluun kävellen tai pyöräillen.
- ☐ Tykkäsin opiskelusta.
- ☐ Osallistuin johonkin ohjattuun harrastukseen.
- ☐ Menin (joihinkin) harrastuksiini kävellen tai pyöräillen.
- ☐ Vanhempani kyyditsivät minut (joihinkin) harrastuksiini.
- ☐ Monet ystävästäni olivat naapureitani.
- ☐ Monet ystävästäni eivät käyneet kanssani samassa koulussa.
- ☐ Taloudessani oli käytössä henkilöauto (väh. yksi).
- ☐ Kävin museossa vanhempieni kanssa.
- ☐ Kävin teatterissa/oopperassa vanhempieni kanssa.
- ☐ Kävin katsomassa urheilukilpailuja vanhempieni kanssa.
- ☐ Kävin vanhempieni kanssa retkillä luonnossa.
- ☐ Lomilla (esim. kesäloma) matkustimme usein ulkomaille.
- ☐ Lomilla (esim. kesäloma) matkustimme usein Suomen sisällä.
- ☐ Vierailin sukulaisten luona eri puolilla Suomea.
- ☐ Kävin/olin käynyt lomamatkalla lentäen ainakin kerran.
- ☐ Kävin/olin käynyt Ruotsinrasteilyllä ainakin kerran.
- ☐ Luin paljon kirjoja.
- ☐ En pitänyt kirjojen lukemisesta.
- ☐ Vanhempani/huoltajani auttoivat minua läksyjen teossa.
- ☐ Hengasin usein kavereiden kanssa asuinalueellani/ostarilla/kyllällä.
- ☐ Hengasin usein kavereiden kanssa Helsingin keskustassa.
- ☐ Asuin pienellä paikkakunnalla ja kaupunkiin (Helsinki tai joku muu) meneminen oli arkista.
- ☐ Asuin pienellä paikkakunnalla ja kaupunkiin (Helsinki tai joku muu) meneminen oli harvinaista.

16. Tässä voit kertoa lisää harrastuksistasi ja siitä, mitä teit vapaa-ajalla ollessasi teini-ikäinen (12–16 v.).

TULEVAISUUS

Tämän osion kysymykset koskevat nykyistä elämäntilannettasi ja ajatuksiasi tulevaisuudesta.

* 17. Mikä seuraavista kuvaa nykyistä elämäntilannettasi parhaiten?

17b. Tähän voit tarkentaa vastaustasi.

Kysymykset 18 ja 19 koskevat sinua, jos vastasit edelliseen kysymykseen olevasi opiskelija.

Mikäli et ole opiskelija, siirry kysymykseen 20.

18. Millä koulutusasteella opiskelet tällä hetkellä?

—Valitse tästä—

19. Mitä haluat tehdä valmistuttuasi nykyisestä koulutuksestasi?

—Valitse tästä—

19b. Tähän voit tarkentaa vastaustasi.

Kysymys 20 koskee sinua, jos ET ole opiskelija.

Mikäli olet opiskelija, siirry kysymykseen 21.

20. Mikä on korkein suorittamasi tutkinto?

—Valitse tästä—

21. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

	Samaa mieltä	Osittain samaa	Osittain eri	Eri mieltä	En osaa sanoa
Olen tyytyväinen toimeentulooni (tulojen määrä).	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseeni.	☐	☐	☐	☐	☐
Uskon, että tulevaisuus tuo mukanaan paljon myönteistä minulle.	☐	☐	☐	☐	☐

22. Mitä haaveita sinulla on tulevaisuudelle? Voit myös antaa palautetta kyselystä tähän. ?

Muista painaa "Tallenna"-painiketta lähettääksesi vastauksesi. Kiitos vastaamisesta!

Kun olet tallentanut kyselyvastauksesi, siirryt sivulle, jolla voit ilmoittautua mukaan elokuvalippujen arvontaan.

TIETOJEN LÄHETYS

Tallenna

© Eduix Oy

Bilaga 2 Regressionsanalyser

Tabell 15. Regressionsanalys med antalet stordistrikt man regelbundet besöker som responsvariabel (skalan 1–7).

<i>Enligt var man bodde som tonåring, ej studerande.</i>	Bodde i H:fors B p-värde	Bodde inte i H:fors B p-värde
Konstant	2,577	3,047
Utbildning		
Högst grundskola	-0,264 0,504	-0,189 0,809
Yrkesskola	-0,663 0,007**	-0,667 0,036*
Gymnasium	-0,374 0,097	-0,027 0,926
Lägre högskoleutbildning	-0,149 0,398	-0,126 0,545
Högre högskoleutbildning	Referensgrupp	Referensgrupp
Ålder (fem års intervall)	-0,073 0,029*	-0,057 0,172
Kön		
Man	0,021 0,918	-0,251 0,317
Kvinna	Referensgrupp	Referensgrupp
Livet som tonåring, summavariabler		
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,092 0,234	-0,068 0,512
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	-0,003 0,971	0,188 0,058
Reste omkring i Finland	0,151 0,062	-0,012 0,920
Ekonomiskt kapital	-0,091 0,110	-0,123 0,093
Lokalt aktivitetsrum	0,092 0,121	0,069 0,412
Mobilitet i staden som tonåring		
Besökte H:fors centrum minst en gång/mån	Referensgrupp	
Besökte H:fors centrum mer sällan	-0,285 0,164	
Antal stordistrikt som besökte regelbundet	0,419 0,000***	
<i>R²</i>	0,191	0,054
<i>Korrigerad R²</i>	0,156	0,004

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$),

* statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Tabell 16. Regressionsanalys med summavariablerna för besök på olika platser som responsvariabel, de som bodde i Helsingfors som unga.

<i>Endast respondenter som bodde i Helsingfors som tonåringar och som inte är studerande nu.</i>	Centrala platser		Friluftaktiviteter		Muséer	
	B	p-värde	B	p-värde	B	p-värde
Konstant	14,206		5,496		6,494	
Utbildning						
Högst grundskola	-1,610	0,019**	-0,440	0,398	-1,060	0,126
Yrkesskola	-1,772	0,000***	-0,565	0,074	-0,729	0,085
Gymnasium	-0,776	0,049*	-0,426	0,144	-0,571	0,145
Lägre högskoleutbildning	-0,222	0,476	-0,121	0,601	-0,014	0,963
Högre högskoleutbildning	Referensgrupp		Referensgrupp		Referensgrupp	
Ålder (fem års intervall)	-0,099	0,094	-0,060	0,182	0,006	0,914
Kön						
Man	0,467	0,181	0,359	0,168	-0,541	0,124
Kvinna	Referensgrupp		Referensgrupp		Referensgrupp	
Livet som tonåring, summavariabler						
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,157	0,257	0,082	0,429	-0,039	0,777
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,024	0,847	0,126	0,184	0,291	0,021*
Reste omkring i Finland	0,087	0,543	0,062	0,569	0,152	0,298
Ekonomiskt kapital	-0,064	0,513	0,091	0,213	-0,143	0,146
Lokalt aktivitetsrum	0,010	0,923	0,063	0,423	-0,108	0,302
Mobilitet i staden som tonåring						
Besökte H:fors centrum minst en gång/mån	Referensgrupp		Referensgrupp		Referensgrupp	
Besökte H:fors centrum mer sällan	-0,776	0,029*	-0,716	0,007**	-0,699	0,049*
Antal stordistrikt som besökte regelbundet	0,191	0,126	0,085	0,359	0,044	0,717
<i>R2</i>	0,131		0,123		0,092	
<i>Korrigerad R2</i>	0,092		0,082		0,050	

Fotnot: Skalan är 0–16 för summavariabeln "Centrala platser", och 0–10 på de två övriga.

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Tabell 17. Regressionsanalys med summavariablerna för besök på olika platser som responsvariabel, de som inte bodde i Helsingfors som unga.

<i>Endast respondenter som <u>inte</u> bodde i Helsingfors som tonåringar, ej studerande.</i>	Centrala platser		Friluftaktiviteter		Muséer	
	B	p-värde	B	p-värde	B	p-värde
Konstant	13,150		6,086		5,602	
Utbildning						
Högst grundskola	-2,508	0,027*	-0,280	0,786	-2,600	0,064
Yrkesskola	-1,202	0,011*	-0,854	0,048*	-1,590	0,007**
Gymnasium	0,143	0,741	-0,025	0,948	0,362	0,493
Lägre högskoleutbildning	-0,684	0,026*	-0,620	0,033	-0,770	0,045*
Högre högskoleutbildning	Referensgrupp		Referensgrupp		Referensgrupp	
Ålder (fem års intervall)	0,060	0,332	-0,046	0,420	0,202	0,008**
Kön						
Man	-0,379	0,295	-0,399	0,236	-0,639	0,155
Kvinna	Referensgrupp		Referensgrupp		Referensgrupp	
Livet som tonåring, summavariabler						
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,278	0,063	-0,036	0,796	0,186	0,319
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,078	0,585	0,071	0,596	0,228	0,204
Reste omkring i Finland	0,014	0,936	-0,062	0,699	-0,472	0,028*
Ekonomiskt kapital	0,220	0,040*	0,044	0,658	0,164	0,222
Lokalt aktivitetsrum	-0,166	0,184	0,126	0,277	-0,303	0,047*
<i>R²</i>	0,200		0,060		0,175	
<i>Korrigerad R²</i>	0,157		0,006		0,129	

Fotnot: Skalan är 0–16 för summavariabeln "Centrala platser", och 0–10 på de två övriga.

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Tabell 18. Regressionsanalys med mobilitetsindexet som responsvariabel (skalan 0–10), de som bodde i H:fors som unga.

<i>Endast respondenter som bodde i H:fors som tonåringar och inte är studerande nu.</i>	Modell 1		Modell 2		Modell 3	
	B	p-värde	B	p-värde	B	p-värde
Konstant (mobilitetsindex)	6,426		5,948		7,319	
Utbildning ^a						
Högst grundskola					-1,321	0,000***
Yrkesskola					-1,225	0,000***
Gymnasium					-0,601	0,001**
Lägre högskoleutbildning					-0,324	0,033*
Högre högskoleutbildning					Referensgrupp	
Ålder (fem års intervall)					-0,094	0,001**
Kön						
Man					0,215	0,200
Kvinna					Referensgrupp	
Livet som tonåring, summavariabler						
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,178	0,012*	0,210	0,002**	0,099	0,139
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,054	0,431	0,005	0,941	-0,004	0,951
Reste omkring i Finland	0,084	0,278	0,090	0,222	0,154	0,029*
Ekonomiskt kapital	0,002	0,966	-0,023	0,624	-0,131	0,006**
Lokalt aktivitetsrum	-0,128	0,022*	-0,064	0,241	-0,009	0,858
Mobilitet i staden som tonåring						
Besökte H:fors centrum minst en gång/mån			Referensgrupp		Referensgrupp	
Besökte H:fors centrum mer sällan			-0,578	0,001**	-0,643	0,000***
Antal stordistrikt som besökte regelbundet			0,236	0,000***	0,213	0,000**
R²	0,059		0,160		0,302	
Korrigerad R²	0,042		0,138		0,267	

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)

Tabell 19. Regressionsanalys med mobilitetsindexet som responsvariabel (skalan 0–10), de som inte bodde i Helsingfors som unga.

<i>Endast respondenter som <u>inte</u> bodde i H:fors som tonåringar och inte är studerande nu.</i>	Modell 1		Modell 2	
	B	p-värde	B	p-värde
Konstant (mobilitetsindex)	5,811		6,437	
Utbildning ^a				
Högst grundskola			-2,122	0,005**
Yrkesskola			-0,746	0,000***
Gymnasium			-0,217	0,237
Lägre högskoleutbildning			-0,128	0,316
Högre högskoleutbildning			Referensgrupp	
Ålder (fem års intervall)			-0,045	0,093
Kön				
Man			0,064	0,673
Kvinna			Referensgrupp	
Livet som tonåring, summavariabler				
Kulturellt kapital, intresse för skolgång	0,163	0,005**	0,126	0,035*
Kulturellt kapital, föräldrarnas engagemang	0,022	0,720	0,030	0,625
Reste omkring i Finland	0,011	0,873	0,013	0,846
Ekonomiskt kapital	0,140	0,000***	0,074	0,100
Lokalt aktivitetsrum	-0,028	0,572	0,002	0,973
<i>R²</i>	0,085		0,137	
<i>Korrigerad R²</i>	0,073		0,112	

Signifikansnivåer: *** statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$), ** statistiskt signifikant ($p < 0,01$), * statistiskt nästan signifikant ($p < 0,05$)